

DE MILITAIRE SPECTATOR

Maandblad voor de Weermacht
van Nederland en Indië

waarin opgenomen:

het Artilleristisch Tijdschrift
het Cavaleristisch Tijdschrift
en het Militair Technisch Tijdschrift

102de Jaargang No. 5. Mei 1933

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V., DEN HAAG

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

MILISAFE

MILITAIRE KLEEDING
EN EQUIPEMENTEN
GEVESTIGD SEDERT 1910

is een bewaarinrichting voor Uniformkleeding en Equipementen. De goederen worden door ons in ontvangst genomen, gereinigd, verzekerd tegen brandschade, diefstal of zoekraken en in motvrije lokalen opgeborgen. Prospectus wordt op aanvraag gratis toegezonden.

H. W. BLOMJOUS

DENNEWEG 75-77. 'S-GRAVENHAGE. TEL. 112760

"DRÄGER"

GASMASKERS,
ZUURSTOF-GASBESCHERMERS, ZUUR-
STOF-KOFFERS, DUIKERTOESTELLEN

III

N. V.

TECHNISCH HANDELSBUREAU
V/H W. E. MINGRAMM

'S-GRAVENHAGE - CONRADKADE 66
TEL. 337165

J. H. BOUMAN

HOFLEVERANCIER
ZADEL- EN
TUIGMAKERIJ
DENNEWEG 66 - TEL. 110671
DEN HAAG

Sterk verlaagde prijzen tegen de
van ouds bekende kwaliteit

ENGELSCH
DAMES- EN HEERENZADELS
ITALIAANSCH
MODEL-RIJZADELS
RIJSPORT-ARTIKELEN

Met
Carolit-
Steen-
boren
slechts
Kinderspel

in enkele secon-
den een zuiver
rond gat

in enkele minuten
een zuivere
muur- doorbraak

Met CAROLIT
Hardsteenboren
en
de bijbehorende
electrische Boor-
machine 10 G.W.

SOMERS & VAN ERP

TELEFOON 115970 'S-GRAVENHAGE
POSTBUS 370

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

LINCOLN

Fordson

AIRCRAFT

N.V. NEDERLANDSCHE FORD AUTOMOBIELFABRIEK, AMSTERDAM

VERZEKERT UWE PAARDEN EN UW VEE BIJ:

Opgericht
in
1903

„GRONINGEN”
PAARDEN- EN VEEVERZEKERING

Directie: LEOPOLD
Catharijnesingel 75, UTRECHT.
(Tel. Nr. 12138)

Reserve
ca.
f 184.000.—

LAGE ONDERLINGE EN VASTE PREMIE!!

STOOKT OLIE
VOOR CENTRALE
VERWARMING
EN INDUSTRIE

Laat U over deze moderne stookmethode
kosteloos en zonder eenige verplichting
Uwerzijds door ons voorlichten.

Comfortabel
Zindelijk

Economisch
Modern

HUISBRANDOLIE

N.V. BATAAFSCHE IMPORT MIJ. VERKOOPK. VAN „KONINKLIJKE SHELL” PRODUCTEN
CAREL v. BYLANDT LAAN 16, 'S-GRAVENHAGE SERVICE DOOR 45 BIJKANTOREN IN NEDERLAND.

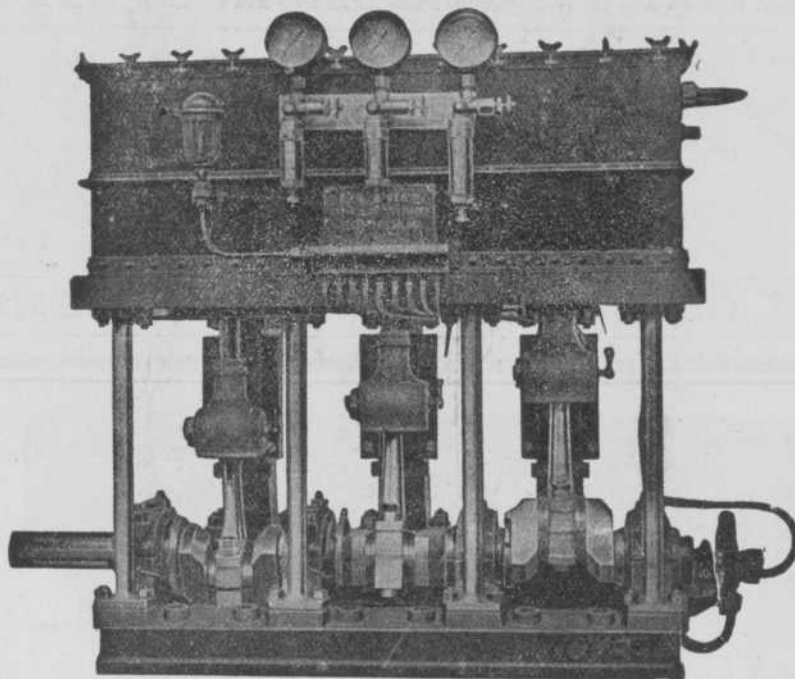
LEVERANCIERS AAN HET LEGER

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

W. A. HOEK'S MACHINE- EN ZUURSTOFFFABRIEK

Hoofdkantoor en Machinefabriek te SCHIEDAM
Telef. 69061 (2 lijnen) - Telegr.: -adres „HAMAZ”

Zuurstoffabrieken te
SCHIEDAM - AMSTERDAM - UTRECHT
GRONINGEN - HENGELO
TANDJONG PRIOK - SOERABAIA.

Drietredige snelloopende Luchtcompressor voor
marine doeleinden 200 Atm.

Specialiteit Hoogedruk Compressors voor alle drukken v. 1-1000 Atm. voor
Zuurstof, Waterstof, Lucht, Acetyleneegas, Oliegas, etc. etc.

COMPLETE INSTALLATIËN voor het bereiden
van VLOEIBARE LUCHT, ZUIVERE ZUURSTOF
en STIKSTOF.

Lasch- en Snijbranders - Acetyleen-apparaten.

ZUIVERE ZUURSTOF
STIKSTOF tot 99.9 %.

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

2500 ARBEIDERS

NEGEN FABRIEKEN

VERBLIFA

**DE VEREENIGDE
BLIKFABRIEKEN**

**AMSTERDAM
DAMRAK 28-30**

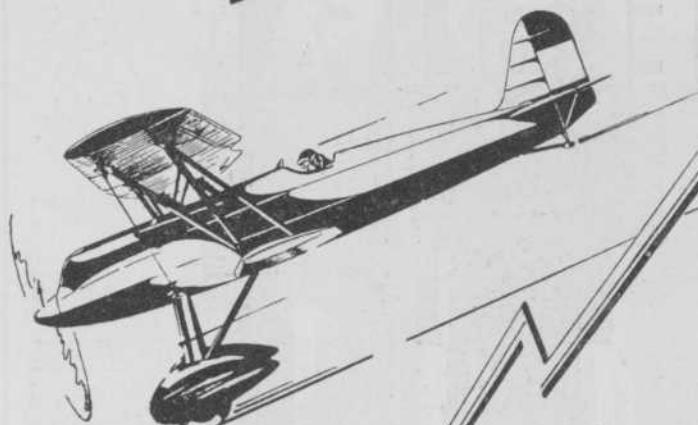
PERSEN PLAATMETAAL
VAN ELKE DIKTE
TOT ELKEN VORM

Ⓞ

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

Fokker VLEIETUIGEN

BEHEERSCHEN HET LUCHTRUIM...

Groote wendbaarheid
Stijvermogen
Snelheid
Gevechtswaarde

De vele jaren oude reputatie der Fokker jachtvliegtuigen heeft zich ook bij het nieuwste type, de Fokker D.XVII, niet verloochend. De D.XVII-Jager met „Curtiss Conqueror” motor heeft betere prestaties dan eenig ander met denzelfden motor uitgerust jachtvliegtuig.

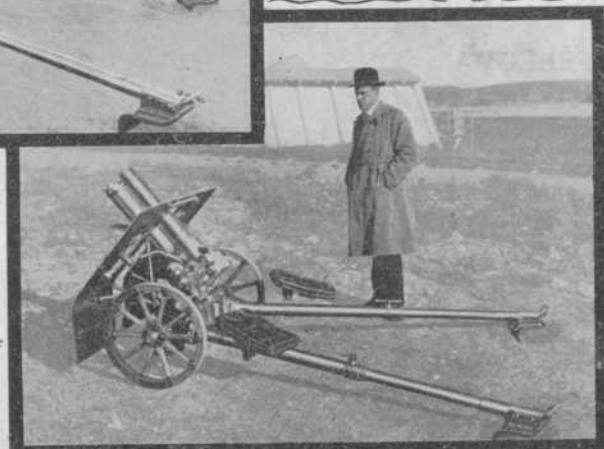
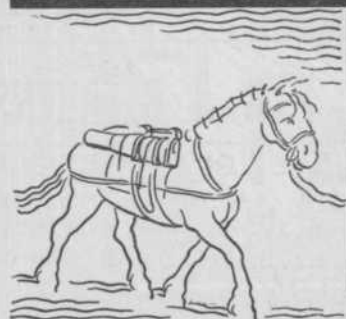
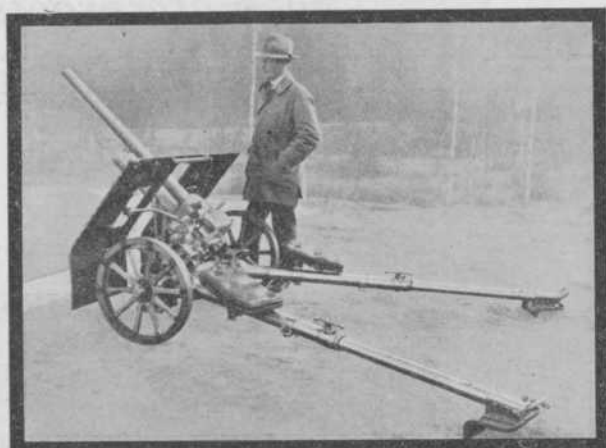
Voor nadere bijzonderheden raadplege men het Fokker Bulletin.

N.V.
Nederlandsche Vliegtuigenfabriek
Rokin 84, Amsterdam - Telegr.: Fokexport

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

BOFORS

OORLOGSMATERIEEL

INFANTERIEGESCHUT

Wordt in kalibers van 37 mm.—75 mm. vervaardigd.
Gemakkelijk uit elkaar te nemen in lasten voor manschappen of paarden.

A. & B. BOFORS
BOFORS ❖ ZWEDEN

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

J. J. KRANTZ & ZOON

LEIDEN

Fijn Officierslaken

Whipcords

en Waterproofs

**RADIO INSTALLATIES VAN ELK
VERMOGEN EN VOOR ELK DOEL**

worden geleverd door de

N.V. NEDERLANDSCHE SEINTOESTELLEN FABRIEK

TELEGRAMADRES: SIGNAL-
HILVERSUM

TEL. 1821
HOLLAND

FIJNHOUTHANDEL HAARLEM - F. G. J. BEERKENS

**BURGWAL 76—88
TELEF. 10510—10511**

Alle soorten fijnhout en triplex

Speciaal Cawit vliegtuigplaten

Firma JANSEN & SCHREPPERS

voorheen F. A. WEIJERS

IN ALLE SOORTEN VOERARTIKELEN

NIJMEGEN - Lage Markt 29

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

ARCANOL

GEPATENTEERDE
GRIJZE LOOD-METAAIVERF

De roestwerende verf, die een loodpantser vormt en daardoor alle andere roestwerende verven in de schaduw stelt!
De aangewezen roestwerende verf voor: Bruggenbouw - Scheepsbouw - Lichtbedrijven - Mijnbouw
Hoogovens - Papierfabrieken - Bouwbedrijven - Textiel-Industrie enz. enz. Onderroesten uitgesloten!

Circulaires en monsters op aanvraag

Fabrikante: N.V. HEYME VIS & ZONEN

Oudste Verffirma

Anno 1643

ZAANDAM

Modernste fabriek

AVOND-
KLEEDING

DOOR SUPERIEURE AFWERKING EN TOEPAS-
SING VAN DE NIEUWSTE CREATIES UIT HET
BUITENLAND, IS ONZE AVONDKLEEDING
EEN KENMERK VAN VOORNAAMHEID.

PEEK &
CLOPPENBURG

KIEKT MET

ER IS GEEN BETERE!

Nederlandsch Fabrikaat.

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

Technisch Bureau J. DUIKER DEN HAAG - RIJNSTR. 30 - Tel. 772008

Alleenvertegenwoordigers voor Nederland en Koloniën van de
Deutsche Auer Gesellschaft, Berlijn - Oranienburg

Degea gasmaskers — Audos zuurstofapparaten

Hanseatische Apparatebau Gesellschaft, Kiel

Vernevelingstoestellen — Duikerapparaten

Electroacoustic A.G., Kiel — Kopenhagen

Electrische Luistertoestellen, Alarmeringsapparaten.

N.V. LAK- & VERFFABRIEK „PREMIER” v/h GEBR. VERHEY LOOSDUINEN

TELEF. 's-GRAVENHAGE 396286

FAKTORVERVEN

(Ned. Octrooi 15753 en 21963) voor ijzerconstructiewerk, houten loodsen enz. Cementverven, onverzeepbaar ook op verse beton, cement, eternit enz., afwaschbaar met zeep, soda en verdunde desinfectiemiddelen.

Uitermate geschikt voor
KAZERNES, HOSPITALLEN, e.d.

Monsters en inlichtingen worden gaarne verstrekt

FIRMA H. MOLIER

BOEKBINDERIJ EN
LINIËERINRICHTING

HOUTMARKT 28-30

== DEN HAAG ==

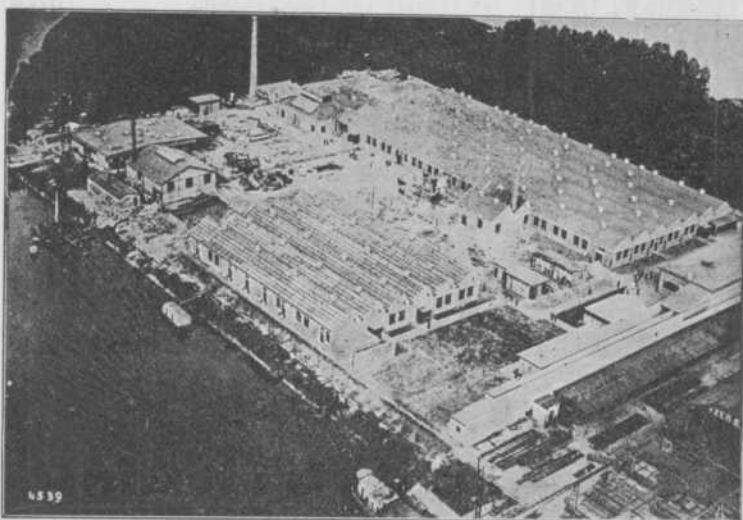
TELEF. 110704 — POSTREK. 63277

N.V. NEDERLANDSCHE KABEL FABRIEK - DELFT GRONDKABEL (MET PAPIER ISOLATIE)

VOOR ZWAK- EN STERKSTROOM

ELECTROLYTISCH KOPERDRAAD

VULMASSA

LUCHTFOTO

n.v. Nederl. Patronen-, Slaghoedjes en Metaalwarenfabriek

◆
Geweerpatronen voor
ieder kaliber.

Lichtspoorpatronen.

Pantserpatronen.

Vliegtuigpatronen.

Jachtpatronen voor
ieder kaliber.

◆
DORDRECHT

TELEF. 6461

Staart-Merwedehaven

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

N.V. OUD SCHOONEBEEKER
TURFSTROOISELFABRIEK

Directeur A. VELDKAMP — ERICA
TELEFOON No. 5 (Dag en Nacht)

Vertegenwoordiger:

T. ARKEMA - Bergweg 115a - Rotterdam

TURFSTROOISEL

BESTELLEN BIJ:

NAAML. VENN.

VERKOOPBUREAU TURFSTROOISEL
BOOMPJES 83 - ROTTERDAM
TELEFOON NOS. 12369/12370

F^A A. P. TASELAAR

SLAGVELD 1^b
ROTTERDAM

HOOI- EN STROOHANDEL

**ERVEN G. VAN SILLEVOLDT
ROTTERDAM**

IMPORTEURS VAN SPECERIEN, HAVERMOUT, GRIESMEEL EN
VERDERE KOLONIALE WAREN

FABRIKANTEN VAN GEMALEN SPECERIEN
BUSJES „WAJANG“- EN „HOLLANDIA“ SPECERIEN
KOFFIEBRANDERIJEN

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

*The
Cosmopolite*

MOTORLAARZEN
VAN BOXEL & CO
DONGEN.

MANNA
WANDELSCHOEN

*maakt
lopen
tot lust*

FABRIKAAT
J. MANNAERTS - TILBURG

J. M. BORRIE

Lievrouwenastraat 17 - Telef. 356
BERGEN OP ZOOM

*Leverancier van Koloniale
waren, Comestibles,
Zuidvruchten en Koek*

Stoomwasch- en Strijkinrichting
„DE MARK”

Bloeimeersingel - Breda - Tel. 4784

Het adres voor de betere wasch.
Speciale prijzen voor groote
gezinswasschen en alle mogelijke
inrichtingen. ==

Fabrihaat

Smits

Dongen.

„Eleganter en stabielere”

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

GEBR. DIEPEN

DE STERKSTE

TILBURG

MILITAIRE WHIPCORDS.

N.V. FLANEL- EN WOLLENSTOFFENFABRIEK
V/H GEBR. VAN SPAENDONCK - TILBURG

WOLLEN DEKENS
WOLLEN FLANEL - LAKENS ENZ.

N.V. WOLLENSTOFFENFABRIEKEN
THOMAS DE BEER
TILBURG

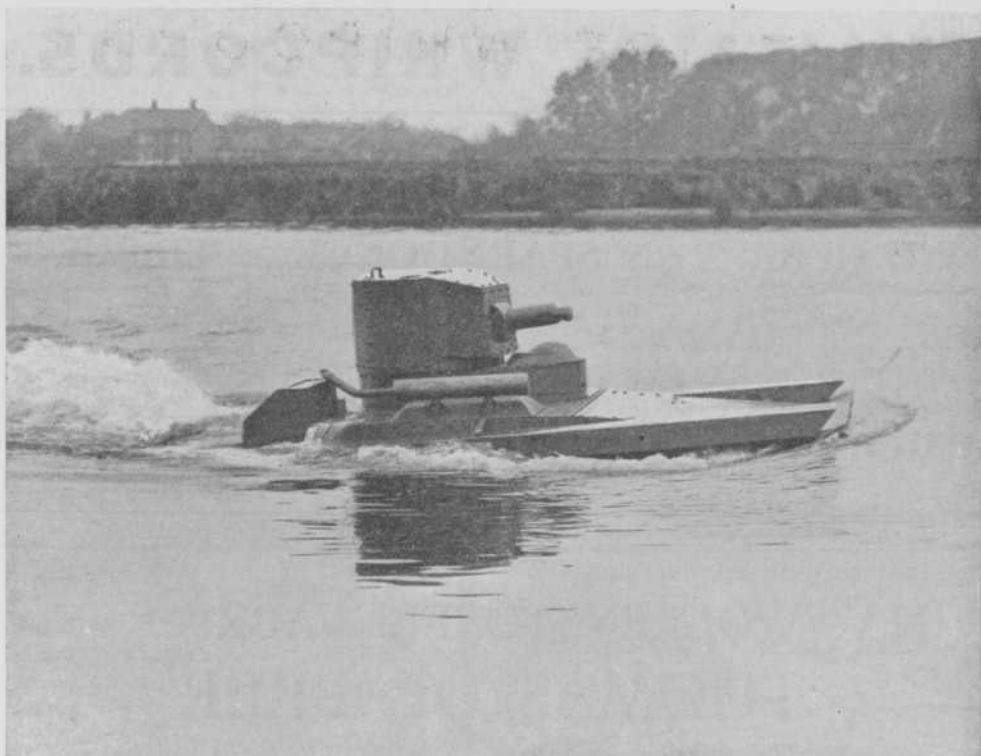
Fijne en Grove Lakensoorten

voor

Land- en Zeemacht

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

VICKERS-ARMSTRONGS L^{TD}

Vickers Carden Loyd Amphibie Rups-Pantserwagen

N.V. NEDERLANDSCH-ENGELSCH
TECHNISCHE HANDEL M^{IJ}

KORTE VOORHOUT No. 12.

's-GRAVENHAGE.

DE MILITAIRE SPECTATOR

MAANDBLAD VOOR DE WEERMAGT VAN NEDERLAND EN INDIË

waarin opgenomen:

het Artilleristisch Tijdschrift, het Cavaleristisch Tijdschrift en het
Militair Technisch Tijdschrift.

Directeur-Redacteur: J. MOORMAN, Reserve-Kapitein der Grenadiers.

Redacteuren:

J. J. C. P. WILSON, Kapitein van den Generalen Staf, Leeraar Hoogere Krijgsschool.
A. Q. H. DIJXHOORN, Kapitein van den Generalen staf, Leeraar Hoogere Krijgsschool.
M. R. H. CALMEIJER, 1e Luitenant der Infanterie, werkzaam bij de Afdeeling
Generale Staf van het Dep. van Defensie. P. W. PIETERS, Ritmeester der Huzaren.
A. ETERMAN, 1e Luitenant der Artillerie, Lid der Commissie van Proefneming.

Redactie en Administratie: Zwarteweg 1, Den Haag. Tel. 117783. Postrekening 44715
Abonnement f2.50 per kwartaal. Indië en Buitenland f12.50 per jaar. Losse Nummers f1.50

102de JAARGANG

No. 5

MEI 1933

INHOUD.

	Blz.
Een niet opgeloste Neutraliteitsquaestie I, door H. L. VAN OORDT.....	268
Nieuwe Uitgaven.....	280
Critische Beschouwing over de Formule voor den Windinvloed Zijdclingsch I, door C. A. BIJLAARD.....	281
De Technische Voorbereiding en Uitvoering van den Marne-overgang der Duitschers in Juli 1918 I, door D. v. D. BERG.....	287
Ervaringen in den Troep, door een Reserve-Hoofdofficier.....	300
Optreden van het Bataljon in de Verdediging, door C. J. A. VAN DER HEEM.....	306
Adviezen en Inlichtingen.....	317
Een gevaarlijk oogenblik voor den Vader des Vaderlands, door FR. DE WITT HUBERTS	318
Beoefening van het Tuchtrecht in de Weermacht.....	320
Leven en Streven in de Koninklijke Landmacht.....	321
Uit de Vakpers.....	328

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V. - 's-GRAVENHAGE - 1933

EEN NIET OPGELOSTE NEUTRALITEITSQUAESTIE

HET VERLEENEN VAN HULP DOOR EEN OORLOGS- PARTIJ BIJ DE HANDHAVING DER NEUTRALITEIT¹⁾

DOOR H. L. VAN OORDT, *Luitenant-Generaal b.d.*

Generaal van Oordt was gedelegeerde op de tweede Haagsche vredesconferentie van 1907 en op de Juristenconferentie voor de herziening van het Oorlogsrecht te 's-Gravenhage in 1922—1923. Voorts was de generaal lid van de Nederlandsche Delegatie die over de Eemsquestie heeft onderhandeld en hij maakte jarenlang deel uit van de Commissie van Advies voor Volkenrechtelijke Vraagstukken. Als kapitein was de Generaal leeraar van het Oorlogs- en Neutraliteitsrecht aan de Hoogere Krijgsschool, als hoofdofficier Directeur van dat studie-centrum.

Van de hand van den schrijver verschenen talrijke publicaties over het Oorlogs- en Neutraliteitsrecht, alsmede over de voorgeschiedenis van den wereldoorlog.

Wij verheugen er ons over, dat deze bij uitstek deskundige schrijver zijn studie aan *De Militaire Spectator* heeft willen aanbieden.

Red.

Omtrent het aan den Volkenbond ten grondslag liggende beginsel zei de idealist WILSON op de bijeenkomst van 25 Januari 1919 der vredesconferentie: „It is a solemn obligation on our part to make, permanent arrangements that justice shall be rendered and peace maintained,” maar hij voegde er aan toe: „Armed force is in the background of this program, but it is in the background, and if the moral force of the world will not suffice, physical force of the world shall.” De ontwikkeling der internationaal-politieke verhoudingen sedert het eind van den wereldoorlog is zeker niet van dien aard, dat daarin een verwezenlijking van dit programma kan worden gezien.

In weerwil van den („onvolledigen”) Volkenbond, van het z.g. Kellogg- en van het Locarno-pact, is nog steeds de kans veel grooter, dat als er een oorlog tusschen machtige staten uitbreekt, de „aanvaller” niet met beslistheid kan, of althans niet zal, worden aangewezen, dan dat een (trouwen niet eens voorbereide) militaire volkenbondsactie den als zoodanig gebrandmerkten „aanvaller” zal noodzaken zijn krijgsbedrijf te staken. Zoolang in dezen toestand geen verandering komt (en dat zal — zoo ooit — niet spoedig het geval zijn),

¹⁾ Zie de opmerking aan het slot.

zal de handhaving der neutraliteit de voornaamste bestaansreden zijn van onze operatieve weermacht, gesteund door z.g. doode weermiddelen¹⁾.

Een schending zijner neutraliteit op groote schaal, dat wil zeggen: ondernomen met operatieve bedoelingen, stelt den onzijdigen staat voor de gewichtigste en verreweg zwaarste taak bij de vervulling van zijne door hem in de „neutraliteitsverdragen” van 1907 aanvaarde plichten. Er doet zich bij de vervulling van den plicht der neutraliteitshandhaving tegen zulk een schending een volkenrechtelijke quaestie gelden, te weten: Welke verhouding wordt door die schending in het leven geroepen tusschen den onzijdigen staat en de tegenpartij van den schender?

In theorie is deze vraag zeer gemakkelijk te beantwoorden: als de onzijdige staat de schending niet als een casus belli wil beschouwen dan blijft hij neutraal, tenzij de schender, onder hernieuwde verzaking van een in de neutraliteitsverdragen aanvaarden plicht, den weerstand van den onzijdigen staat tot een casus belli verklaart. Wordt de onzijdigheid door de massale schending niet opgeheven, dan blijft de onzijdige staat in het volle bezit zijner neutraliteitsrechten, zelfs tegenover den schender, dus a fortiori tegenover diens tegenpartij. Hoedanig moet dit laatste worden opgevat? Wij zullen hierna aantonen, dat door de operatieve schending niet slechts de rechten van den neutralen staat zijn aangetast maar ook de belangen van de wederpartij, en wel op eene wijze, die krachtens de neutraliteitsverdragen *waarvan beide oorlogvoerenden contracteerende partijen zijn*, een schending der rechten van die wederpartij vormt.

De quaestie waarom het hier gaat, nl. de verhouding tusschen den neutralen staat en de tegenpartij van den schender, komt practisch neer op het vraagstuk betreffende het aanvaarden of weigeren van de hulp der tegenpartij bij het vervullen van den plicht der neutraliteitshandhaving, waarbij — omdat de neutraliteitsverdragen over deze quaestie zwijgen — moet worden te rade gegaan met den algemeenen geest daarvan. Omtrent het bovengenoemde vraagstuk hebben in België kort vóór den wereldoorlog openlijke gedachtenwisselingen plaats gehad die de aanleiding vormen tot de in dit artikel vervatte beschouwingen. Sommigen in België toonden zich voorstanders van eene opportunistische neutraliteitspolitiek, die als volgt kan worden getypeerd. De gedragslijn van België na een neutraliteitsschending wordt uitsluitend bepaald door de omstandigheid welke oorlogspartij de schending verricht, dus in casu Duitschland of Frankrijk. Duitschland is machtiger dan Frankrijk. Indien Duitschland de schender zou zijn (iets waarvoor de meeste kans bestond) dan moet de hulp van Frankrijk worden geweigerd. Mocht de schending van Frankrijk uitgaan dan wordt de hulp van Duitschland aanvaard. Men begreep zeer goed, dat na eene Deutsche schending, Frankrijk wel noodzaak zou zijn België binnen te rukken. Alsdan moest België gemeene zaak met Duitschland maken.

Een dergelijke opportunistische neutraliteitspolitiek beteekende dus niets anders dan een afwachtende neutraliteit, en wel een der meest afkeurenswaardige vormen daarvan, zelfs al neemt men in aanmerking, dat België verkeerde onder het regime eener verplichte onzijdigheid, die het aan dit land onmogelijk maakte zich bij het uitbreken van een oorlog aan Deutsche zijde te stellen. Voor een soevereinen staat die niet onder dit regime is geplaatst ware deze opportunistische politiek nog des te meer verwerpelijk. Wanneer zulk

¹⁾ Ik moge hier korthedshalve verwijzen naar mijn artikel „Ontwapening” in *De Gids* van November 1931.

een staat bij het uitbreken van een oorlog heeft verklaard. strikt neutraal te zullen blijven dan zou het voornemen om, nadat eene bepaalde oorlogspartij zijn recht met voeten getreden zou hebben, met deze gemeene zaak te maken (hetzij door met deze in den oorlog mede te gaan, hetzij door althans in de schending „c.q. „protesteerend” te berusten)eene grove verzaking van den meest gewichtigen neutraliteitsplicht zijn. Geen materieel staatsbelang kan ooit zóó groot zijn, dat daaraan de nationale eer en de plichtsvervulling zouden mogen worden ten offer gebracht.

Het aantal dergenen in België die zulk eene opportuniteit voorstonden, of er althans openlijk voor durfden uitkomen, was dan ook gering. Grooter was het aantal van hen, die betoogden, dat het aanvaarden van de hulp der tegenpartij van den schender in strijd is met het wezen der onzijdigheid. Gelet op de omstandigheid, dat ook deze personen er van overtuigd waren, dat de verreweg grootste kans bestond voor eene schending van Duitsche zijde, naderde deze zienswijze toch sterk die van de voorstanders der opportuniteit.

Het verdient de aandacht, dat zij, die zich uitsluitend stelden op het standpunt, dat het aanvaarden van de hulp eener oorlogspartij bij de neutraliteits-handhaving in strijd zou zijn met het wezen der onzijdigheid, zich er van onthielden te gewagen van den plicht om den schender met alle beschikbare middelen te bestrijden en dus niet ingingen op den militairen toestand die door de weigering van die hulp voor den neutralen staat zou ontstaan.

Al heeft 1914 getoond, dat de Belgische regeering de opportunistische politiek niet was toegedaan en zelfs de hulp der oorlogvoerenden heeft aanvaard, zoo moet het toch van belang worden geacht de gronden te overwegen die in België vóór den wereldoorlog tegen dit aanvaarden werden aangevoerd.

De regeering van een staat als Nederland wiens belang medebrengt buiten iederen oorlog te blijven, en die gedurende den wereldoorlog heeft getoond zijn neutraliteitsplichten eerlijk en trouw te willen vervullen, diene zich goed rekenschap te geven van de gevolgen die het aanvaarden of weigeren dier hulp voor ons land zal medebrengen. Gedurende dien oorlog is ons Vaderland, zeker niet in de laatste plaats door zijne bewapening, voor een neutraliteits-schending bewaard gebleven. Maar in een eventueelen nieuwen oorlog kan dat anders zijn! Voor een grondige, oordeelkundige militaire voorbereiding is de kennis van het beginsel waarvan de regeering ten opzichte van de te verleenen hulp uitgaat, onontbeerlijk. Zoodra, tengevolge van een schending een beslissing in dit opzicht binnen uiterst korten termijn moet worden genomen, is er geen tijd meer voor grondig beraad.

I.

De in den titel van dit artikel vermelde quaestie is in 1912 en 1913 in België opgeworpen naar aanleiding van de aanhangig gemaakte Belgische legerreorganisatie (die op 10 Augustus 1913 is aangenomen).

De hevige, in 1912 uitgebroken, Balkan crisis (die in 1913 te Londen tijdelijk werd bezworen, doch geenszins definitief was opgelost) had het gevaar voor een Europeeschen oorlog duidelijk in het licht gesteld, en zoowel in Engeland en Frankrijk als in België maakte men zich ernstig bezorgd over een eventueele schending der Belgische neutraliteit door Duitschland. De zeer afdoende redenen voor deze bezorgdheid (waarvan de gegrondheid in 1914 is bewezen) worden hier niet vermeld. Ik verwijs hiervoor naar mijn werk „Van Crisis tot Oorlog”. Hier is het voldoende te constateeren dat zij bestond. Het was nu voor Engeland en Frankrijk de groote vraag hoedanig België zich zou gedragen wanneer

Duitschland tot de schending zou overgaan. De onzekerheid dienaangaande wordt verklaard door verschillende uitingen in België. Daaromtrent komen belangrijke gegevens voor in het in den zomer van 1932 verschenen IVe deel van de 3e Serie der Fransche diplomatieke stukken ¹⁾ terwijl een in de *Revue des Deux Mondes* van 15 Augustus 11. gepubliceerd gedenkschrift van maarschalk JOFFRE, die in 1911 Chef van den Franschen Gen. Staf was geworden, (getiteld „Le problème belge”) ons licht verschaft omtrent de wijze waarop JOFFRE voornemens was bij het uitbreken van een oorlog de Fransche strijdkrachten in te zetten, in aanmerking genomen de aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid van de Deutsche schending der Belgische neutraliteit. Tevens stelt het Gedenkschrift ons op de hoogte van de redenen die JOFFRE er toe noopten zijn oorspronkelijk voornemen te wijzigen. In een waardeering van de strategische beteekenis van het Fransche operatieplan wordt hier niet getreden. Hieronder is alleen sprake van datgene wat betrekking heeft op de Belgische neutraliteit.

In den „Conseil supérieur de la défense nationale” werden op 9 Januari 1912, in tegenwoordigheid van president FALLIÈRES, deze twee vragen besproken: „Nos armées peuvent-elles pénétrer en territoire belge dès la première nouvelle de la violation de ce territoire par les allemands? Sont elles en droit de ne pas faire état de la neutralité luxembourgeoise?” ²⁾ Een bevestigende beantwoording van beide vragen door den Min. v. Buit. Z. DE SELVES werd met algemeene stemmen aanvaard. — Na een kabinetswijziging had op 21 Februari 1912 een geheime bespreking aan den Quai d'Orsay plaats ³⁾. Daarin zeide JOFFRE het navolgende, waarin ik enkele gedeelten cursiveer: „*En me plaçant au seul point de vue militaire je fis alors observer que si nous pouvions mener notre offensive à travers la Belgique — en admettant qu'aucune autre considération ne s'y opposait et qu'on pût se mettre à l'avance d'accord avec le Gouvernement belge — cela simplifierait le problème qui nous était posé et augmenterait singulièrement nos chances de victoire.*” Door JOFFRE werd uitgegaan van de zekerheid, die men aannam te bestaan, dat Duitschland België's neutraliteit niet zou ontzien. Hij achtte (evenals MILLERAND) die zekerheid voldoende, om *dadelijk* België binnen te rukken zonder de verwezenlijking van Duitschland's voornemen af te wachten, maar hij voegde er nogmaals aan toe: „Il serait peut-être possible de suggérer au Gouvernement britannique *et au Gouvernement belge*, la solution qui nous paraissait la plus avantageuse.” POINCARÉ was er tegen (omdat België voor zulk een overeenkomst niet te vinden zou zijn, al erkende het zelf het Deutsche gevaar) en: „dans ces

¹⁾ Documents diplomatiques français (1871—1914), 3e Serie (1912—1914), Tome IV (1 Octobre—4 Décembre 1912).

²⁾ De toestand waarin het ontwapende Luxemburg verkeerde, en waarvan de onschendbaarheid dus alleen was „verzekerd” door een internationaal verdrag, was vóór den wereldoorlog (en is a fortiori ook thans) hoogst eigenaardig. Luxemburg heeft in zijn constitutie zich zelf eens en voor goed neutraal verklaard, maar mist de middelen om zijn neutraliteit tegen een massale schending te handhaven. De geografisch-strategische ligging van het groothertogdom is van dien aard, dat, als België's neutraliteit wordt geschonden (resp. het Belgische territoir een deel van het oorlogsterrein vormt), een schending van het Luxemburgsche gebied daarvan het onvermijdelijk gevolg is, ja inderdaad gelijktijdig met de schending van België (resp. met het uitbreken van den oorlog) zal plaats vinden, omdat in militairen zin het Belgische en het Luxemburgsch territoir bij het uitbreken van een West-Europeeschen oorlog, niet te scheiden zijn.

³⁾ Tegenwoordig waren: POINCARÉ (min.-pres., tevens Min. v. Buit. Z.), MILLERAND (Min. v. Oorlog), DELCASSÉ (Min. v. Marine), PALÉOLOGUE (Directeur van Buit. Z.), JOFFRE (Chef v. d. Gen. St.), AUBERT (Chef v. d. Marinestaf).

conditions il paraissait nécessaire que notre entrée en territoire belge fût *tout au moins* justifiée par *une menace positive* d'invasion allemande." Maar dadelijk rees de vraag: wat moet eventueel als een „menace positive” worden beschouwd? Zelfs een Duitsche troepenconcentratie aan de Belgische grens zou door de Duitsche regeering als een verdedigingsmaatregel kunnen worden voorgesteld met het oog op een Fransche schending der Belgische onzijdigheid. Daarom werd, in overleg met Engeland, ook dit beginsel losgelaten, en vastgesteld: geen binnenrukken in België vóór de Duitsche schending een fait accompli zou zijn.

Reeds in 1906 had de Eng. Lt. Kol. A. COURT REPINGTON tot den Fr. Gen. St. gezegd: „Laat U niet verleiden in België binnen te dringen alleen op grond van bedreigingen door Duitschland; het kon wel eens in het belang van Duitschland zijn, U tot die daad te verlokken.” En in 1911 had Lord ESHER in denzelfden zin gesproken. Op 27 November 1912 meldde Gen. WILSON (met toestemming van GREY) aan den Fr. Gen. St., dat de Foreign Office „estimait que la Belgique était hésitante sur la part à prendre dans le cas d'un conflit franco-allemand et qu'elle paraissait plutôt pencher du côté de l'Allemagne”.

Als Frankrijk dus het initiatief neemt „l'armée belge marchera sûrement avec les Allemands”. En dan zou Engeland als garant van België aan Frankrijk den *eisch* moeten stellen de neutraliteit van België te ontzien. Ook wijst JOFFRE op de Belgische brochure van O. DAX (anoniem): „La situation de la Belgique en prévision d'un conflit franco-germain”, die algemeen werd toegeschreven aan een Belgische militaire autoriteit. In die brochure komt Schr. tot de conclusie, dat België zóódanig moet optreden, dat „notre alliance avec le plus fort des belligérants se puisse justifier par les faits.” JOFFRE zegt, dat die opvatting voor hem geen nieuws was. De Belgische strijdkrachten, opgesteld in de Maaslinie, zouden dus volgens die opvatting, hoewel misschien aanvankelijk voor den schijn, aan de „eerste” schending weerstand biedende, de facto een afwachtende houding aannemen en een door België geweigerde overschrijding der Belgische grens door de tegenpartij van den schender, voorstellen als een „tweede” schending, die aan België de gelegenheid zou bieden met den machtigsten der beide schenders gemeene zaak te maken. En het waren sommige uitingen in België die in Engeland en Frankrijk de bezorgdheid wekten, dat de Belgische regeering eventueel zulk een houding zou aannemen, omdat in die uitingen Duitschland „le plus fort des belligérants” werd genoemd. Het eerste gedeelte en het slot van het op 2 Augustus 1914 door Duitschland aan België gestelde ultimatum ¹⁾ bewijzen, dat Duitschland hoopte door „vriendschappelijke” aanbiedingen België voor die houding te winnen. Maar tevens bevatte dit ultimatum de bedreiging: indien België aan Duitschland weerstand zou bieden „so wird Deutschland zu seinem Bedauern gezwungen sein, das Königreich als Feind zu betrachten”. Hierdoor werd België voor de keus gesteld: óf zonder weerstand in de Duitsche schending te berusten, óf oorlog met Duitschland. En dit werd door de Duitsche regeering gemotiveerd door de bewering, dat berichten nopens een „beabsichtigte Aufmarsch französischer Streitkräfte . . . keinen Zweifel (lassen) über die Absicht Frankreichs durch belgisches Gebiet gegen Deutschland vorzugehen”. Hier werd dus een (nog wel ten onrechte) aan de tegenpartij toegeschreven *voornemen* als een afdoend motief voor het binnendringen der Duitsche troepen in België aangevoerd. Zooals wij zagen, werd dit beginsel door Frankrijk na rijp

¹⁾ „Die deutschen Dokumente zum Kriegsausbruch”, II no. 376 en III no. 648.

beraad losgelaten, hoewel Duitschland's voornemen de Belgische onzijdigheid te schenden als vaststaande werd beschouwd. Ware België in 1914 sterker bewapend geweest en zou Duitschland er niet aan hebben getwijfeld, dat België niet voor beloften en vreesaanjaging zou zwichten, en dus zijn plicht nopens de neutraliteitshandhaving niet zou verzaken, dan ware België wellicht buiten den oorlog gebleven. Want, indien Duitschland de Belgische neutraliteit niet zou hebben geschonden, zou Frankrijk zeker niet de oorlogvoering over het Belgische gebied hebben uitgestrekt. Het Fransche operatieplan XVII en de dienovereenkomstig uitgevoerde concentratie der Fransche strijdkrachten leveren daarvoor het bewijs. Zelfs al neemt men aan, dat in 1914 de schending der Belgische neutraliteit bij Duitschland vaststond, dan heeft toch de publicceering van VON MOLTKE's gedenkschrift geleerd, dat de overweging van de belemmering die door de neutrale strijdkrachten aan den opmarsch door het onzijdige gebied kan worden in den weg gelegd, een belangrijke factor is bij het overwegen van de voor- en nadeelen aan de schending verbonden ¹⁾. Die belemmering nu is afhankelijk van drie omstandigheden: 1° De militaire kracht van den onzijdigen staat; 2° De zekerheid (resp. den twijfel) nopens het vaste voornemen van dien staat zijn neutraliteitsplicht te vervullen; 3° De houding door dien staat aan te nemen, met betrekking tot het vraagstuk van het aanvaarden of weigeren van de hulp der tegenpartij bij de neutraliteitshandhaving. Een neutraliteitsschending is het meest te vreezen van de zijde der oorlogspartij die meent, dat zij de overmacht bezit. Maar, bij welke oorlogspartij ook het denkbeeld mocht voorzitten van eene schending onzer neutraliteit, de preventieve werking onzer weermiddelen kan slechts dan aanwezig zijn, wanneer beide oorlogspartijen er van overtuigd zijn, dat de mobilisatie onzer krijgsmacht geen schijnvertooning is, dat wil zeggen, dat het vaste voornemen bestaat, zoo dit noodig mocht zijn, de preventie in een repressie te doen overgaan. Die overtuiging heeft Nederland gedurende den Wereldoorlog voor de oorlogsrampen behoed. En dat het Nederlandsche volk daaraan niet twijfelt, heeft de indrukwekkende huldebetooging van 29 September 1.1., aan den gewezen Opperbevelhebber gebracht, geleerd. Want hij was het, die onverpoosd werkzaam is geweest om gedurende de oorlogsjaren de paraatheid van onze krijgsmacht tot het hoogst bereikbare peil op te voeren. De zinspreuk der Vorsten van het Oranjehuis, is nog steeds die van de overgrootte meerderheid van het Nederlandsche Volk: „Het Vaderland getrouwe blijf ik tot in den dood.” En de Vader des Vaderlands deed de beteekenis van die woorden duidelijk uitkomen, in 1579, toen men hem te Antwerpen tijdens de onderhandelingen te Keulen trachtte te verleiden om de belangen van zijn (helaas verre van eensgezind) volk aan eigen voordeel op te offeren. ²⁾

¹⁾ Zie Luit. Gen. W. G. F. SNIJDERS: „De Wereldoorlog op het Duitsche Westfront”, blz. 345. Wel zegt VON MOLTKE, dat hij een neutraal Nederland voor Duitschland voordeeliger achtte dan een Nederland dat door een schending tot Duitschland's tegenstander zou zijn gemaakt, maar hij moest daarbij uitgaan van het feit, dat Nederland gewapend was. Want vooreerst zou een ontwapend Nederland aan een Duitsche schending geen weerstand hebben kunnen bieden (en juist die te bieden weerstand was een der voornaamste redenen die VON MOLTKE van een schending onzer neutraliteit heeft doen afzien), maar daarenboven zou diezelfde omstandigheid tengevolge hebben gehad, dat ook Duitschland's tegenpartij onze neutraliteit niet zou hebben ontzien, ja, niet zou hebben kunnen ontzien, zoodat het voordeel van een dekking op den rechtervleugel voor Duitschland niet zou hebben bestaan.

²⁾ GROEN VAN PRINSTERER, „Handboek der Geschiedenis van het Vaderland” I, 2e dr. blz. 157 en 158.

Een oude zinspreuk luidt: „Beter is het voor het Vaderland te strijden, dan door een geveinsden vrede te worden verstrikt” Heden ten dage behoeft ons volk niet meer te strijden voor het *verkrijgen* van zijne onafhankelijkheid, maar voor haar *behoud* wanneer zij mocht worden bedreigd. Indien Nederland voor dien strijd zou terugdeinzen zou dit uitloopen of op het verlies zijner onafhankelijkheid of op een „geveinsden vrede” onder vreemde voogdij waarin ons land zou worden „verstrikt.” Wanneer onze neutraliteit wordt geschonden blijven de rampen van den oorlog ons volk in geen geval bespaard. En mocht Nederland alsdan zich aan den strijd onttrekken dan zouden de materiele nadeelen nog worden vermeerderd met die van moreelen aard, die van een verzaking der neutraliteitsplichten het gevolg zouden zijn. Zelfs al zou Nederland in den strijd het onderspit delven, dan zou toch voor ons volk evenals voor ieder volk, dat niet in een poel van materialisme is verzonken, de waarheid gelden, dat het lot van een dooden leeuw is te verkiezen boven dat van een levenden hond. Op die waarheid zal ieder defaitistisch streven der voorstanders eener eenzijdige ontwapening steeds afstuiten. En zulks nog te meer, omdat ieder die over deze zaak nadenkt, tot de gevolgtrekking moet komen, dat een ontwapend Nederland bij het uitbreken van een oorlog in zijne nabijheid, de strijdkrachten van beide oorlogspartijen tot zich zou trekken, zoodat de *zekerheid* zou bestaan, dat ons Vaderland door de oorlogsrampen in hun vollen omvang zou worden getroffen. Daarom kon Generaal Snijders op 29 September gewagen van een *nationale* betooging ter herdenking van het feit, dat onze nationale weermacht en onze geopenbaarde wil om haar in te zetten zoo dit noodig mocht zijn, ons Vaderland voor de oorlogsrampen hebben behoed.

Door de voorwaardelijke oorlogsverklaring, vervat in het Duitsche ultimatum aan België was, tengevolge van den verplichten Belgischen weerstand, de oorlogstoestand tusschen beide landen ingetreden. Hierdoor deed in 1914 de quaestie van hulp door *belligerente* strijdkrachten aan een *neutralen* staat, zich niet voor. Maar dit ontnemt niets aan haar gewicht voor het geval de onzijdige staat ook na de schending neutraal blijft. Ten einde dit aan te toonen, wil ik hier de desbetreffende bepalingen van het Landonzijdigheidsverdrag (L.O.V.) in herinnering brengen. Het Zeeonzijdigheidsverdrag (Z.O.V.) kan in dit verband buiten beschouwing blijven.

Art. 1. Le territoire des Puissances neutres est inviolable. Art. 2 Il est interdit aux belligérants de faire passer à travers le territoire d'une Puissance neutre des troupes . . . enz. Art. 5 Une Puissance neutre ne doit tolérer sur son territoire aucun des actes visés par les articles 2 . . . enz. Art. 10 Ne peut être considéré comme un acte hostile le fait, par une Puissance neutre, de repousser, même par la force, les atteintes à sa neutralité.

Op de Tweede Haagsche Vredesconferentie is door Zwitserland het recht van den neutralen staat geconstateerd „de considérer cette violation comme équivalant à un casus belli.” De opname in het Verdrag van dit, voor een souvereinen staat vanzelfsprekende, beginsel werd onnoodig geacht. Daarentegen is wèl opgenomen het beginsel vervat in het vermelde art. 10 (op voorstel van Generaal DEN BEER POORTUGAEL), omdat „la proposition néerlandaise avait sa raison d'être dans le cas où l'Etat neutre *préférait se borner à repousser l'atteinte à sa neutralité*”¹⁾. In de door mij hier gecursiveerde woorden ligt

¹⁾ Actes Tweede Vredesconferentie, Deel I, blz. 146.

overigens een bevestiging van het door Zwitserland genoemde fundamenteele beginsel opgesloten.

Wij zullen thans aan de hand der Fransche Documenten, vermeld in den aanvang van deze beschouwingen, nagaan, wáárdoor de onzekerheid in Frankrijk over België's eventueele houding was gewekt. Ik geef hieronder puntsgewijze het essentieele gedeelte der desbetreffende mededeelingen van de Fransche vertegenwoordigers te Brussel aan ¹⁾. De cursiveeringen zijn van mij!

1e (At. Mil.; 14 Oct. no. 161). Behalve natuurlijk de Socialisten zijn ook de uiterst rechtsche partijen tegen de militaire reorganisatie: „*Le Bien Public*” (rechts) „*estime que la garantie des Puissances doit suffire.*”

2e (Gez. 28 Oct. no. 267): Het *Journal de Bruxelles* is zeer sceptisch „au sujet de la valeur des traités internationaux et de la solidité des garanties que les Puissances assurent parfois par écrit aux pays faibles.” De garantie van Engeland is van karakter veranderd: „L'Angleterre n'est-elle pas dans la Triple Entente? Ne sera-t-elle pas, demain, elle aussi une Puissance belligérante?” (*Journal de Bruxelles*, overgenomen uit de *Métropole*).

3e At. Mil. 29 Oct. no. 278). Woorden door den Belgischen Minister van Oorlog, Generaal MICHEL, gesproken tot den Britschen mil. attaché, kolonel BRIDGES: „Si les Allemands violaient notre neutralité *les premiers*, nous n'appellerions aucune Puissance garante à notre aide, car il nous serait plus difficile peut-être de nous débarasser de nos gendarmes que de nos agresseurs.” Op grond daarvan stelt de Fr. mil. attaché, kapitein GÉNIE, de volgende vraag: „La France, Puissance garante de la neutralité belge, sera-t-elle admise par la Belgique à exercer éventuellement sa garantie? Il semble bien que le Gouvernement (belge) ne le lui demanderait pas; mais le permettrait-il? En d'autres termes, si, par nos propres moyens, nous apprenions que les Allemands sont devant Liège, et si, spontanément, nous nous portions à leur rencontre par l'Entre Sambre-et-Meuse, serions-nous reçus, nous aussi, à coups de canon devant Namur comme de violateurs de la neutralité? J'ai naturellement mis le Ministre de France à Bruxelles au courant de cette conversation, en insistant sur les tendances anti-françaises du gouvernement actuel de M. DE BROQUEVILLE.” (Schrijven aan den Fr. Min. van Oorlog).

4e (Gez. 7 Nov. no. 385). Naar aanleiding van een bewering van de *Indépendance belge*, dat de mogendheid die de Belgische neutraliteit zou schenden daardoor België's vijand zou worden, wordt er door den gezant op gewezen, dat de Belgische „*presse gouvernementale*,” in de eerste plaats de *XXe Siècle*, het officieuse regeeringsorgaan, betoogt „que l'Entente cordiale a modifié du tout au tout la position de la Belgique. Avant cette entente, en effet, au cas où la Belgique, dans l'hypothèse d'un conflit franco-allemand, aurait été impuissante à défendre par ses seules forces ses frontières, elle avait le droit de demander à l'Angleterre, *même un secours préalable* cette mesure ne pouvant être considérée comme dirigée contre l'un ou l'autre Etat. Depuis l'Entente cordiale, il n'en va plus ainsi. Qu'une guerre franco-allemande éclate, l'Angleterre y serait sans doute partie intéressée, voire même belligérante. En réclamant ce concours ou en l'acceptant pour parer à une invasion *possible*,

¹⁾ De getallen verwijzen naar de nummers der documenten. De aanwijzing van de schrijvers dier documenten geschiedt als volgt: „Gez.” beteekent Fransche Gezant te Brussel (KLOBUKOWSKI); „At. Mil.” beteekent de Fransche Attaché Militaire aldaar (kapt. GÉNIE); „Ch. d'Aff.” de zaakgelastigde van het Fransche gezantschap (DE FONTARCE) bij afwezigheid van den gezant.

la Belgique violerait elle-même son devoir de neutralité vis-à-vis de l'Allemagne." Men houde in het oog, dat hier nog alleen sprake is van een door Engeland aan België te verlenen militairen steun *reeds vóórdat de neutraliteits-schending zou zijn begonnen*. Van de XXe Siècle zegt Schr., dat het blad „a dit à diverses reprises, que le péril pour la Belgique était plus du côté de la France que de l'Allemagne." Het blad zeide zelfs van Engeland: „Son intérêt est aujourd'hui de barer la route à l'Empire allemand... l'Angleterre victorieuse dans une guerre contre l'Allemagne payerait en monnaie belge les bons offices de la France."

5e Ch. d'Aff., 16 Nov. no. 476). Hierin worden de navolgende woorden van den Minister de BROQUEVILLE ¹⁾ weergegeven, uitgesproken in de openingszitting der Belgische Kamers op 14 November. Na zijn vertrouwen te hebben uitgesproken in de garantie der mogendheden, (door Schr. getypeerd als „une confiance de style") zeide de minister: „Mais l'on ne peut perdre de vue que les groupements des Puissances ont provoqué des alliances et des ententes militaires qui pourraient, dans l'hypothèse d'une guerre européenne, enlever, à la prestation de la garantie, la valeur que la neutralité du garant peut seule assurer" ²⁾. De schr. van het document zegt naar aanleiding van deze uiting: „D'après cette conception la qualité de belligérant enlèverait à une Puissance garante le droit de venir au secours de la neutralité belge, même violée par un autre belligérant, sauf dans le cas où le premier aurait reçu de la Belgique un appel qu'elle serait peut-être peu disposée à formuler". „Elle se réserverait ainsi de manoeuvrer, au mieux de ses intérêts, entre ses voisins, qu'elle considère comme devant être tous partie dans la lutte. C'était la pensée qu'avait exprimée l'an dernier, d'une façon un peu brutale, le général DE WITTE dans la brochure qui fit tant de bruit." (Bedoeld wordt de Commandant der 2e Cavaleriebrigade te Namen, die als zijne meening had verkondigd, dat het er bij een neutraliteitsschending voor België op aankwam zich te verbinden met de sterkste partij, nl. Duitschland, omdat Frankrijk is „une nation décrépite" ³⁾). Naar aanleiding van 's ministers verklaring van 14 November werden in de Belgische pers polemieken gepubliceerd, terwijl de discussiën in de Belgische Kamer gevoerd, tengevolge hadden, dat op 20 November DE BROQUEVILLE die verklaring als volgt heeft toegelicht (Doc. n°. 529): „Je ne dirai pas qu'une Puissance belligérante ne pourrait être, éventuellement invoquée par nous comme garante de notre neutralité; mais il vaut mieux que ce ne soit pas une nation belligérante." Hoewel hierdoor de beslistheid der verklaring van 14 November wel eenigszins werd verminderd, gaf de minister toch te kennen, dat geen garant het recht had na een neutraliteitsschending België *ongevraagd* te hulp te komen, een standpunt dat nog werd geaccentueerd door de mededeeling, dat het in elk geval beter zou zijn, dat de garant wiens hulp eventueel zou worden ingeroepen, geen oorlogvoerende mogendheid zou zijn. Met het oog op de voorzichtigheid die een verantwoordelijk minister moet betrachten bij het zich in het openbaar uiten over zulk eene délicate quaestie, was de on-

¹⁾ Op 11 Nov. was MICHEL als Min. v. Oorlog afgetreden en had DE BROQUEVILLE diens portefeuille overgenomen.

²⁾ Dit is in overeenstemming met de stelling van de officieuze XXe Siècle: „Une Puissance belligérante ne peut plus être une puissance garante" (Doc. n°. 439).

³⁾ Over die brochure zegt KLOBUKOWSKI: „Cette brochure dans laquelle un général de cavalerie, toujours en activité, a osé dire que la France, livrée aux passions de la plus basse démagogie, était en pleine décadence, et que la Belgique devrait, renonçant aux illusoirs garanties de sa neutralité, se tourner du côté du plus fort." (no. 565).

zekerheid omtrent België's houding na een schending zijner neutraliteit, allesbehalve opgeheven. De verklaring van DE BROQUEVILLE stemt geheel overeen met die van den Belgischen Chef v. d. Gen. St. Lt. Gen. JUNGBLUTH, in hetzelfde jaar aan den Britschen militairen attaché (Kol. BRIDGES) gedaan, dat het verleenen van militaire hulp door een garant slechts mocht plaatsvinden met België's toestemming ¹⁾. Met de germanophile uitingen van Generaal DE WITTE, voortgesproten uit de overtuiging van Duitschland's overmacht, houden verband de mededeelingen in de navolgende twee documenten.

6e (Gez. 29 Oct. no. 277; id. 25 Nov. no. 565). In het eerste dezer documenten wijst schr. op de vrees hem door den Britschen gezant te Brussel (Sir FRANCIS VILLIERS) kenbaar gemaakt, „que le Cabinet BROQUEVILLE, peut-être plutôt par crainte que par sympathie, s'oriente visiblement vers l'Allemagne.” Schr. voegt er aan toe: „Sir FRANCIS base son opinion, comme moi-même, non seulement sur les articles parus dans le journal officieux du Gouvernement, le XXe Siècle dans le courant du mois d'août, mais aussi sur les propos du Ministre de la guerre, le général MICHEL, qui ne dissimule pas qu'à son avis la Belgique doit plutôt se garder du côté de l'Angleterre et de la France que du côté de l'Allemagne.” In het tweede document zegt schr., na eene vermelding der reeds hiervoor door mij behandelde Belgische officiële inzichten over de neutraliteitshandhaving: „Les progrès du pangermanisme en pays flamand sont considérables.” En verder: „L'Allemagne... exerce, sur certains milieux politiques et financiers de la Belgique une influence où la sympathie le dispute à la crainte... Puis des articles ont paru, vantant l'organisation supérieure du puissant Empire germanique, signalant que la Belgique devrait, renonçant aux illusoirs garanties de sa neutralité, se tourner du côté du plus fort.”

In deze zes punten heb ik het essentiële gedeelte wedergegeven van de indrukken die door de vertegenwoordigers van Frankrijk te Brussel waren verkregen nopens Belgische opvattingen aangaande een eventuele neutraliteitshandhaving. Men zal moeten erkennen, dat door de officiële en officieuze Belgische uitingen voor Frankrijk en Engeland aanleiding bestond voor onzekerheid, en zelfs voor ongerustheid. Tengevolge daarvan was er voor Frankrijk en Engeland alles aan gelegen niets onbeproefd te laten om België er van te overtuigen, dat van hunne zijde geen gevaar voor schending der Belgische neutraliteit was te vreezen. De Minister van Oorlog, DE BROQUEVILLE heeft op 14 Februari 1913 in een geheime Kamerzitting verklaard ²⁾, dat de Belgische regeering was ingelicht omtrent het Duitsche plan tot schending der Belgische neutraliteit (een inlichting die, zooals later is gebleken, geheel juist was). Wijzende op de versterking der Fransche garnizoenen aan de Belgische grens, zeide de Minister: „Je ne crains pas, il est vrai, une violation de notre

¹⁾ Het was vooral Pruisen geweest dat na de afscheiding van België, had aangedrongen op de Belgische gegarandeerde neutraliteit als bolwerk tegen Frankrijk. Nadat het echter zelf die neutraliteit had geschonden, heeft het de navolgende verklaring van BRIDGES (gevonden in de Brusselsche archieven) voorgesteld als een Britsch-Belgische „Conventie”, ofschoon JUNGBLUTH juist dat standpunt *niet* deelde: „Comme nous” (België) „n'étions pas à même d'empêcher les Allemands de passer chez nous, l'Angleterre aurait débarqué ses troupes „en tout état de cause”. MAXIMILIAN HARDEN heeft terecht die voorstelling als gold het hier eene „conventie” scherp gehekeld. („Deutschland, Frankreich, England”, blz. 114).

²⁾ De uiteenzettingen over den toestand door DE BROQUEVILLE in de geheime kamerzittingen, zijn vermeld in de Mémoires van den toenmaligen Sous-chef van den Belgischen Gen. St., RIJCKEL, (Bruxelles 1920). Zie met name blz. 233—235.

indépendance par la France, mais je constate que l'Etat-Major français a dû étudier l'hypothèse *d'un passage à travers la Belgique pour le cas, où notre territoire ne serait pas respecté par l'Allemagne.*" Het bleef echter de vraag hoe de Belgische regeering die aan het bewind zou zijn indien de Duitsche schending en de daarop gevolgde Fransche „*passage à travers la Belgique*” zouden plaats vinden, zich alsdan zou gedragen. RIJCKEL zegt ook, dat de Belgische gezant te Parijs nog op 22 Februari 1914 naar Brussel meldde: „M. POINCARÉ m'a assuré que la France ne prendrait jamais l'initiative de violer notre neutralité.”

De Fransche documenten, tot heden gepubliceerd, loopen niet verder dan tot 4 December 1912, en wij weten dus nog niet welke diplomatieke stukken tusschen Parijs en Brussel zijn gewisseld van dien datum af tot aan het uitbreken van den oorlog ¹⁾. Wij kunnen echter met zekerheid aannemen, dat onder de volgende „Documents Diplomatiques Français” zal voorkomen een bericht van den Fr. ambassadeur te Berlijn (J. CAMBON) over de woorden ten aanzien van Frankrijk door Keizer WILHELM en Generaal VON MOLTKE gesproken tegen den Koning van België in November 1913 tijdens diens bezoek aan Berlijn, waarbij werd gewezen op een naderenden oorlog, die door Duitschland, met het oog op zijn overmacht, zonder bezorgdheid kon worden tegemoetgezien. De Belgische gezant te Berlijn, BEYENS, schreef daaromtrent in zijn boek „*L'Allemagne avant la guerre*” (blz. 24 vlg.): „Quelle était le but de ces confidences? Il n'est pas difficile de l'entrevoir. Elles étaient une incitation à se jeter, en présence du danger suspendu sur l'occident de l'Europe, dans le bras du plus fort . . . Quand on songe à l'ultimatum notifié le 2 août suivant au gouvernement belge, on voit à quel acte de complaisance et de lâcheté l'empereur Guillaume aurait voulu, par l'entretien de Potsdam, disposer le roi ALBERT.” De uitingen van WILHELM en VON MOLTKE doen in ieder geval zien, dat bij hen nog kort voor den oorlog de hoop bestond, dat de vrees voor Duitschland's militaire macht België tot verzaking van zijn neutraliteitsplicht zou doen besluiten.

De mémoires van RIJCKEL, hierboven vermeld, toonen daarenboven aan, dat POINCARÉ het nog op 22 Februari 1914 noodig achtte België gerust te stellen, hetgeen zeker niet wijst op een Fransch-Belgische gedachtenwisseling waarbij België zou hebben verklaard, geene bezwaren te zullen opperen tegen een Fransch binnenrukken in België nadat Duitschland de Belgische neutraliteit zou hebben geschonden. Ook de nog te vermelden Fransche en Engelsche aanbiedingen van hulp in Augustus 1914 aan België gedaan, bevatten niets dat op zulk een vroeger door België in dien zin afgelegde verklaring wijst. Maar, al ware die verklaring voor dit bijzondere geval wél afgelegd, dan zou zij nog geenszins een antwoord bevatten op de vraag, of er zich geen omstandigheden kunnen voordoen waarin een niet „gegarandeerde” neutrale staat, die, na een schending van zijne onzijdigheid door een oorlogspartij, de hulp der tegenpartij niet heeft ingeroepen, niet redelijkerwijze, in verband met zijne neutraliteitsplichten, gehouden zou zijn de hulp, hem door die tegenpartij aangeboden, te aanvaarden. Voor België, dat in 1839 de garantie der mogendheden had erkend, droeg die vraag een bijzonder karakter, maar ook voor neutrale staten, die niet zijn geplaatst onder het servituut eener verplichte en gegarandeerde onzijdigheid, is zij van het hoogste belang. In het tweede gedeelte van dit artikel zal zij nader worden beschouwd.

¹⁾ Het verdient de aandacht, dat in Dl. IV der 3e Serie van de Fr. documenten sub VI geen enkel schrijven voorkomt, uitgegaan van de Fransche regeering of de Fransche militaire autoriteit aan hare vertegenwoordigers te Brussel.

Op 2 Augustus 1914, nadat het Duitsche ultimatum te Brussel was gesteld, zond de Belgische Minister van Buit. Z., DAVIGNON, aan alle garandeerende mogendheden ¹⁾, naar aanleiding van een Fransch aanbod, de navolgende verklaring (cursiveering van mij, v. O.): „Ik heb den Heer KLOBUKOWSKI bedankt voor den steun, welke de Fransche Regeering ons wel eventueel wilde bieden en ik heb hem gezegd, dat 's Konings Regeering voor het oogenblik geen beroep deed op de garantie der Mogendheden en zich voorbehield later te overwegen wat zou moeten worden gedaan" ²⁾.

Koning ALBERT zond een telegram aan den Koning van Engeland waarin de *diplomatieke* tusschenkomst van de Britsche regeering werd verzocht voor de beveiliging der Belgische onzijdigheid. De Belgische gezant te Londen seinde daarop naar Brussel: „De Minister van Buitenlandsche Zaken heeft mij gezegd, dat als onze neutraliteit geschonden werd, dit oorlog met Duitschland beteekende" (Grijsb. n°. 25 en 26). Nadat den 4den Augustus door de Duitsche verklaring aan België (6 v.m.) de oorlog tusschen België en Duitschland was uitgebroken, verklaarde Engeland, dat *indien België het verlangt* door Engeland en Frankrijk ³⁾ een gemeenschappelijke actie zal worden *aangeboden*, ten doel hebbende „weerstand te bieden aan de maatregelen van geweld door Duitschland tegen België gebruikt, en ter zelfder tijd een waarborg aan te bieden om de onafhankelijkheid en de integriteit van België te handhaven." . . . En, aangezien Duitschland de schending had gemotiveerd door te wijzen op de strategische noodzakelijkheid daarvan in verband met zijn oorlog tegen Frankrijk, en aan België op grond dáárvan den oorlog had aangezegd indien het weerstand zou bieden, terwijl de Britsche regeering had verklaard dat de schending een oorlog van Engeland tegen Duitschland beteekende, was, althans voorloopig, de voor België verplichte neutraliteitshandhaving een onderdeel van den algemeenen oorlog geworden. Vandaar dan ook, dat België terstond na het binnendringen der Duitschers in zijn territorioir, de hulp van Engeland, Frankrijk en Rusland inriep. (Grijsb. n°. 38 en 40).

Van de onzekerheid waarin Frankrijk nog op 3 Augustus (dus na het stellen van het Duitsche ultimatum aan België) verkeerde nopens België's houding, getuigt ook een der zes documenten, die door de Sovjets in het voorjaar van 1931 zijn gepubliceerd. De Belgische militaire attaché te Parijs had, naar aanleiding van het ultimatum een gesprek met JOFFRE waarin deze attaché JOFFRE's meening vroeg over de quaestie of een Belgische flankaanval op het door België en Luxemburg zuidwaarts rukkende Duitsche leger niet aanbevelenswaardig zou zijn. Omtrent dit gesprek, waarbij de Russische militaire attaché tegenwoordig was, stelde deze een telegram op, dat de R. ambassadeur te Parijs (IZWOLSKY) zonder meer doorzond aan SAZONOW, Russisch minister van Buit. Z. De R. mil. attaché zeide in dit telegram, dat JOFFRE, hoewel veel voor het denkbeeld gevoelende, toch in zijn antwoord voorzichtigheid had betracht, omdat hij wilde wachten „*totdat de eigenlijke bedoelingen van België duidelijk zouden worden*". Indien generaal IGNATIEW inderdaad de opvatting van JOFFRE goed heeft wedergegeven, is deze alleszins begrijpelijk. Indien door België aan Fransche strijdkrachten de toegang tot het Belgische territorioir zou worden geweigerd, zou zulk een flankaanval op

¹⁾ Ook aan Duitschland. Dit was een handige diplomatieke zet om Duitschland te herinneren aan zijn plicht als mede-garant.

²⁾ Belgisch Grijsboek no. 24.

³⁾ Ook Rusland werd (als garant) genoemd, maar dit had voorshands geen practische betekenis.

een zeer overmachtigen vijand (indien zij inderdaad ernstig was gemeend) geen kans op succes bieden. En wanneer Frankrijk, om die weigering te voorkomen, zijn strijdkrachten ongevraagd België zou doen binnenrukken, zou er dan geen kans bestaan, dat België dit óók als een neutraliteitsschending zou voorstellen, zoodat België door die „dubbele neutraliteitsschending” zich het recht zou toekennen „de se tourner du côté du plus fort”? Natuurlijk kon JOFFRE die onderstelling tegen een *Belgischen* militair attaché niet uiten, maar de onzekerheid omtrent België's bedoelingen, wordt door de in de Fransche documenten vermelde omstandigheden wel verklaarbaar. Voor zoover wij tot heden kunnen oordeelen, werd eerst op 4 Augustus die onzekerheid opgeheven doordien België, nadat de Duitsche schending een voldongen feit was geworden, de hulp der garanten had ingeroepen. ¹⁾

(Slot volgt.)

NIEUWE UITGAVEN

Bommen op Nederland door M. J. M. GEMMEKE, Inspecteur van Politie te Amsterdam, Reserve-eerste-luitenant. Uitg. N. V. Drukkerij Jacob van Campen, Amsterdam. Pr. ingen. / 1.25.

Ambtenarenwet 1929 en Militaire Ambtenarenwet 1931 met enkele Uitvoeringsvoorschriften, voorzien van marginale aantekeningen en alphabetisch register. Derde druk. Uitg. N. SAMSON N.V., Alphen aan den Rijn.

De Motorordonnans en De Bestuurder bij Autotrainen en gemotoriseerde troepen en treinen. Bewerkt door P. J. ERKENS, Res. Kapitein v. sp. d. Districts-Commandant V. L. S. K.-Motordienst. Uitg. A. J. G. STRENGTHOLT's Uitgevers Mij. N.V., Amsterdam. Pr. gebr. / 0.30.

Wehrwissenschaftliches Schriftum im 18. Jahrhundert. Uitg. Verlag von E. S. MITTLER & SOHN, Berlin SW.68.

Die deutsche Miliz der Zukunft. Eine Frage von entscheidender Bedeutung für das deutsche Volk. Von XXX. Uitg. Verlag E. S. MITTLER & SOHN, Berlin SW. 68. Pr. ingen. RMk. 2.—.

Souvenirs de la Princesse Marie de Croij 1914—1918. Lettre préface du Comte de BROQUEVILLE. Uitg. LIBRAIRIE PLON, Paris. Pr. ingen. 15 fr.

Feldherr und Kriegstechnik von Karl Justrow. Uitg. GERHARD STALLING, Oldenburg i.O.

Rüstung und Abrüstung. Eine Umschau über das Herr- und Kriegswesen aller Länder. Unter Mitwirkung zahlreicher Mitarbeiter herausgegeben von K. L. VON OERTZEN, Oberst a. D. Uitg. Verlag E. S. MITTLER & SOHN, Berlin SW. 68. Pr. ingen. RMk. 12.—, geb. RMk. 14.—.

Deutschlands Schicksalsbund mit Oesterreich-Ungarn. Von CONRAD VON HÖTZENDORF zu Kaiser KARL, von A. VON CRAMON, Generalleutnant a.D. und General adjudant Kaiser WILHELMS II und PAUL FLECK, Oberstleutnant a.D. Uitg. Verlag für Kulturpolitik, Berlin.

1) (Britsche documenten VIII D1.—1932 bevestigen datgene wat is geput uit de Fr. documenten nopens het voornemen tot het eerbiedigen der Belg. neutraliteit (1912). In Het Vaderland 26 Nov. 1932 Av. Bl. heb ik daarop gewezen).

CRITISCHE BESCHOUWING OVER DE FORMULE VOOR DEN WINDINVLOED ZIJDELINGSCH

zooals deze voorkomt in het Lehrbuch der Ballistik van Dr. C. CRANZ

DOOR C. A. BIJLAARD.

Eerste luitenant der artillerie.

Inleiding.

Het volgende zal achtereenvolgens behandelen:

- A. de afleiding der uitdrukking voor den windinvloed van zijwind, volgens CRANZ.
- B. de afleiding van een formule voor den windinvloed van zijwind, welke men onder meer vindt in: „Uitwendige Ballistiek” door W. C. J. SMIT.
- C. een nadere beschouwing dezer formules.
- D. de afleiding van benaderingsformules voor de kogelbaan bij windstilte.
- E. de afleiding van benaderingsformules voor den windinvloed van zijwind.

Het vraagstuk van den windinvloed zal in de toekomst meer de aandacht vragen dan dit tot voor kort het geval is geweest. Het schieten uit vliegtuigen en het schieten met groote elevaties maakt het noodzakelijk, dat men beschikt over benaderingsformules voor den windinvloed van zij- en baanwind, waarvan de nauwkeurigheid zoo groot is als men dit zelf wenscht; in ieder geval zoo nauwkeurig, dat bij toepassing der formules, de fouten die der breedte- en lengtespreiding, niet overschrijden.

De invloed van den *baanwind* valt buiten het bestek der verhandeling. In het volgende zal dus slechts sprake zijn van transversalen wind met constante snelheid.

Om den werkelijken windinvloed na te gaan, is men verplicht de bewegingsvergelijkingen van het projectiel op te stellen en deze differentiaalvergelijkingen op te lossen. Met de huidige kennis der wiskunde behoeft men er echter niet aan te denken deze vergelijkingen op te lossen. Men is derhalve genoodzaakt zijn toevlucht te nemen tot benaderingsmethoden, teneinde zich een beeld te vormen van de beweging van het projectiel en den invloed van den wind hierop te kunnen benaderen.

De benadering, welke hier zal worden toegepast, is het uitschakelen van de zwaartekracht. De fout, welke men aldus maakt is, voor wat betreft de beweging van het projectiel in horizontalen zin, gering.

De luchtweerstandswet, waarvan hier gebruik gemaakt zal worden is:

$$W = c' \rho F v^n$$

waarin W voorstelt den luchttegenstand; c' een coëfficiënt voor den vorm van het projectiel; ρ de luchtdichtheid; F de grootste doorsnede loodrecht op de projectiel-as en v de snelheid van het projectiel.

Door in de afgeleide formules $n = 2$ resp. 3 te stellen, gelden ze voor een kwadratische, respectievelijk een cubische luchtweerstandswet.

Daar echter noch de kwadratische noch de cubische luchtweerstandswet geldt, zullen ook nog algemeen geldende formules worden opgesteld voor de beweging van het projectiel in de schootsrichting en loodrecht er op.

Bij de verdere beschouwingen en berekeningen, zal de afwijking door de derivatie niet in rekening worden gebracht.

De hier gebruikte notatie's zullen zijn als in de ballistiek gebruikelijk. Er wordt hier uitgegaan van een rechthoekig assenkruis met O , de monding, als oorsprong, de schootsrichting als X -richting, loodrecht op de schootsrichting en horizontaal de Z -richting. Voorts stellen voor: x , \dot{x} en \ddot{x} de afgelegde weg, de snelheid en de versnelling in de X -richting; z , \dot{z} en \ddot{z} deze grootheden in de Z -richting.

In het volgende zal gebruik gemaakt worden van berekenings- en benaderingsmethoden, welke in de aërodynamica zijn ingeburgerd.

A.

**De afleiding van de formule voor den windinvloed zijdelingsch volgens C r a n z.
(Formule I).**

De afleiding der Formule I is waarschijnlijk afkomstig van DIDION en vindt men terug, in bijna alle leerboeken der ballistiek. Volledigheidshalve wordt deze afleiding hier herhaald.

Wordt geschoten met horizontale aanvangssnelheid $V_0 \cos \phi$ dan is de snelheid van het projectiel ten opzichte van de zich bewegende luchtdeeltjes gelijk aan de aanvangssnelheid, samengesteld met de windsnelheid in tegengestelden zin.

In figuur 1 vindt men de snelheden in de richting en grootte aangegeven.

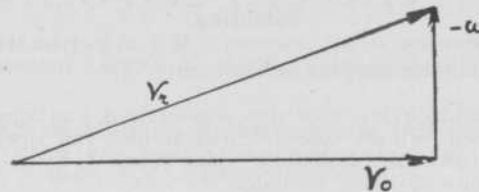

Fig. 1.

V_r stelt voor de relatieve snelheid van het projectiel ten opzichte van de lucht. Figuur 2 laat de afgelegde wegen per tijdseenheid zien ten opzichte van de aarde.

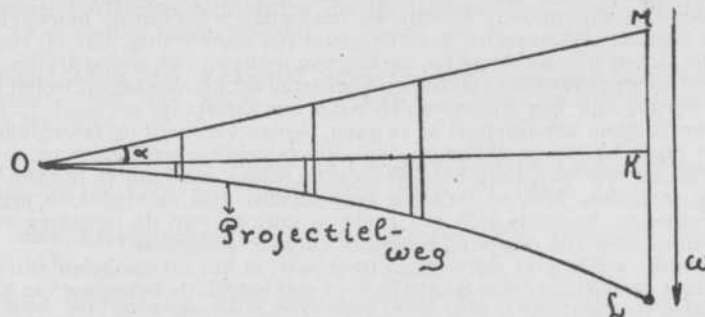

Fig. 2.

De door het projectiel afgelegde weg in de schootsrichting is na elke seconde aangegeven.

De daarbij behorende afgelegde weg van de lucht ten opzichte van de aarde is telkens de afstand tusschen de lijnen OM en OL .

De afwijking van het projectiel uit het schootsvlak is telkens de afstand der lijnen OK en OL , en deze afwijking is dus het gevolg van den winddruk, welchen het projectiel ondervindt bij zijn beweging tegengesteld aan de windsnelheid.

Zij $OK = X$; ML de door de lucht afgelegde weg in T sec, dan is $ML = w T$.

De afwijking is dan:

$$Z = ML - KM$$

Men neemt nu: $\tan \alpha = \frac{w}{V_0 \cos \phi}$

en denkt α constant.

Nu wordt $Z = w T - \frac{X w}{V_0 \cos \phi}$

I.

De benaderingen, welke bij deze afleiding gedaan zijn, komen bij deze redeneering niet duidelijk te voorschijn.

Onder hoofdstuk E. wordt hierop nader teruggekomen.

B.

Men heeft gemeend den windinvloed ook als volgt te kunnen vinden.

Teekent men de krachten, welke op zeker oogenblik op het projectiel werken, dan vindt men in de schootsrichting (X -richting) den luchtweerstand W_x ; in de Y -richting, d.w.z. loodrecht op de schootsrichting en verticaal W_y en ten slotte loodrecht op de schootsrichting en horizontaal W_z .

Tot het bepalen van de afwijking Z heeft men alleen te letten op W_z en kan men de bewegingsvergelijking van het projectiel voor de Z -richting op stellen.

Denkt men weer wind van links naar rechts, dan is de relatieve windsnelheid $-\dot{z}' = w - \dot{z}$.

We kennen aan deze relatieve snelheid \dot{z}' het $-$ teeken toe, omdat \dot{z}' naar links gericht is en rechts als positieve richting is aangenomen.

De kracht is gericht tegengesteld aan de snelheid en dus in dit geval positief en dus:

$$W_z = c' \rho F (w - \dot{z})^2$$

De bewegingsvergelijking is nu:

$$m \ddot{z} = W_z = c' \rho F (w - \dot{z})^2$$

of $\frac{c' \rho F}{m} = c$ stellende gaat de vergelijking over in $\ddot{z} = c (w - \dot{z})^2$

of $\frac{d\dot{z}}{c (w - \dot{z})^2} = dt$

Geïntegreerd geeft dit:

$$t = \frac{1}{C (w - \dot{z})} + C_1$$

Uit de beginwaarden voor $t = 0$
en $\dot{z} = 0$

vindt men $C_1 = -\frac{1}{c w}$

Zoodat:

$$t = \frac{1}{c} \left(\frac{1}{w - \dot{z}} \right) - \frac{1}{w}$$

waaruit verder gevonden wordt:

$$\dot{z} = w - \frac{w}{c w t + 1}$$

Na integratie vindt men:

$$z = w t - \frac{1}{c} \lg (c w t + 1) + c_2$$

Uit den begintoestand vindt men: $t = 0$; $z = 0$ dus ook $c_2 = 0$. Zoodat de zijdelingsche afwijking:

$$z = w t - \frac{1}{c} \lg (c w t + 1)$$

of $z = w t - \frac{2,303}{c} \log (c w t + 1)$

II'

en voor het einde der baan:

$$Z = w T - \frac{2,303}{c} \log (c w T + 1) \quad \text{II}$$

Opmerking: Er is hier gebruik gemaakt van de formule voor den winddruk.

$$W = c' \rho F v^2$$

waarin:

c' is de coëfficiënt voor den vorm van het projectiel.

ρ is de soortelijke massa van de lucht.

F is de grootste doorsnede loodrecht op de windrichting.

C.

Vergelijking der formule I:

$$z = w \left(T - \frac{X}{V_0 \cos} \right)$$

en formule II:

$$z = w T - \frac{2,303}{c} \log (c w T + 1)$$

leert, dat zij verschillen in het tweede lid.

Later zal blijken, dat formule I slechts geldt voor een bolvormig projectiel en voor gestrekte banen.

Bij de afleiding van II is gebleken, dat met den langwerpigen vorm rekening is gehouden, want F stelt hier voor: het zijvlak.

Bij formule II vindt men steeds de juiste afwijking voor gekromde en voor gestrekte banen.

Bij de afleiding van formule II werd echter nog de volgende fout gemaakt, welke het beste tot uiting komt, indien men een windsnelheid veronderstelt die grooter is dan normaal.

Zij in figuur 3 V_0 de aanvangssnelheid

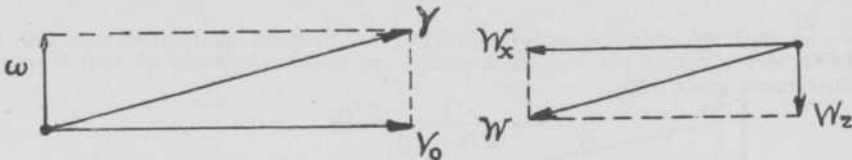

Fig. 3.

in horizontale zin; w de relatieve windsnelheid (dus tegengesteld aan de absolute) dan is de relatieve snelheid gelijk aan de vectorsom van V_0 en w in de figuur 3 met V aangegeven.

Teekenen we de kracht, welke op het projectiel werkt ten gevolge van zijn relatieve snelheid dan is de kracht

$$W = c' \rho F v^2$$

uitgaande van de kwadratische luchtweerstandswet.

Ontbinden we W in een kracht in de schootsrichting en loodrecht daarop dan vinden we:

$$\begin{aligned} W_x &= W \cos \alpha & \text{en } \tan \alpha &= \frac{w}{V_0} \\ W_z &= W \sin \alpha & \cos \alpha &= \frac{V_0}{V} \\ & & \sin \alpha &= \frac{w}{V} \end{aligned}$$

Na substitutie vindt men dus voor:

$$W_x = W \frac{V_0}{V} \quad \text{en daer } W = c v^2$$

$$W_z = W \frac{w}{V} \quad \text{als } \frac{c' \rho F}{m} = c$$

dan wordt

$$W_x = c V V_0$$

$$W_z = c V w$$

Bij de afleiding van formule II werd voor W_z genomen $W_z = c w^2$ hetgeen dus blijkbaar niet juist is. Men maakte de fout door aan te nemen, dat de relatieve luchtsnelheden elk een kracht op het projectiel veroorzaakten onafhankelijk van elkaar. Dit zou juist zijn, bij een lineaire luchtweerstandswet, doch niet bij een kwadratische of cubische.

D.

Beweging van het projectiel onder invloed van den luchtweerstand, terwijl er geen wind is en de invloed van de zwaartekracht is uitgeschakeld.

Uitgaande van de luchtweerstandswet: $W = c' \rho F v^n$ kan men de bewegingsvergelijking van het projectiel op stellen.

Figuur 4 toont het oppervlak F waarvan hier sprake is.

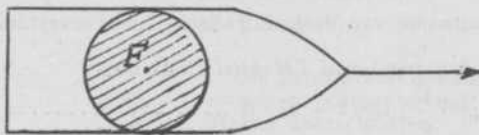

Fig. 4.

De bewegingsvergelijking wordt: $m \ddot{x} = -c' \rho F \dot{x}^n$.

Stelt men: $\frac{c' \rho F}{m} = c$ dan gaat de vergelijking over in $\ddot{x} = -c \dot{x}^n$

of $\frac{d\dot{x}}{\dot{x}^n} = -c dt$.

Na integratie wordt dit: $\frac{\dot{x}^{-n+1}}{-n+1} = -c t + C$

De integratie constante C wordt bepaald uit den begintoestand

Voor: $t = 0$
 $\dot{x} = v_0$

vindt men $C = \frac{v_0^{-n+1}}{-n+1}$

zoodat de laatste vergelijking overgaat in:

$$\frac{\dot{x}^{-n+1}}{-n+1} = -c t + \frac{v_0^{-n+1}}{-n+1}$$

of $\frac{1}{\dot{x}^{n-1}} = \frac{1}{v_0^{n-1}} + (n-1) c t \dots\dots\dots (1)$

Schrijft men vergelijking (1) nog in den vorm

$$\dot{x}^{n-1} = \frac{1}{v_0^{-n+1} + (n-1) c t}$$

of $\dot{x} = \frac{1}{\{v_0^{-n+1} + (n-1) c t\}^{\frac{1}{n-1}}}$

of $dx = \frac{1}{(n-1) c} \frac{d\{v_0^{-n+1} + (n-1) c t\}}{\{v_0^{-n+1} + (n-1) c t\}^{\frac{1}{n-1}}}$

Na integratie vindt men:

$$x = \frac{1}{(n-1)c} \cdot \frac{\{v_0^{-n+1} + (n-1)ct\}^{\frac{-1}{n-1}} + 1}{\frac{-1}{n-1} + 1} + C$$

of
$$x = \frac{\{v_0^{-n+1} + (n-1)ct\}^{\frac{n-2}{n-1}}}{c(n-2)} + C$$

De integratie constante C vindt men uit den beginstoestand:
 Voor $t = 0$ is $x = 0$, zoodat

$$C = - \frac{\{v_0^{-n+1}\}^{\frac{n-2}{n-1}}}{c(n-2)} = - \frac{v_0^{-n+2}}{c(n-2)} \text{ en dus is}$$

$$x = \frac{1}{(n-2)c} \left[\left\{ v_0^{-n+1} + (n-1)ct \right\}^{\frac{n-2}{n-2}} - v_0^{-n+2} \right] \dots\dots\dots (2)$$

Voor $n = 2$ dus bij aanname van de kwadratische luchtweerstandswet wordt x onbepaald.

Door toepassing van den regel van *l'Hopital* vindt men

$$x = \frac{1}{c} \lg(1 + v_0 ct) \dots\dots\dots (3)$$

voor $n = 3$ wordt:
$$x = \frac{1}{c} \frac{\{v_0^{-2} + 2ct\}^{\frac{1}{2}} - v_0^{-1}}{c} \dots\dots\dots (4)$$

Wilt men t uitgedrukt in x dan herleidt men voor de kwadratische luchtweerstandswet formule 3 als volgt:

$$1 + v_0 ct = e^{cx}$$

of
$$1 + v_0 ct = 1 + cx + \frac{c^2 x^2}{1 \cdot 2} + \dots\dots\dots$$

waarvoor men bij benadering schrijft:

$$v_0 ct = cx + \frac{c^2 x^2}{2}$$

of
$$t = \frac{x}{v_0} (1 + \frac{1}{2} cx) \dots\dots\dots 3a$$

Voor de kubische luchtweerstandswet vindt men:

$$c^3 x^3 + 2 \frac{c x}{v_0} + \frac{1}{v_0^2} - \frac{1}{v_0^2} = 2 ct$$

of
$$t = \frac{x}{v_0} (1 + \frac{1}{2} v_0 c x) \dots\dots\dots 4a$$

De uitdrukkingen 3a en 4a bevatten beide een correctie-factor waarmede $\frac{x}{v_0}$ moet worden vermenigvuldigd om den tijd te vinden voor den afgelegden weg.

Daar noch de kwadratische, noch de cubische luchtweerstandswet geldt, kan men voor t stellen:
$$t = \frac{x}{v_0} (1 + Ax + Bx^2 + Cx^3) \dots\dots\dots 5a$$

waarin A , B en C constanten voorstellen, welke nog wel afhangen van v_0 en voor kromme banen ook nog van den uitvaartshoek ϕ , maar toch binnen bepaalde grenzen met voldoende nauwkeurigheid als constant beschouwd kunnen worden.

Voor de kwadratische luchtweerstandswet wordt:

$$A = \frac{1}{2} c \quad B = \frac{c^2}{6} \quad \text{en} \quad C = \frac{c^3}{24}$$

Men kan echter door schieten A , B en C zoo nauwkeurig bepalen als men zelf wenschd en dus ook het verband tusschen t en x op deze wijze bepalen. (Slot volgt.)

DE TECHNISCHE VOORBEREIDING EN UITVOERING VAN DEN MARNE- OVERGANG DER DUITSCHERS IN JULI 1918

DOOR D. VAN DEN BERG,
Majoor der genie.
(met 1 schets).

Die Armee des Generalobersten VON BÖHN hat zwischen Jaulgonne und östlich von Dormans die Marne überschritten.

Pioniere setzten im Morgengrauen die Sturmtruppen über den Flusz und schufen damit die Grundlage für den Erfolg des Tages.

D. legerbericht van 16 Juli 1918.

Van de vele welgeslaagde rivierovergangen, welke de Duitschers tijdens den wereldoorlog hebben uitgevoerd, is de Marne-overgang van Juli 1918 wel een van de moeilijkste geweest.

Dit was minder een gevolg van de breedte der rivier; in dit opzicht, m.a.w. ten aanzien van de technische zijde van het vraagstuk, hadden Weichsel, Duna en andere rivieren in het oosten aan hunne pioniers heel wat zwaardere eischen gesteld. Maar in tactischen zin gold het hier een rivierovergang in het tijdperk van de „Materialschlachten” tegenover een vijand, die over een deugdelijk ingerichte verdedigingsstelling beschikte en van wien was te verwachten, een uiterst hardnekkige tegenstand — die ook inderdaad werd ondervonden.

Waar derhalve deze overgang in tactisch-technisch opzicht een buitengewoon belangwekkend beeld oplevert, kwam het ons alleszins loonend voor, daarvoor eenige ruimte in dit tijdschrift te verzoeken.

INLEIDING.

De strijd aan de Aisne van einde Mei en de terreinwinst, in aansluiting daarmede in de eerste helft van Juni in de richting van de Marne gemaakt, had de Duitschers in zuidelijke richting een flink eind vooruit gebracht, doch aan hun front plaatselijk een zeer ongunstigen vorm gegeven. Het vormde bezuiden de Aisne een zak van omstreeks 20 km breedte, die van Château Thierry tot Troissy steunde op de Marne.

De omstandigheden, waarin het Deutsche 1e en 7e Leger zich daarin bevonden, waren weinig benijdenswaardig. De eenige spoorweg, die voor den aanvoer van munitie, verplegingsbehoefden, materialen e.d. in aanmerking kwam, was de lijn Laon—Soissons; deze was in haar toenmaligen toestand

slechts van beperkt vermogen en was bovendien niet geheel en al onttrokken aan de werking van de Fransche vèdragende artillerie, zoodat zij eene weinig betrouwbare verbindingslijn vormde. Voorts werd de tusschen Aisne en Marne als een bastion naar het zuiden vooruitstekende punt van het Duitsche front door den vijand aan beide zijden omvat en vrijwel geheel beheerscht door zijn artillerie; deze bemoeilijkte derhalve ook ten zeerste het verkeer langs de grootendeels onder haar vuur gelegen gemeenschappen, waarop de Duitschers voor de aanvoeren naar hunne stellingen waren aangewezen.¹⁾

Deze omstandigheden zijn ongetwijfeld mede van invloed geweest op het ondernemen van den, overigens reeds sedert de eerste helft van Juni overwogen „Marneschutz—Reims”-aanval. Waar een vrijwillige terugtocht, gezien in het algemeene kader van den oorlogstoestand, niet in overweging kon worden genomen, moest een aanval aan den geschetsten ongunstigen toestand een einde maken. De bedoelde aanval, welker hoofdlijnen op 18 Juni bij een bespreking te Rethel door Gen. LUDENDORFF waren vastgesteld, was aanvankelijk bepaald op 10 Juli; hij moest echter, mede in verband met vertraging in de aanvoeren tengevolge van den toestand der gemeenschappen, naar den 15en worden verschoven.

De aanval zou worden uitgevoerd ter weerszijden van Reims en zich uitstrekken van Château Thierry in het westen tot Tahure in het oosten. Als onderdeel daarvan zou het 7e Leger, onder bevel van den Gen. VON BÖHN, de Marne hebben te overschrijden in het hemelsbreed 18 km, langs de rivier gemeten omtrent 23 km lange vak Gland—Port à Binson, met de bedoeling om van daar ter weerszijden van de Marne in oostelijke richting op te rukken tot vermeerstering van Épernay. (zie de *schets* op blz. 294—295).

Van meet af verheelde men zich niet, dat het overschrijden van eene niet-onaanzienlijke rivier als de Marne onder de rechtstreeksche inwerking van 's vijands wapenen eene zeer moeilijke onderneming was, doch, vooropgesteld een verrassing van de tegenpartij, meende men dit risico te mogen en te moeten aanvaarden.

De overgang zou worden uitgevoerd als volgt:

XXIIIe Reserve-Legerkorps (KATHEN):

in voorste lijn — 10e en 36e Divisie;

in tweede lijn als legerreserve — 10e Landweer-Divisie.

VIIIe Reserve-Legerkorps (WICHURA):

in voorste lijn — 23e (Saksische), 200e en 1e Garde-Divisie;

in tweede lijn als korpsreserve — 33e Divisie;

in derde lijn als legerreserve — 6e (Beiersche) Reserve-Divisie.

IVe Reserve-Legerkorps (CONTA):

in voorste lijn — 37e, 113e en 2e Garde-Divisie (welke laatste was bestemd voor een opdracht benoorden de rivier);

in tweede lijn als korpsreserve — 10e Reserve-Divisie (welke echter achteraf in voorste lijn werd ingezet tusschen 113e en 2e Garde Divisie);

in derde lijn als legerreserve — 28e (Badensche) Reserve-Divisie.

De voorste overgangsdivisiën werden ten behoeve van de aanwijzingen enz. voor den overgang van rechts naar links genummerd van I tot VII, alzoo: I = 10e Divisie; II = 36e Divisie; III = 23e Divisie; IV = 200e Divisie; V = 1e Garde Divisie; VI = 37e Divisie; VII = 113e Divisie.

¹⁾ Zie daarvoor o.a. GAZIN, *Le problème des communications dans la guerre moderne.* — Rev. du Génie 1930.

Daarvan bevond bij het begin van de operatiën laatstgenoemde zich niet onmiddellijk aan de Marne.

Alvorens tot verdere bijzonderheden over te gaan, moge ik hier eerst nog enkele gegevens omtrent de rivier en de gesteldheid van het aanvalsterrein vermelden.

De diep in het heuvelland uitgesneden Marne is in het, voor den overgang beschouwde gedeelte tusschen Château Thierry en Epernay, 60 à 70 m breed. Zij heeft een deels zandigen, deels grindhoudenden bodem en is 3 à 4 m diep; de stroomsnelheid bedraagt des zomers ongeveer 0.60 m per minuut.

Beide oevers bestaan uit vasten grond, zijn vlak en gemakkelijk, en liggen meest slechts 1 à 1.25 m boven den waterspiegel; op sommige punten echter stijgt deze hoogte tot 3 m. De door tal van zijdalen onderbroken hoogten, die op 1—3 km afstand van de rivier het Marnedal afsluiten, verheffen zich tot 170 à 200 m daarboven. Hunne hellingen zijn bezet met talrijke vruchtenboomgaarden en wijnstokaanplantingen; overigens zijn op den noordelijken oever — in tegenstelling met den zuidelijken, waar de bosschen hier en daar tot diep in het dal afdalen — in het algemeen van de heuvels slechts de bovenste gedeelten beboscht.

Op den noordelijken oever beginnen de heuvels reeds op 3 à 4 km afstand van de rivier daarheen af te dalen, terwijl bovendien die op den zuidelijken oever gemiddeld 10 à 20 m hooger zijn. Het gevolg daarvan is, dat het terrein, waarin de Duitschers hunne voorbereidingen voor den aanval en met name voor den overgang moesten treffen, voorzoover het niet bedekt was, van den vijandelijken oever af in hinderlijke mate kan worden ingezien.

REGELING EN VOORBEREIDING VAN DEN OVERGANG.

Volgens de bij het 7e Leger opgemaakte plannen, welke op 21 Juni door den KROONPRINS als commandant van de betrokken Legergroep werden goedgekeurd, zouden bij elk der divisieën I t/m VII gelijktijdig overgaan 2 regimenten, elk met 2 bataljons in voorste lijn.

Onmiddellijk, nadat de zuidelijke oever in het bezit van de eerst-overgegane afdeelingen zou zijn, zou de brugslag worden aangevangen. Intusschen zou tot na de beëindiging daarvan het overzetten met pontons en vlotten worden voortgezet, terwijl voorts uit snelbrugmaterieel afzonderlijke lichte overgangen voor enkele personen (ordonnansen e.d.) zouden worden gemaakt.

De batterijen infanteriegeschut (Begleitbatterien) zouden, naar gelang van de omstandigheden, tegelijk met de bataljons van het eerste echelon worden overgezet, dan wel — hetgeen als het normale geval werd aangemerkt — als voorste eenheden de voltooide bruggen overgaan. Eerst daarachter zouden de volgende infanterie-eenheden en de overige artillerie de rivier overschrijden.

In verband met dezen opzet lag het in het voornemen, om elk der 7 aanvalsdivisieën aan pioniers en brugmaterieel te doen beschikken over:

- 1 pionierbataljon (van de Oberste Heeresleitung) met korpsbruggetrein (26 pontons) — voor overzetten;
- 2 pioniercompagnieën met 5 divisiebruggetreinen (waarbij die van de divisieën in tweede en derde lijn) (elk à 12 halfpontons) — voor brugslag;
- 3 pioniercompagnieën (waarin begrepen de organieke 2 divisie-pioniercompagnieën) — voor opdrachten bezuiden de rivier; en
- 1 pioniercompagnie — als pionier-reserve.

Dat voor het overzetten in het bijzonder werd aangewezen het materieel van de korpsbruggetreinen (waarvan in beginsel bestemd 2×12 pontons voor overzetten en 2 pontons voor reserve), vond zijn reden in de omstandigheid, dat deze met heele pontons (gewicht 500 kg, vermogen 18 man) waren uitgerust. Bij gebruik daarvan kon derhalve worden vermeden de vertraging, welke noodzakelijkerwijze moest voortvloeien uit het te water aaneenkoppelen van de halfpontons, als tot de uitrusting van de divisiebruggetreinen behoorden. (Bovendien waren deze zwaarder, n.l. 2×300 kg).

Voor een zoodanige toebedeeling aan personeel en materieel zou het noodig zijn geweest, te beschikken over 62 pioniercompagnieën, 7 korpsbruggetreinen, 38 divisiebruggetreinen en 4 pionier-parkcompagnieën. De vrij te maken middelen lieten echter slechts toe de toewijzing van 6 korps- en 29 divisiebruggetreinen. Een der divisieën moest derhalve worden aangewezen op het gebruik van buitgemaakt Fransch pontonmaterieel, met de bediening waarvan het betrokken (24e) pionierbataljon eerst nog vertrouwd zou moeten worden gemaakt. Voorts konden voor brugslag slechts 4 van de gewenschte 5 divisiebruggetreinen ter beschikking van elke divisie worden gesteld, terwijl voor het geheele 7e Leger 1 divisiebruggetrein als materieelreserve beschikbaar bleef. Hoe deze beperking in het overgangsmaterieel zich op 15 Juli en volgende dagen zou wreken, zal uit het vervolg van deze beschrijving duidelijk aan den dag treden.

De beschikbaar komende pioniereenheden waren niet alle van den eersten rang; behalve actieve en reserve-compagnieën moesten ook landweer-, landstorm- en mineureenheden daarbij worden ingedeeld. Tijdens de periode der voorbereidende werkzaamheden kwam het 18e pionierbataljon ten gevolge van de heerschende griep-epidemie uit te vallen. Men was daardoor genoodzaakt, een viertal zelfstandige pioniercompagnieën van de O. H. L. tot een bataljon samen te voegen. Dientengevolge moest echter als invallers voor de ontbrekende pioniers personeel van de infanterie worden ingezet, hetgeen (klaarblijkelijk met inbegrip van de handlangers) in totaal tot een sterkte van 5 bataljons plaats vond. Ten slotte waren 59 pioniercompagnieën beschikbaar zoodat het ook niet mogelijk bleek om bij elke aanvalsdiveisie de divisiepioniers met een compagnie te versterken.

Metterdaad kreeg derhalve elk van de divisieën I t/m. VII de beschikking over:

- hare organieke 2 pioniercompagnieën;
- 1 pioniercompagnie als aanvulling (niet bij alle divisieën);
- 1 pionierbataljon uit de algemeene reserve ter beschikking van de O.H.L.;
- 2 pioniercompagnieën van een der divisieën in tweede of derde lijn;
- 1 korpsbruggetrein (in stede waarvan bij een der divisieën Fransch materieel);
- en
- 4 divisiebruggetreinen ¹⁾.

¹⁾ Ter vergelijking:

Per divisie werden ingezet bij den overgang over:

de Marne — breedte 70 m — 8 pioniercompagnieën en 47 pontons;

„ Duna — „ 350 m — 5 pioniercompagnieën en 59 pontons;

„ Weichsel — „ 800 à 1000 m — 5 pioniercompagnieën en 114 pontons.

Mede in aanmerking nemende de uiteenlopende breedte van deze rivieren — alhoewel uit den aard der zaak daarin geen volstreekte maatstaf is gelegen — vertegenwoordigt derhalve de Marne-overgang wel het summum voor wat den inzet van pioniertechnische krachten en middelen betreft.

Bovendien voor elk legerkorps 2 pioniercompagnieën en voor het Leger 1 divisiebruggetrein als reserve.

Voor het vervoeren van het overzetmaterieel van de plaatsen, waar het zou worden gereedgelegd, naar de aanvangslijn ¹⁾ en vandaar naar de rivier moesten de ter plaatse aanwezige divisieën de benodigde handlangers beschikbaar stellen.

Met de algeheele voorbereiding en uitvoering van de, aan den overgang verbonden pioniertechnische vraagstukken werd belast de bij den staf van het 7e Leger ingedeelde Gen. Maj. der pioniers UNVERZAGT, een opperofficier, die reeds bij verschillende vroegere rivierovergangen — Ailette, Aisne, Vesle — zijn sporen had verdiend en die dus ten aanzien van den pioniersdienst een overeenkomstige plaats innam als de welbekende kolonel BRUCHMÜLLER ten aanzien van de artillerie.

In de eerste plaats werd het oog gericht op een verhooging van het peil van geoefendheid der pioniers, hetwelk na het jarenlange tijdvak van stellingoorlog voor wat den dienst te water betrof, onvoldoende werd geoordeeld. Om daarin verbetering te brengen, werden van den 14en Juni af het 18e, 20e, 23e, 24e, 4e (Beiersche) en 44e (Saksische) pionierbataljon, na korten tijd nog gevolgd door het 19e en het 208e pionierbataljon, uit het front teruggenomen en onder leiding van den daartoe aan het 7e Leger toegevoegden Kolonel GOSLICH aan de Oise en de Maas opnieuw geoefend o.m. in het verrassend overzetten en in den vaksgewijzen uitbouw. Aangezien daarbij de, naast de zuiver technische, te houden „kriegsmässige” oefeningen, om der werkelijkheid zooveel mogelijk nabij te komen, in hoofdzaak des nachts plaats vonden, eischte reeds deze periode van voorbereiding groote inspanning van deze troepen, die sedert den aanvang van het voorjaarsoffensief vrijwel onafgebroken in bedrijf geweest en bovendien door de Spaansche griep ernstig verzwakt waren.

Voorts werden alle infanterie-eenheden van de divisieën I t/m. VII aan rivieren in de buurt, als Aisne en Ourcq, geoefend in het zich snel inschepen, het vlug innemen van de plaatsen in de pontons en het spoedig weder ontschepen, waarvoor de noodige gedrukte aanwijzingen aan de compagnieën werden uitgegeven. Tevens werden de daarbij aansluitende gevechtsmanoeuvres beoefend. Ten deele waren de troepen daartoe nabij die rivieren gelegerd; ten deele echter hadden zij daarvoor dagelijks een grooten marsch te maken (het 5e Regiment grenadiers b.v. moest iederen dag 2×18 km naar en van zijn oefeningsterrein te Fismes marcheeren), waardoor hun fysieke toestand bij den aanvang van de daadwerkelijke operatie niet volkomen was, zooals wel wenschelijk ware geweest.

Bij deze oefeningen, die bataljons- en regimentsgewijze werden gehouden, werd zooveel mogelijk de later te verwachten werkelijkheid nagebootst. Zoo vertoonde b.v. het bevel voor een oefening van het 100e Regiment grenadiers (23e Divisie) voor een der oefeningen nabij Soissons een beeld, dat een treffende overeenkomst vertoonde met den lateren Marne-overgang: de in dezelfde richting stroomende Aisne, onmiddellijk daarlangs op den zuidelijken oever een spoorwegdijk, vervolgens begroeid heuvelterrein; ook de indeeling en taak

¹⁾ Onder aanvangslijn (Ablaufflinie) wordt verstaan een, op eenigen afstand van den rivieroever nagenoeg evenwijdig daaraan loopende lijn, waarheen de pontons korten tijd vóór den aanvang van het overzetten worden vervoerd. Met het vaststellen van een zoodanige lijn wordt het voordeel bereikt dat, wanneer op het daarvoor bepaalde tijdstip de pontons naar voren worden gebracht, alle vrijwel gelijktijdig te water komen, zoodat alle pontons van de eerste vaart op eenzelfde tijdstip den overtocht aanvangen.

van de onderscheidene compagnieën en bataljons en zelfs de tijdstippen voor de verschillende fasen van den aanval waren dezelfde, als eenige weken later bij den daadwerkelijken overgang het geval zou zijn.

Ook werden de infanteristen, die bestemd waren om voor het overzetten als handlangers van de pioniers op te treden, voor hun verrichtingen als zoodanig voorgeoefend.

Ten slotte werd ook de noodige aandacht gewijd aan een vlot optreden, een goede gevechtsvaardigheid en een spoedig inzetten van de bruggetreinen.

De verdere voorbereiding werd vanwege het 7e Leger in een vijftal uitvoerige pionierbevelen geregeld:

a. 21 Juni: Eerste aanwijzingen, meer in het bijzonder met betrekking tot de keuze van de punten voor overzetten en van de plaatsen voor brugslag.

b. 24 Juni: Regeling van de toewijzing van pioniereenheden en bruggetreinen en van de wijze van hun gebruik.

c. 26 Juni: Aanwijzingen omtrent de voorziening in de behoefte aan pioniermaterieel en aan middelen voor den nabijstrijd (aanvalsbruggen e.d.), alsmede omtrent de aanvulling daarvan.

d. 28 Juni: Regelingen omtrent de wijze van overzetten en van brugslag.

e. 1 Juli: Aanvullende bepalingen en technische bijzonderheden.

Ingevolge deze bevelen zou het voornaamste gedeelte van de technische gevechtsoopdrachten komen te rusten op de pionierbataljons van de O.H.L., welke in de divisievakken, waarvoor zij werden aangewezen, onder verantwoordelijkheid van de bataljonscommandanten zouden worden ingezet voor het moeilijkste gedeelte van den overgang, n.l. het overzetten en de voorbereiding daarvan.

Onder de bevelen van die commandanten — als zijnde mede belast met de leiding van den brugslag — zouden ook worden werkzaam gesteld de voor dezen arbeid bestemde pioniercompagnieën van de divisieën in tweede en derde lijn, die reeds tijdens het overzetten een aanvang zouden maken met het slaan van de benodigde pontonbruggen. Zoo spoedig mogelijk evenwel, hetzij na, zoo mogelijk echter nog tijdens het overzetten, moesten de vorenbedoelde bataljons den arbeid aan de bruggen overnemen, ten einde de divisiepioniers weder voor gebruik bij hun divisieën vrij te maken. De vanwege de O. H. L. beschikbaar gestelde pionierbataljons en -compagnieën moesten als gesloten eenheden worden aangewend en mochten in geen geval voor het verrichten van pionierarbeid bij de aanvalsdiveisiën worden ingedeeld.

Omtrent de voorbereidingen door de pioniers zij het volgende medegedeeld. Na de zooveen vermelde vóóropleiding bleven voor de vele te verrichten werkzaamheden nog slechts een tweetal weken beschikbaar. Doordien, in verband met de uiterst scherpe waakzaamheid bij den tegenstander, deze arbeid voor het grootste gedeelte moest worden uitgevoerd gedurende de nachten, welke in dit gedeelte van het jaar zeer kort waren, vergde ook dit tijdperk van de pioniers groote inspanning.

Allereerst moesten worden verkend, op duidelijke wijze kenbaar gemaakt en voor zooveel noodig verbeterd de wegen, bestemd voor den opmarsch van en de aanvoeren voor de aanvalsdiveisiën in het, aan goede wegen stiefmoederlijk bedeelde opmarschgebied.

De (colonne)wegen, waarlangs de pontons en de over te zetten troepen van de gereedstellingsplaatsen voor het materieel den rivieroever zouden moeten bereiken, werden eveneens vroegtijdig en nauwkeurig verkend; deze zouden

echter eerst in den nacht vóór den aanval door middel van zichtbare teekens van allerlei aard duidelijk worden aangegeven.

Voorts werden verkend en ingericht de gereedstellingsplaatsen voor de bruggetreinen en de opleggingsplaatsen voor brugmaterieel met de daarheen voerende wegen.

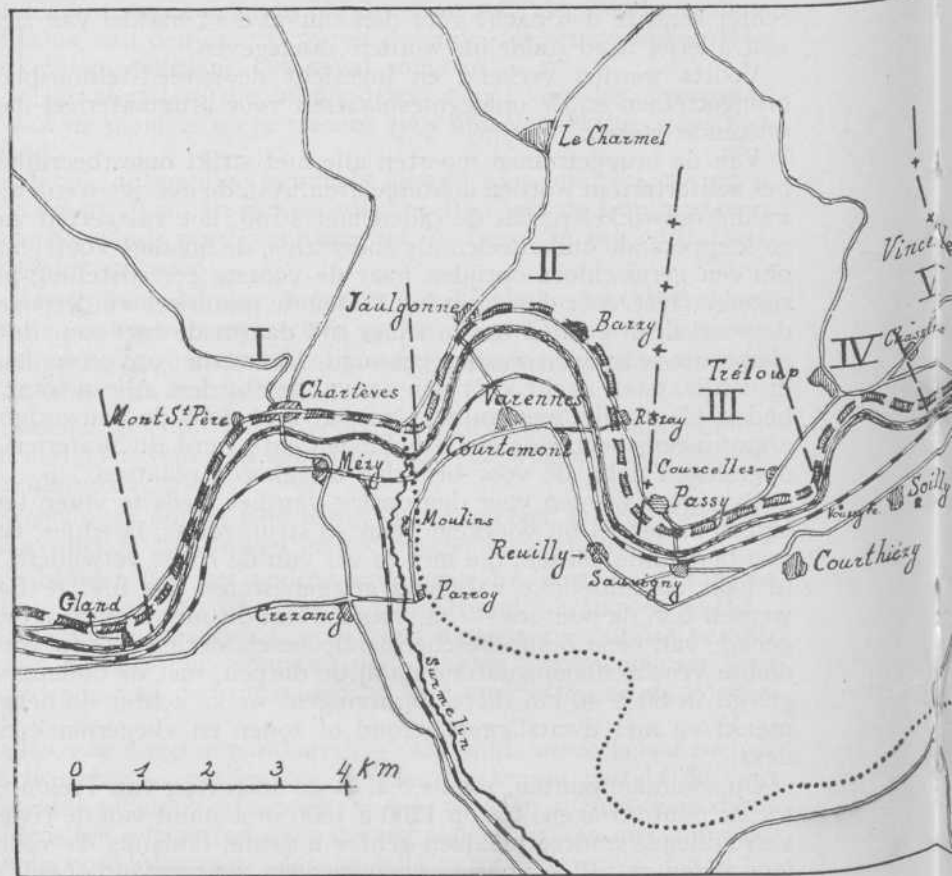
Van de bruggetreinen moesten alle niet strikt onontbeerlijke voertuigen in het achterterrein worden achtergelaten. Aan de overige werden, door het zorgvuldig omwikkelen van de raden met stroo, het vastzetten van rammelende en klepperende onderdeelen als anderszins, de noodige voorzieningen getroffen om een geruischloos oprijden naar de voorste gereedstellingsplaatsen te verzekeren. Het voor den brugslag bestemde materieel werd zooveel mogelijk op de voertuigen gelaten om te zijner tijd daarmee snel naar de plaats van bestemming te kunnen worden gebracht. Het verder opvoeren daarvan zou eerst in den laatsten nacht vóór den aanval geschieden. Alleen waar de omstandigheden plaatselijk zeer gunstig waren, b.v. door de aanwezigheid van zandafgravingen, begroeide steile hellingen e.d., werd dit materieel reeds dadelijk opgeslagen nabij de voor brugslag uitgekozen plaatsen.

Overigens werden voor den opslag van het reeds te voren ter plaatse op te leggen materieel bij voorkeur gekozen struikgewas, boschjes, tuinen of huizen van bewoonde oorden, die niet te ver van de rivier verwijderd, doch ook niet in haar onmiddellijke nabijheid gelegen waren (als b.v. te Barzy), e.d. Zoo werden b.v. de pontons — na, voorzoo veel dit niet alreeds vroeger had plaats gehad, van eene bonte beschermende beschildering te zijn voorzien — in de dichte vruchtenboomgaarden nabij de dorpen, met de onderzijde naar boven, gelegd in 30 à 40 cm diepe ingravingen, welke achter de heggen werden gemaakt en met dwarsliggers, grond of zoden en vliegermaskers werden afgedekt.

Op sommige punten, zooals o.a. in de omgeving van Tréloup, konden daartoe de pontonwagens tot op 1200 à 1800 m afstand van de rivier oprijden. Op verschillende andere plaatsen echter maakte, ondanks de voor een geruischloos rijden getroffen voorzorgsmaatregelen, de omstandigheid, dat de terreingesteldheid een overdragen van het geluid naar den vijandelijken oever in de hand werkte, het oprijden van de wagens onmogelijk. Deze moesten derhalve op grooten afstand van de rivier worden ontladen, waarna de pontons over 3 à 4 km naar de plaatsen van oplegging moesten worden gedragen, waarbij dan nog het dragerspersoneel, om het geluid van de gelijkmatige passen te dempen, blootvoets moest gaan of de schoenen met lappen e.d. moest hebben omwikkeld. Aldus kon een compagnie gedurende een geheelen nacht — die overigens, zooals reeds werd opgemerkt, niet zoo heel lang duurde — vaak slechts het materieel van een viertal wagens vervoeren, hetwelk bovendien ter plaatse terstond zorgvuldig verborgen en gemaskeerd moest worden.

Gereedschappen, kabels, kettingen, roeriemen en ander vaargerei, reddingboeien, werk (voor het dichten van gaten in doorschoten pontons), enz. werden ter hoogte van de punten van brugslag zoo dicht mogelijk aan de rivier opgelegd en met maskeeringsdoek overdekt.

Voor de juiste uitvoering van een grondige maskeering tegen luchtwaarneming en van de bescherming tegen de uitwerking van beschietingen van al dit materieel werden de commandanten van de betrokken pionier-eenheden hoofdelijk aansprakelijk gesteld; zij mochten de opleggingsplaatsen niet verlaten alvorens zich persoonlijk er van te hebben overtuigd, dat met name de dekking tegen vliegerzicht doeltreffend en afdoende was.

De Duitsche Marne-overgang op 15 Juli 1918.

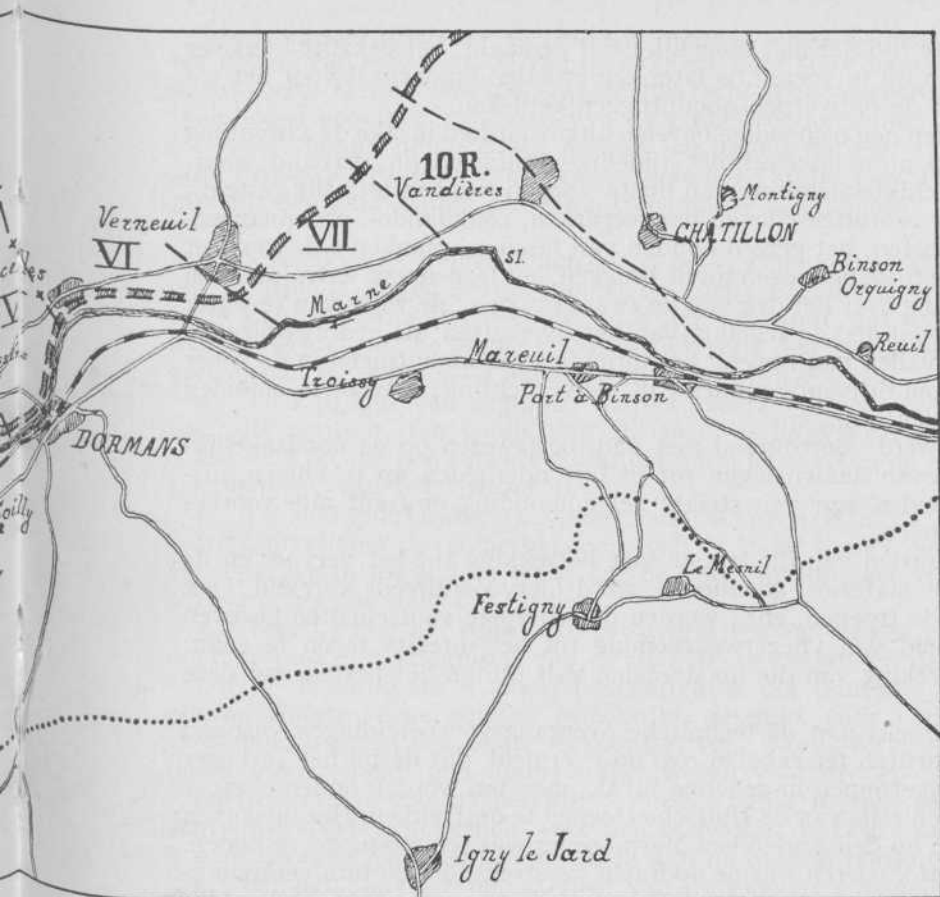
In de onmiddellijke nabijheid van den rivieroever werd overigens alleen opgeslagen het weinig kwetsbare brugmaterieel als liggers, dekplanken e.d. (zooveel mogelijk vaksgewijze in huizen), alsook het materieel, noodig voor den bovenbouw van vloten, voor landhoofden en voor aanlegsteigers ten behoeve van het inschepen van paarden en voertuigen.

Voorts werd al het aangevoerde materieel op zijn deugdelijkheid onderzocht en, voorzooveel beschadigd, hersteld.

De werkzaamheden voor het ter plaatse brengen van al dit materieel, met name van de pontons, waren, nadat van den 4en Juli af ook de pioniercompagnieën van de divisieën in tweede lijn waren ingezet ten einde tijdig gereed te komen, den 14en zonder eenige averij aan materieel voltooid.

Verder moesten de overzetspunten en de plaatsen voor brugslag worden verkend. De uitslag van die verkenningen moest door elk legerkorps den 28en Juni worden ingezonden op een kaart, schaal 1:25.000, waarop mede aangegeven de gereedstellingsplaatsen en de opmarschwegen voor materieel en troepen.

Aan de overgangspunten werd als eisch gesteld, dat zij het gelijktijdig overvaren van minstens 3 pontons of vloten zouden mogelijk maken, m.a.w. dat

..... Lijn tot welke de Duitschers doordrongen.

zij ten minste 100 à 150 m breed zouden zijn; voorts was gewenscht een zoo gering mogelijke afstand van de bijbehorende opleggingsplaatsen voor het overzetmaterieel.

Voor de punten van brugslag achtte men zich, in het bijzonder voor de zware pontonbruggen en de later te bouwen noodbruggen, gebonden aan de nabijheid van de bestaande opmarswegen. Het werd niet doenlijk geoordeeld, ze afhankelijk te stellen van de mate van beschieting door den vijand, aangezien zij op den duur toch niet aan de waarneming door de Fransche vliegers zouden zijn te onttrekken.

In de behoefte aan materieel voor de genoemde noodbruggen kon, in verband met de aan den aanvoer verbonden moeilijkheden — de spoorlijn van Laon naar Reims was niet beschikbaar — niet van achter af worden voorzien. De pioniers moesten derhalve het daarvoor benoodigde hout in de bosschen van het stellingterrein vellen en bewerken, en de vereischte opslagplaatsen daarvoor inrichten. In verband met de veelomvattende overige werkzaamheden is echter aan dit gedeelte van den voorbereidingsarbeid niet genoegzaam tijd kunnen worden besteed, tengevolge waarvan het slechts in onvoldoende mate tot uitvoering is gekomen. In het bijzonder de omstandigheid,

dat de beschikbare tijd het niet mogelijk heeft gemaakt, het gekapte hout ver genoeg naar voren op te voeren, is later een ernstige hinderpaal voor het tot stand komen van de ontworpen noodbruggen gebleken.

Ten slotte werden nog de noodige bevelen uitgevaardigd inzake de aanvulling van ontbrekend pontonmaterieel met tijdelijke middelen (in verband waarmede o.m. de beschikbaarstelling van lichte sloepen werd in uitzicht gesteld); het inrichten van vooruitgeschoven pionierparken, commando-, ordonnansen- en waarnemingsposten; het gereed houden van fascines, planken e.d. voor het verbeteren van de toegangswegen tot de bruggen, het leggen van extra-planken in de lengte-richting over het dek van de zware bruggen; de wijze van te water brengen van de pontons; de regeling van het overzetten; de gedragswijze, te volgen bij het uitvallen van roeiers; het inrichten van afsluitingen in de rivier (Fluszsperren) tegen drijvende mijnen e.d.; de verlichting; de voor te bereiden reddingsmaatregelen; enz. enz.

In de bevelen werd voortdurend met nadruk gewezen op de noodzakelijkheid om alle gegeven aanwijzingen tot in bijzonderheden op te volgen, alsmede op het geboden zijn van strikte geheimhouding omtrent alle voorbereidende maatregelen.

Hetgeen ten aanzien van dit laatste met betrekking tot het vervoer en de oplegging van het materieel geschiedde, werd hiervóór alreeds vermeld. Ook ten aanzien van de troepen, enz., werden de scherpste voorschriften gegeven om de mogelijkheid van vliegerwaarneming tot het uiterste tegen te gaan; een verdere bespreking van die maatregelen valt buiten het bestek van deze studie.

Van de rechtstreeks met de technische overgangsvorbereidingen verband houdende voorschriften ter zake zij o.a. nog vermeld, dat de bij het 7e Leger aankomende bruggetreinen in geheime bivaks moesten worden ondergebracht om ze aan de oogen zelfs van de Deutsche troepen te onttrekken. Het uitvoeren van verkenningen op den zuidelijken Marne-oever was ten strengste verboden. Aan opper- en stafofficieren was de opdracht verstrekt, om bij hun verkenningen soldatenuniform te dragen en een schop mede te voeren, ten einde aldus ook tegenover de eigen troepen de geheimhouding te verzekeren. Het zichtbaar raadplegen van kaarten was uitdrukkelijk verboden.

Ondanks al deze bevelen was echter een officier van de pioniers voor het verrichten van enkele opnemingen over de rivier gezwommen en daarbij gevangen genomen; zooals na den slag bleek, zijn de Franschen van dezen officier verschillende belangrijke zaken te weten gekomen. Ook de kaarten, die een in 's vijands handen gevallen officier van den lichtmeetdienst in strijd met de desbetreffende voorschriften medevoerde, verschaften aan de tegenpartij gewichtige inlichtingen.

Gen. LUDENDORFF, die te allen tijde zooveel mogelijk voeling met het front onderhield, deed voortdurend onderzoeken, of, naar de meening van troepen en bevelhebbers, de vijand van de getroffen voorbereidende maatregelen op de hoogte was gekomen, waaromtrent hij geruststellende mededeelingen ontving; alleen was in den laatsten tijd aan het Marne-front de levendigheid van het Fransche artillerievuur toegenomen ¹⁾.

¹⁾ Achteraf is evenwel gebleken, dat de Franschen vrijwel volledig waren ingelicht omtrent datgene, wat stond te gebeuren, en hun verdediging daarop geheel en al hadden ingesteld.

De eerste aanwijzingen kregen zij reeds den 22en Juni uit inlichtingen van de hier-

Eindelijk nog trachtten de Duitsche bevelen zooveel mogelijk te werken op het gevoel van eigenwaarde van de pioniers, door sterk naar voren te brengen de overheerschende beteekenis, welke hun technische voorbereidingen en werkzaamheden voor het welslagen van de geheele onderneming zouden hebben:

„Jeder Pionier musz wissen und ist wiederholt darüber zu belehren, dass „der Erfolg des Tages ausschlaggebend von der Tätigkeit der Pioniere abhängt. „Es gilt den alten Ruhm des Alsen-Uebergangs zu erneuern.“

De bevelen voor den eigenlijken overgang — welke zou plaats hebben volgens het op de bladz. 298 en 299 opgenomen overzicht — gaven voor elk der divisieën I t/m VII het hierna vermelde aan (met dien verstande, dat voor de divisie VII, welke nog niet aan de Marne stond en zich eerst den weg daarheen nog moest banen, niet de onder *a—d* aangegeven tijdstippen golden):

a. Te 1.10 (uur van begin der artillerievoorbereiding) voorwaarts brengen van alle pontons (ten getale van 26) naar de aanvangslijn.

b. Te 2.55 alle pontons uit de aanvangslijn naar voren en te water brengen ten behoeve van het overzetten.

c. Te 3.05 gelijktijdig aanvangen van het overzetten.

Dit laatste door de pionierbataljons van de O. H. L. met pontons en vloten voort te zetten tot tijd en wijle, dat de voltooide bruggen een onafgebroken overgang zouden mogelijk maken.

d. Tegelijk met het begin van het overzetten aanvangen van den brugslag door de pioniercompagnieën van de divisieën in tweede en derde lijn.

Uit de beschikbare 4 divisiebruggetreinen (24 pontons) te maken twee pontonbruggen, eene gewone (4-boordig, geschikt voor verkeer t/m zware veldhouwitsers) en een zware (6-boordig, voor 9-tons-verkeer, d.i. zwaar beladen legerreinen), met afzonderlijke wegen voor op- en afgaand verkeer.

De (tengevolge van het beschikbaarstellen van 4, in stede van de noodig geachte 5 divisiebruggetreinen) voor den bouw van de zware brug ontbrekende 6 pontons door geleidelijk onttrekken aan de overzet-pontons vrij te maken.

e. Uit het aanvalsbrugmaterieel van de pioniercompagnieën (Nahkampf-mittelkolonnen) te maken lichte overgangen (lichte Fähre), bestemd voor den overgang van ordonnansen, gewonden, gevangenen e.d., en tot ontlasting van de bruggen na hare voltooiing.

f. Teneinde de bruggetreinen zoodra doenlijk weder vrij te maken, de pontonbruggen zoo spoedig mogelijk te vervangen door lichte en zware nood-

boven bedoelden pionierofficier, terwijl zij den 28en van andere gevangenen gegevens ontvingen betreffende de overgangsvorbereidingen als het opleggen van pontons, dekplanken, e.d. in bewoonde oorden en boschjes ten noorden van het riviervak Chartèves—Dormans; deze werden later door de gehoorde ontlading van materieel o.a. te Barzy bevestigd. Spoedig werd hun ook bekend, dat tusschen Gland en Dormans 12 à 15 bruggen zouden worden geslagen. Verder leverden enkele geslaagde, stoutmoedige patrouille-ondernemingen op den noordelijken rivieroever hun nog eenige gegevens op, terwijl voorts, ondanks alle voorzorgen van Duitsche zijde, het verkeer achter het front niet aan de aandacht van de Fransche vliegers ontsnapte; te minder was dit laatste het geval, doordien achter de Duitsche stellingen slechts een zestal berijdbare wegen naar de Marne voerden, ten gevolge waarvan de luchtfoto's telkens nieuwe sporen van het verkeer aan het licht brachten.

Ten slotte kregen de Franschen den 12en Juli het vollèdige plan voor de ontworpen Duitsche operatie in handen en werden hun in den avond van den 14en, dus enkele uren vóórdat de aanval zou losbreken, uit de mededeelingen van gevangenen de voor de onderneming vastgestelde dag, het aanvangsuur van de artillerie-voorbereiding en dat van den infanterie-aanval, alsmede de begrenzing van het bedreigde front bekend.

Overzicht van de regeling van den over

Legerkorps	Divisiën in voorste lijn	Vak	Regimenten in voorste lijn	Inschepingspunten
XXIIIe Res. L.K.	I = 10e Divisie	Gland (n.i.) —	398 R.I. ¹⁾	Twee naast elkander halverwegen Gland—Mont Saint Père
		Chartèves (i.)	6 R. Grenad. ¹⁾	Twee, ondersch. Z. en Z.O. van Chartèves.
	II = 36e Divisie	Chartèves (n.i.) - Passy	5 R. Grenad. ¹⁾ 175 R.I. ²⁾ 128 R.I. ²⁾	Twee op 100 m onderlingen afstand Z. van Jaulgonne. Eén te Barzy. Eén O. van Reully.
VIIIe Res. L.K.	III = 23e Divisie	Passy —	101 R. Grenad. ¹⁾	Eén onmiddellijk Z. en twee Z.O. van Passy
		Courcelles (i.)	100 R. Grenad. ¹⁾	Eén Z.W. en één onmiddellijk Z. van Courcelles.
	IV = 200e Divisie	Ter weerszijden van Tréloup	5 R. Jagers ¹⁾ 3 R. Jagers ¹⁾	Twee W. van Tréloup. Twee Z. van Tréloup.
Ie Garde-Div.	V =	Ter weerszijden van Dormans	1 Garde R. ¹⁾	Twee, ondersch. 800 en 600 m beneden de vernielde brug van Dormans.
			2 Garde R. ¹⁾	Twee, ondersch. 600 en 800 m boven de brug van Dormans.
IVe Res. L.K.	VI = 37e Divisie	Vincelles (i.) —	147 R.I. ¹⁾	Twee Z. van Vincelles.
		Verneuil (n.i.)	151 R.I. ¹⁾	Twee Z.O. van Vincelles.
	VII = 113e Divisie	— ³⁾ —	66 R.I. 32 Res. R.I.	Gaat over achter 151 R.I. — ⁴⁾ —

bruggen, waarmede echter eerst een aanvang te maken, na het gereedkomen van de zware pontonbruggen.

Het tijdstip van het begin van het voorbereidingsvuur zijnde X, zouden uiterlijk moeten zijn voltooid:

de gewone pontonbruggen te X + 215 min;
de zware pontonbruggen te X + 250 min;
de noodbruggen te X + 220 min + 14 uur;

gang over de Marne op 15 Juli 1918.

Bruggen	Opmerkingen.
Gewone pontonbrug Z. van Mont Saint Père. Zware pontonbrug tusschen Chartèves en Mézy. Te herstellen permanente brug Z.O. van Mont Saint Père.	¹⁾ 2 bataljons in voorste lijn. ²⁾ 1 bataljon in voorste lijn. ³⁾ Staat aanvankelijk nog niet aan de rivier. ⁴⁾ 1 bataljon zal als eerste afdeeling overgaan over de brug van de divisie VI te Vincelles; de beide andere over de brug der eigen divisie te Verneuil.
Gewone pontonbrug 300 m beneden de vernielde brug in den weg Jaulgonne—Varenes. Zware pontonbrug 350 m boven dezelfde brug. Noodbrug in den weg Jaulgonne—Varenes. Noodbrug tusschen Rozay en Courtemont.	
Gewone pontonbrug tusschen Passy en Sauvigny. Zware pontonbrug tegenover Voussy Ferme. Zware etappenbrug N. van Courthiézy.	
Gewone pontonbrug O. van Courcelles. Zware pontonbrug halverwegen Tréloup—Dormans.	
Gewone pontonbrug halverwegen Dormans—Vincelles. Zware pontonbrug onmiddellijk W. van Dormans. Noodbrug 1 km Z. van Chassins. Te herstellen permanente brug van Dormans.	
Gewone pontonbrug tegenover den W. rand van Vincelles. Zware pontonbrug tegenover den O. rand van Vincelles. Snelbrug voor afzonderlijke manschappen en ruiters nabij de linker grens van het divisievak.	
Gewone pontonbrug te Vincelles. Zware pontonbrug te Verneuil.	

terwijl voor een vroeger gereed-zijn aan de met den brugslag belaste compagnieën een premie van 1 à 2 mark per hoofd werd toegezegd.

Aangezien het uur X was bepaald op 1.10 (Duitsche tijd), werd derhalve voor het ongunstigste geval gerekend op het beschikken over de bruggen onderscheidenlijk te 4.45, te 5.20 en te 18.50.

(Slot volgt).

ERVARINGEN IN DEN TROEP

Door een Reserve-Hoofdofficier.

Het heeft mij tijdens mijn verblijf onder de wapenen in 1932, waarbij ik samenwerkte met officieren van drie regimenten infanterie, zeer getroffen dat in den troep zooveel onrust heerschte en ik heb getracht de oorzaken daarvan op te sporen.

Alvorens hierover nadere mededeelingen te doen moge ik er nog op wijzen, dat mijn indrukken door andere officieren van andere onderdeelen werden gedeeld. Voorts meen ik, dat de crisis op deze onrust niet van invloed was en evenmin de plannen tot bezuiniging of reorganisatie, welke nog slechts aan ingewijden bekend waren. Ook was geen vrees voor een slechte beoordeeling, noch voor trager bevordering in het spel. Wie de betrokken officieren met wien ik sprak waren doet niets ter zake, noch bij welke regimenten ik mijn ervaringen opdeed, noch wie de schrijver van dit artikel is. Ik beschuldig niemand. De groote toewijding van allen is boven mijn lof verheven. De geest is goed, voor zoover de onrust deze niet ernstig schaadt.

Wat er dan ontbreekt?

Rust en nog eens rust!

Hoe kan hierin verbetering worden gebracht?

Door veel minder controle op elkaar en onderling.

Ziedaar de hoofdzaak.

In een groot bedrijf, dat in omvang en belangrijkheid vergeleken zou kunnen worden met het leger, zou men zich diep schamen als er zooveel controle op controle bestond als in het leger. Men kan wel zeggen, dat dit altijd zoo geweest is, doch onder de huidige omstandigheden is dit ontoelaatbaar. Boven-dien werkt het verkeerd. De controleerende chef (ongeacht den rang) controleert meestal niet het resultaat van den arbeid, waarvoor reden zou zijn, doch de plichtsbetrachting van den ondergeschikte. In den dienst vergrijsde onderofficieren, kapiteins, compagniescommandanten van meer dan vijftien dienstjaren, krijgen in details hun taak op en worden voortdurend gecontroleerd. Ik zou haast zeggen: des te meer controle naarmate er minder verantwoordelijkheid bestaat.

Officieren en onderofficieren van bereden wapens, die omgaan met kostbaar paardenmateriaal, dat over een slechte behandeling niet eens zou kunnen reclameeren, genieten vaak meer vrijheid van arbeiden dan die bij de onbereden wapens.

Ja, maar, als kapitein X of luitenant Y of sergeant-majoor Z nu zijn zaken niet doet? Welnu laat het legerbestuur dan de arbeidsvoorwaarden bij indienst-treding zoo maken, dat men hen bij gebleken gebrek aan plichtsbetrachting gemakkelijker kan passeeren of nog liever er uit zetten. Het leger is geen asyl voor plichtschuwen en slappelingen.

De hoofdinstructeur kan de controle best alleen af. Hij behoeft niet door-loopend gecontroleerd te worden, nu hij eenmaal hoofdofficier is, door een

regiments-, brigade- en divisie commandant. Is die controle wèl noodig dan moet hij er uit.

Maar dan eische men van hem ook niet, dat hij dagelijks van 's morgens vroeg tot 's avonds laat bij den dienst is. Hij heeft, *niet* overeenkomstig zijn titel, nog veel meer te doen. Het is een mooi arbeidsveld, dat hij heeft. Hij heeft het druk, maar het is de mooiste werkkring. Zelfs is hij, als hij goed is, als regel overbelast en alleen zeer vlotte mannen slaan zich met succes door alle moeielijkheden en het vele werk heen en zorgen dat alles goed marcheert. Zulke hoofdinstrueteurs zijn voor regimentscommandanten een waardevollen steun, dien zij dan ook niet door controle in details of muggenzifterij moeten bederven of ontstemmen.

Doch zelfs indien de verhoudingen tusschen deze beiden zeer goed is, blijft het uiterst moeilijk den goeden geest te kweken en te handhaven. Er zijn zooveel punten waaraan moet worden gedacht, zooveel orders, die moeten worden nageleefd, zooveel bijzondere eischen, welke moeten worden vervuld, dat het daarbij wel zeer moeilijk wordt in een goede stemming te blijven en die van anderen aan te moedigen. De oorzaak daarvan ligt m.i. bij hoogerhand. Ik wil met opzet niet definieeren, want ik zou mij wel eens kunnen vergissen in den persoon of de plaats, welke voor bepaalde orders verantwoordelijk is en ik wil mijn betoog niet afleiden van de hoofdzaken als straks getwist zou worden of commandant A of bureau B een zekere regeling heeft uitgevaardigd.

De fout zit dan ook niet in mijnheer A of bij bureau B. De oorzaak van de onrust zit m.i. in de methode, waarmee van hoog tot laag orders worden gegeven zonder voldoende na te gaan of:

- 1e. de order uitvoerbaar is in al zijn consequenties;
- 2e. de order niet een contra order bevat van een reeds vroeger gegeven regeling omtrent dezelfde aangelegenheid;
- 3e. de order wel noodzakelijk is. Immers er zijn zooveel orders, welke herhalingen bevatten en daardoor vaak onduidelijkheid scheppen.

Ik laat thans even in het midden of het geven van een order wellicht bij enkelen voortspruit uit angst, meestal zelfs onbewusten angst. Vast staat, dat de voortdurende bezuinigingswoede van 1919 af, de oorzaak is van tal van regelingen en bevelen, welke noch den toets der rechtmatigheid noch dien der consequentie kunnen doorstaan. Het blijkt telkens weer als men de uitvoering nagaat van denzelfden order in een groot garnizoen nabij den oorsprong van de order, of in een klein garnizoen ver van dat centrum van ons land. Men zal dan bemerken, dat die uitvoering des te strenger is naarmate men verder van den oorsprong verwijderd is en dat deze dus daar onrechtmatig zwaarder drukt, waar men toch al minder bevoorrecht is. De talloze orders van den meest uiteenloopenden aard, waarvan de consequenties blijkbaar niet zijn voorzien ter plaatse, waar zij werden uitgevaardigd, moeten ernstig worden ontraden, omdat zij het leven van het personeel in den troep noodeloos verzwaren en verzuren.

De uitvoering en naleving van orders wordt nog moeilijker gemaakt doordat chefs opvolgend naar beneden zich maar al te vaak geroepen achten er wat bij te voegen of de eischen te verzwaren. Dat hieraan het gevoel van: „ik moet toch toonen, dat ik mijn functie goed bekleed en met ijver mijn commando voer.” niet vreemd is, valt helaas meermalen te constateeren. Ik zal deze personen dat geenszins kwalijk nemen, want op een kwaden dag wordt hun rust en zelfverzekerdheid, zich demonstreerend in het rustig doen passeeren van orders van boven en van rapporten van onder, gestoord met het verwijt van

gebrek aan belangstelling of gebrek aan flinkheid. Daar zit de chef, die het goed inzag, met zijn gebakken peren. Verwoed over zooveel onrecht worden inspecties gemaakt, nijdige oordeelvellingen neergeschreven, alsof daarmee het legerbelang gediend is.

Hier is dus een beoordeeling gegeven van een leidend persoon in zijn omgeving (een regiments-commandant of hoofdinstructeur), welke alleszins geschikt is dezen tot onrust te brengen met al de naargeestige gevolgen van gejaagdheid, twijfel omtrent toekomst, enz. enz. Het is slechts weinigen gegeven aan dezen moreelen druk den voor hun ondergeschikten noodzakelijken weerstand te bieden.

Worden degenen, die dit oordeel geven, wellicht hunnerzijds op dezelfde wijze opgedreven? Voor den brigade-commandant, die nog divisie-commandant wil worden, zou daartoe aanleiding kunnen bestaan. Voor den divisie-commandant bestaat die reden niet. Hij toch staat, door de korte jaren die hem nog van pensionneering scheiden, moreel zoo sterk, dat hij weerstand vermag te bieden aan alle invloeden, die in de troepencommando's onrust kunnen verwekken.

Hoewel aangenomen kan worden, dat het optreden van sommige hooge chefs in algemeenen zin niet een gevolg is van de zucht naar jagen en overdrijven, doch eerder moet worden beschouwd als een door de eertijds gebruikelijke militaire opvoeding gevormde wijze van optreden, die zich niet heeft aangepast aan de zeer veranderde omstandigheden, zoo mogen toch enkele typische voorbeelden worden aangehaald.

Het mensdome is nerveus en prikkelbaar, de jeugd geneigd tot tegenspraak, verschijnselen die verband houden met de tijdsomstandigheden, met afkomst en opvoeding. Het is psychologisch juist gezien daarmee rekening te houden, hetgeen geenszins wil zeggen „ontzien” en nog veel minder „in het gevele komen.” Het gezag en de discipline kunnen op zeer verschillende wijze gehandhaafd worden. De kalme, beslist optredende chef, die niet streeft naar populariteit, doch humaan, natuurlijk, met een vroolijk humeur zijn ondergeschikten met stevige hand leidt, zal ongetwijfeld het meest ontzag inboezemen.

Waarom is het noodig allerlei kleine overtredingen, die met de ware grip van discipline slechts schijnbaar verband houden, als ondisciplinair te bestempelen? Hoe onaangenaam, dat slechts zeer zelden een waardeerd woord wordt geuit, ook al is er wat aan te merken! Men eischt soms het plotseling opvolgen van verouderde voorschriften, zonder tevoren de aandacht er op te hebben gevestigd, dat de naleving door den betrokken chef noodig wordt geacht.

Kortom er is een permanent gevoel van schrik en onrust. Natuurlijk was dat vroeger ook zoo. Maar toen waren er meer collega's om de bezwaren te dragen, was de arbeid minder inspannend, waren de ondergeschikten gemakkelijker te leiden en waren de verhoudingen vriendschappelijker, al waren de tractementen aanzienlijk lager.

* * *

Een gewichtige factor, die de onrust vergroot, moge ik thans gaan bespreken. Niettegenstaande de oefentijd bij vroeger verkort is, de opleiding aanzienlijk verzaamd en het personeel tot bijna ontoelaatbare grenzen is verminderd, heerscht de drang naar efficiency. Theoretisch natuurlijk volkomen juist en

zeer aanbevelenswaardig, uit zich deze drang helaas maar al te vaak uit een opdringen van bepaalde inzichten, die met den goeden gang van zaken niets te maken hebben. Een voorbeeld.

Na den oorlog is de papieren voorbereiding van alle oefeningen aanzienlijk vermeerderd en zeker ook verbeterd. Uitgebreide schriftelijke bevelen van allerlei aard voor verschillende gewichtige handelingen en voor afzonderlijke onderdeelen worden vereischt. Voor een gewone velddienstoefening tijdens de vervolgoefeningen of voor een oefening ter beoordeeling van een als leider optredenden officier, worden nu door den eenen chef geëischt volledig gereedgemaakte bevelen met inachtneming van alle vormen, welke daarbij zijn voorgeschreven. Een volgende chef zegt, dat volstaan kan worden met een kort uittreksel dat de bedoeling van de oefening teekent en als grondslag kan dienen voor de mondeling uit te geven bevelen bij den afmarsch of aanvang der oefeningen. Een daaropvolgende chef vraagt slechts een schets, waarop de oefening is aangegeven en waarmee naar zijn meening kan worden volstaan. Vooropgesteld de zeer goede bedoelingen van al deze opeenvolgende chefs, vraag ik mij af waaraan het slachtoffer, dat een beurt moet geven, zich moet houden.

Niettegenstaande al deze bezwarende omstandigheden, aarzel ik niet de geoefendheid van den troep zeer goed te noemen, zoo zelfs dat *na afloop* der vervolgoefeningen niet meer te onderkennen valt wie voorgeoefende en wie niet-voorgeoefende is. Evenmin aarzel ik den geest in den troep en de verhoudingen zeer te roemen.

Dit alles niettegenstaande ik reeds constateerde de overbelasting van het personeel, dat in kleiner aantal meer werk heeft en vooral meer gevarieerd werk, zoodat het niet wel mogelijk is officieren en kader bij toerbeurt in te deelen om hun taak wat te verlichten.

Een andere factor van onrust vormt de indeeling der ploegen van dienstplichtigen. Het komt mij voor, dat deze voor een groot deel berust op verouderde beginselen, welke golden toen de lange diensttijd het noodig maakte een localisatie der dienstplichtigen in het oog te houden, opdat de mannen dichter bij huis konden dienen. Nu zou een andere dislocatie wellicht bezwaren kunnen opleveren voor het spoorwegvervoer bij mobilisatie, doch daar staat tegenover dat wel theoretisch het beginsel is vastgehouden van de oorlogsbestemming bij het onderdeel waar geoefend is, doch dat practisch daarvan zoo weinig is overgebleven, dat men bij de vredesopleiding de dislocatie geheel anders zou kunnen doen zijn dan de oorlogsbestemming vergt.

De B. V. L. is indertijd een vervanging genoemd van het „blijvend gedeelte” omdat de bijzondere vrijwilligers deze taak op goedkooper wijze konden vervullen, al is deze instelling natuurlijk om andere redenen opgericht en in stand gehouden.

Sedert eenigen tijd is op andere wijze in de vroegere taak van het blijvend gedeelte voorzien. De korte eerste oefeningstijd heeft ook het bezwaar van het langdurig onttrekken van dienstplichtigen aan land- en tuinbouw grootdeels ondervangen. Is er dus thans geen aanleiding om de winterploeg te doen vervallen? Ik meen dat daaraan voordeelen zijn verbonden. Een belangrijk voordeel zou zijn, in den winter gelegenheid te hebben tot opleiding en oefening van reserve-officieren en dienstplichtige onderofficieren, die bij de volgende zomerploeg benut konden worden als hulpinstructeur, zonder dat ik daarmee beoog het voor een goede mobilisatie zoo dringend noodige beroepskader te verminderen. Dit toch heeft op de oorlogsbestemming van ons leger (de *eenige* en uitsluitende doelstelling van onze weermacht) een zoo funesten

invloed dat ik niet wil nalaten daarop in dit verband met grooten nadruk te wijzen.

Waarom hebben we een leger?

In de eerste plaats om tijdig gemobiliseerd aan de grenzen te staan. Vooral *tijdig en behoorlijk gereed*. Daaraan hebben we te danken gehad, dat we buiten den oorlog gebleven zijn, omdat men van het slagen van deze mobilisatie in het buitenland te voren overtuigd was. Zij was deugdelijk voorbereid en moest slagen door het aanwezig geraamte van beroepspersoneel.

Dit is dus *het* voornaamste punt. Daarna komt de materiele voorziening en ten slotte de geoeffendheid, waaraan de laatste jaren, onder den indruk van allerlei bijkomstige overwegingen, bovenmatig veel aandacht is besteed.

Het voornaamste punt mag niet in de verdrukking raken. Niet het aantal instructeurs per klasse is een maatstaf voor het aantal beroepsofficieren en onderofficieren, doch de waarborg voor 's lands veiligheid moet de grondslag zijn, waarop die aantallen berusten en waarvoor zooveel landsgelden terecht jaarlijks worden besteed, een besteding die om die reden dan ook ten volle te verantwoorden is.

Niet de positie van het beroepspersoneel, niet de geoeffendheid en de vraag of daaraan ook door verlofspersoneel kan worden deelgenomen, niet het oefeningsinstituut en het daarvoor benodigde personeel vormen de maatstaven, waarmee men de aantallen beroepsofficieren en onderofficieren *moet* meten. Alleen en uitsluitend de benodigde aantallen vereischt voor een goede mobilisatie.

Geschiedt dit? Is de mobilisatie verzekerd?

Is er gezorgd dat die eerste krachtproef doorstaan kan worden als in 1914?

Ziedaar vragen die ik zou willen voorleggen aan den Minister van Defensie en de hoogste legerautoriteiten. Van de beantwoording van die vragen en de verdediging van die eischen is het bestaansrecht van onze weermacht afhankelijk.

Daarmee is tevens beantwoord de vraag: Heeft Nederland een leger noodig of niet?

Nu de Regeering en de Tweede Kamer voor de inkrimping van de korpsen beroeps-officieren en -onderofficieren de verantwoordelijkheid hebben aanvaard, hetgeen mij zeer leed doet en waardoor talloze moeilijkheden voor dat personeel worden geschapen, hoop ik dat bijzondere maatregelen zullen worden getroffen om de reserve-officieren vooral hun mobilisatie-taak in bijzonderheden bij te brengen. De vele functionarissen, die bij mobilisatie voor de schijnbaar eenvoudige taak komen te staan allerlei uit de magazijnen te ontvangen, van heinde en verre komende manschappen moeten verzorgen, gevorderde paarden en voertuigen, kleeding en uitrusting moeten ontvangen of aankopen, mogen daartoe wel terdege en in de praktijk worden voorbereid.

Stond vroeger, bij wijze van spreken, alles gereed tot gebruik, thans is dit gewichtig en omvangrijk gereed stellen een belangrijke, gewichtige taak geworden van niet te onderschatten waarde voor een vlotte mobilisatie.

* * *

Ik kom thans terug op nog enkele punten, welke kunnen bijdragen tot de rust in den troep. Zou geen paal en perk kunnen worden gesteld aan de overstroming van vaandrags en cadetten tijdens de korte vervol- en herhalings-oefeningen? Vooral het groot aantal vaandrags is een hinderpaal. Hun lastige

tusschenrang, die vroeger wellicht nut had, toen aan den toekomstigen reserve-officier eenig relief moest worden gegeven, is thans geheel overbodig geworden.

Zij kunnen even goed als de cadetten van sergeant tot 2e luitenant worden bevorderd. Het zal het hanteeren van deze categorie bij de oefeningen buitengewoon vergemakkelijken, het zal hun het tweeslachtig karakter tusschen ser-vet en tafellaken ontnemen en het gemakkelijker maken ongewenschte elementen niet te bevorderen tot officier. Het geeft bovendien besparing, hoewel dit geenszins het voornaamste motief moet zijn.

Dan nog een algemeene wensch.

Werd vroeger teveel tijd besteed aan schoonmaken en inspecties, thans is dit tot zulk een minimum teruggebracht, dat het materieel, het uiterlijk van den man en de toestand der kazernelokalen er onder lijden. Men heeft vanwege de hooggeroemde efficiency ten eenenmale het opvoedend karakter van schoonmaken en inspecties uit het oog verloren. Dit moet in gepaste mate worden hersteld. Niet ten onrechte wordt nog groote waarde aan militaire vormen en een goed uiterlijk van den troep gehecht en dit maakt dat onze Nederlandsche troep gerust vergeleken mag worden met Belgische, Fransche en Zwitsersche militairen bij oefeningen en op straat. Een goede militaire opleiding moet ook aan deze uiterlijkheden de vereischte aandacht schenken.

Tenslotte moge ik er op wijzen, dat ik slechts de tolk ben geweest van vele opmerkingen en meeningen welke ik tijdens mijn verblijf onder de wapenen heb vernomen. Zij beoogen dus geenszins nieuwe systemen te propageeren, doch mogen ter overweging worden aangeboden.

OMVANG VAN ARTIKELEN.

Ondanks den grooten omvang van *De Militaire Spectator* — in 1932 niet minder dan 900 bladzijden, compres gezet op groote regelbreedte, voor een belangrijk deel nog uit een klein lettertype — is het niet mogelijk gebleken den grooten stroom van waardevolle bijdragen geregeld te verwerken, waardoor onze voorraad te plaats en artikelen nog voortdurend toeneemt.

De voornaamste oorzaak hiervan is de groote omvang van de meeste artikelen. Wij verzoeken daarom onzen vasten en lossen medewerkers den omvang van hun artikelen te beperken, waardoor dikwijls ook de leesbaarheid kan worden bevorderd. „Kort en zakelijk” is ook voor een tijdschriftartikel van groote waarde.

Bij tactische beschouwingen verdient het aanbeveling niet alle bevelen volledig uitgewerkt te geven, doch in het algemeen te volstaan met het „besluit” en slechts één bevel, als voorbeeld van bevelstechniek, uit te werken.

Artikelen van krijgsgeschiedkundigen aard kunnen wij slechts opnemen, als daaruit lessen voor het heden zijn te trekken en die leering in het artikel is aangegeven. Zuiver historische studiën behooren meer in geschiedkundige publicaties.

In het algemeen verzoeken wij den omvang van artikelen te beperken tot ongeveer acht bladzijden druks (ongeveer 4000 woorden.)

OPTREDEN VAN HET BATALJON IN DE VERDEDIGING

DOOR C. J. A. VAN DER HEEM,
Kapitein der infanterie, Leeraar K. M. A.

VOORTZETTING VAN DE BESPREKING EN UITWERKING DER
OEFENING, OPGEGEVEN IN HET FEBRUARI-NUMMER.

(Zie de M. S. Febr. blz. 95 en Maart blz. 166.)

(met 1 schets).

Bevelen en maatregelen van den Commandant van het rechter voorbataljon.

De commandant van dit bataljon verkeert te 18.30 in vele opzichten onder dezelfde omstandigheden als zijn linkerbuurman in de hws, C.—II—12 R.I. Aanvankelijk kan hij dan ook op dezelfde wijze optreden. (Zie voor de overwegingen van C.—II—12 R.I. blz. 170). Hij brengt dus zijn onder-commandanten snel op de hoogte met den toestand, stelt globaal de plaats der zware infanteriewapenen vast, verdeelt het stellingterrein over de compagnieën, geeft aan hoe de verdediging in groote lijnen zal moeten worden gevoerd, stelt een gaszoeklicht ter beschikking van elk der voor-compagnieën, bepaalt de cp der onder-commandanten ten einde het werk der Vbd.A. mogelijk te maken en regelt ten slotte den marsch der onderdeelen, naar de te bezetten terreinen. Hij bepaalt het rapport om 23.00 bij De Reuze en dicteert aldaar het definitieve bataljonsbevel, hetgeen hij later schriftelijk bevestigt. Het volgt hieronder in uittreksel. De punten, die geheel of bijna geheel gelijk-luidend zijn met het bataljonsbevel van C.—II—12 R.I. (zie blz. 170) zijn gestippeld.

C.—I—12 R. I.
No.

Geheim.
Verdedigingsbevel.

Exemplaar No. 1.
31 Juli 23.00

1. Vijand.

2. Eigen toestand en voornemens.

3. Opdracht aan I—12 R.I.

Ons bataljon zal stelling nemen in het vak met de grenzen:

West: de lijn gaande door den oostrand der boomgaarden oost van De Kip (Vt 31—73) = pl 5,5 a/d kunstweg van Drempt naar Laag Keppel = de Gieteling (niet inb.) = De Klomp (vt. 29—68).

Oost: K. M. (Vt 32—71; 37—95) = pl 6,7 a/d kunstweg van Drempt naar Laag Keppel = Dr. zuid van Eldrik.

4. Neventroepen.

Rechts van ons staat I—9 R.I.

Links II —12 R. I.

5. Voorposten.

— — — — —

6. Frontlijn.

Muldera (ligt in het rechternevenvak) = zuidrand boschperceel oost van Muldera tot aan den kunstweg = de kunstweg tot pl 5,7 = zuidrand boschperceelen zuid van den kunstweg = IJzergieterij.

7. Achtergrens van het bataljon.

Noordrand van het boschperceel zuid van De Reuze (Vt. 31—72) = K. M. (Vt 31—71; 37—95).

8. Algemeene richtlijnen voor de verdediging.

A. *Het stormvuur* zoodanig leggen, dat het den vijand onmogelijk is de beide takken van den Ouden IJssel — voor zoover deze in ons vak zijn gelegen — te overschrijden. Tot elken prijs voorkomen, dat de vijand gelegenheid krijgt Laag Keppel, dat tot een krachtig steunpunt is ingericht, west te omvatten.

Steun uit nevenvakken. II—12 R.I. brengt met 1 sectie zw. mitrs. vuur voor onze frontlijn. I—9 R.I. heeft opdracht met 1 sectie zw. mitrs. vuur voor Laag Keppel te brengen, hetgeen dus ook aan ons bataljon ten goede komt.

B. *Een tweede afsluitingsvuur* leggen, aansluitend aan een dergelijke vuur bij II—12 R.I., in het open terreindeel ingesloten, zuid door het huizencomplex tusschen Gouden Leeuw en IJzergieterij, west en oost door de boschperceelen zuid van Goedenberg ¹⁾.

C. *Een derde afsluitingsvuur* in het terrein zuid van de lijn De Reuze = K. M.

D. Maatregelen treffen, dat het bosch Z.W. van Goedenberg in de diepte verdedigd wordt.

9. Bezetting van het bataljonsvak en taak der tirailleurcompagnieën.

Twee voorcompagnieën.

rechts: 1—I—12 R.I.

links: 2—I—12 R.I.

¹⁾ De hier bedoelde open terreinstrook is de voortzetting van strook *b* genoemd in de bespreking van het bevel van C.—II—12 R.I., blz. 173.

Scheidingslijn: tweede *e* van Goedenberg = pl 6,2 kunstweg van Drempt naar Laag Keppel.

Achtergrens voorcompagnieën: noordrand van het boschperceel Z. van Goedenberg.

Bataljonsreserve: 3—I—12 R.I.

1—I—12 R.I. is belast met de hardnekkige verdediging van de beide takken van den Ouden IJssel door het leggen in samenwerking met de zw. mitrs. (zie punt 8 en 10) van een krachtig stormvuur in haar vak op de rivierarmen. Haar tweede taak is de verdediging in de diepte van het in haar vak gelegen boschperceel.

2—I—12 R. I. legt:

a. een krachtig afsluitingsvuur voor de frontlijn (stormvuur);

b. een afsluitingsvuur in het open terreindeel noord van de lijn IJzergieterij = de Gouden Leeuw.

3—I—12 RI. legt een afsluitingsvuur in het terrein zuid van de lijn De Reuze = K. M.

10. Plaats en taak der zw. mitrs. (zie schets).

Iste sectie.

In stelling in het vak der rechter-voorcompagnie.

Vuurvoorbereiden:

a. Flankeerend in oostelijke richting voor de frontlijn (stormvuur) (hoofdopdracht);

b. Voor Laag Keppel (steun nevenvak).

2de sectie.

In stelling in de IJzergieterij.

Vuurvoorbereiden:

a. Echarpeerend op den zuidelijken IJsselarm (stormvuur) (hoofdopdracht).

b. Op het eiland zuid van Muldera (steun nevenvak).

3e sectie.

In stelling op het dak van huis, 300 m noord van IJzergieterij.

Voorbereiden:

a. Afsluitingsvuur in het open terrein noord van de lijn IJzergieterij = Gouden Leeuw (hoofdopdracht).

b. Op Broekhuizen (tegenvoorbereidingsvuur). Vuuropening op mijn last ¹⁾.

4e sectie.

In stelling 250 m N.W. van De Reuze (dus buiten het bataljonsvak en in het vak der regimentsreserve).

Voorbereiden:

a. Afsluitingsvuur in het open terrein zuid en west van De Reuze (hoofdopdracht).

b. Storend vuur op br. N. van Vogelhorst (vt. 31—69; 60—25). Vuuropening op mijn last.

¹⁾ Het terrein stijgt vrij sterk in noordelijke richting, zoodat de op het dak staande zw. mitrs. ongeveer 15 m boven het peil van den kunstweg staan. Het vuur op Broekhuizen is daardoor mogelijk en kan zelfs met waarneming van uit de IJzergieterij worden afgegeven.

Schets 3.

De commandanten der tirailleurcompagnieën dragen zorg voor nauwe samenwerking met de in hun vak geplaatste sectiën zw. mitrs. De sectiën zw. mits. blijven onder bevel van den C.—M. C.

11. Tegenstoot.

3—I—12 R.I. bereidt in samenwerking met de regimentsreserve een tegenstoot voor tegen een vijand, die in het nevenvak in het Kasteel van Keppel of Laag Keppel mocht zijn doorgedrongen.

Zie voor de overige punten het bevel van C.—II—12 R.I. blz. 172 en 173.

Bespreking van het bevel van C.—I—12 R.I.

De punten 1 t/m 7 vereischen geen nadere toelichting.

Punt 8. Het terrein noodzaakt den verdediger hier anders op te treden dan bij II—12 R.I. het geval was. Daar toch gaf het gelegenheid een drietal vrijwel aaneengesloten afsluitingsvuren te ontketenen. Dit is hier onmogelijk, omdat het boschperceel Z.W. van Goedenberg een groot deel van het bataljonsvak bedekt. C.—I—12 R.I. zal zich daarom moeten beperken tot het afgeven van een zoo krachtig mogelijk afsluitingsvuur vóór de frontlijn, een smal afsluitingsvuur in het open vak noord van de lijn IJzergieterij = Gouden Leeuw en een afsluitingsvuur noord van het bosch. Hij zal daarbij echter de verdediging van het 300 à 400 m diepe boschperceel Z.W. van Goedenberg niet mogen verwaarloozen.

In *schets* 3 is weergegeven hoe C.—I—12 R.I. en zijn ondercommandanten de onder hunne hoede staande wapenen zouden kunnen opstellen. Uit de *schets* blijkt, dat het stormvuur in dit vak afgegeven wordt door 2 sectiën zw. mitrs., 5 mitr. groepen en 3 gewoegroepen. Hieraan werkt nog mee 1 sectie zw. mitrs. van uit Laag Keppel, zoodat er $2 \times 3 + 5 + 3$ of 14 automatische wapenen aan het stormvuur deelnemen. Voegt men hierbij nog de artillerievuren 87 en 89 (zie *schets* 2, blz. 172), dan krijgt men een geheel, dat n. o. m. een krachtig en ondoorschrijdbaar stelsel van vuren vormt, indien den wapenen althans de gelegenheid wordt gelaten hun vuur af te geven.

De verdediging van het bosch geschiedt eveneens door middel van afsluitingsvuren, welke langs de randen, door de boschpaden en -wegen en open gedeelten gelegd worden. Enkele opruimingen zijn hiervoor noodig, zie de gearceerde gedeelten op *schets* no. 3. Een zestal mitr. groepen werken hieraan mede.

De verdediging van het open terrein noord van de lijn IJzergieterij = Gouden Leeuw, is opgedragen aan 1 sectie zw. mitrs., 5 mitr. groepen en 2 gewoegroepen, terwijl ten slotte het leggen van het afsluitingsvuur noord van het bosch aan de geheele 3e compagnie en een sectie zw. mitrs. is opgedragen.

De bataljons commandant heeft, gedachtig aan het beginsel, dat de zware mitrailleurs het geraamte van het vuurplan behooren te vormen, aan de commandanten der tirailleur-compagnieën opgedragen zich aan te passen aan het vuur der zware mitrs.

Alles bijeen genomen lijkt ons de verdediging van dit bataljonsvak voor wat het vuur betreft, hecht en sterk.

Bevelen en maatregelen van den commandant der regiments-reserve.

De samenstelling en taak der regiments-reserve blijkt uit de punten 7 en 9 van het regimentsbevel. Zij is sterk:

- 2 tirailleurcompagnieën,
- 3 sectiën zw. mitrs.,
- 3 sectiën mortieren van 8 en
- 1 sectie 6 veld.

De commandant dezer reserve bevindt zich, evenals de beide andere bataljonscommandanten van 12 R.I., om 18.30 met zijn staf te Hummelo. De omstandigheden, waaronder hij verkeert, verschillen echter van die der beide andere genoemde aanvoerders. Hij toch bevindt zich reeds midden in

het terrein, dat hij zal moeten verdedigen, hij zal er waarschijnlijk reeds min of meer thuis zijn en hij kan daarom terstond definitieve bevelen geven. Het gedeelte, dat voor alle onder-aanvoerders gelijkkluidend is, geeft hij reeds dadelijk op het Stafkwartier. Onmiddellijk daarna gaat hij in gezelschap van alle ondercommandanten het terrein verkennen en geeft hier aan ieder persoonlijk zijn bevelen. In het gedeelte, dat hij aan allen gelijk geeft, komt tot uiting:

de algemeenen toestand;
de taak van III—12 R.I.;
de groepering der troepen in de hws;
de wijze, waarop de B.C. met zijn bataljon en de daaraan toegevoegde hulpmiddelen de verdediging denkt te voeren. Het laatst genoemde gedeelte van zijn bevel luidt:

Ons bataljon zal *in de eerste plaats* een door de voorbataljons heengebroken vijand door vuur tot staan brengen en zich daartoe hoofdzakelijk in een tweetal steunpunten zoodanig opstellen, dat het geheele terrein in de omgeving van Hummelo en zuid van Kasteel Enghuizen zoodanig met afsluitingsvuren is belegd, dat het voor een uit het zuiden oprukkenden vijand ondoorschrijdbaar wordt.

In de tweede plaats bereidt ons bataljon tegenstooten voor, tegen een vijand, die, na in de hws te zijn doorgedrongen, door vuur tot staan is gebracht.

De bevelen, die aan de ondercommandanten *in het terrein* gegeven worden, zijn:

Aan C.—M. C.—III—12 R. I.

1ste Sectie.

in stelling \pm 500 m oost van Hummelo (de B.C. wijst het stellingterrein ter plaatse aan).

vuur voorbereiden:

- 1e zuid langs Hummelo (hoofdopdracht),
- 2e noord langs Hummelo,
- 3e op den zuidelijken arm van den Ouden IJssel, zuid van K van Laag Keppel,
- 4e zuid van Soppersbrug.

De vuren 3 en 4 afgeven uit afzonderlijke opstellingen meer noordwaarts te bepalen door den C.C.

Vuuropening van de vuren 3 en 4 op mijn last.

2de sectie.

in stelling \pm 500 m west van Kasteel Enghuizen (het stellingterrein wordt wederom aangewezen).

vuur voorbereiden:

- 1e West langs Hummelo (hoofdopdracht),
 - 2e noord langs Hummelo,
 - 3e op Soppersbrug,
- Vuur 3 uit afzonderlijke opstelling.
Vuuropening vuur 3 op mijn last.

3e sectie.

in stelling in westrand Hummelo.

vuur voorbereiden:

1e tusschen De Reuze en het boschperceel zuid ervan (hoofdopdracht),
2e in zuidelijke richting langs den kunstweg van Hummelo naar Laag Keppel.

3e op Soppersbrug uit afzonderlijke opstelling.

3e sectie komt onder de bevelen van C.—2—III—12 R.I.

Vuuropening vuur 3 op mijn last.

Aan C.—2—III—12—R.I.

Richt Hummelo en omgeving tot een krachtig steunpunt in.

De 3e sectie der M.C., alsmede de 12 Bt. 6 veld (min 1 sectie) komen onder uw bevelen. De vuuropdracht voor de 3e sectie der M.C. heeft u zoo juist gehoord. De sectie 6 veld moet de uit zuidelijke richting op Hummelo voerende kunstwegen afsluiten.

1 sectie uwer compagnie in stelling in gindsche boerderijen, front west, (zie op *schets* 3, de sectie in de boerderijen, ongeveer 500 m Z.O. van Hummelo.

Tegenstoot voorbereiden in samenwerking met de bataljonsreserve van I—12 R.I. (rechtervoorbataljon) tegen een vijand, die in Kasteel van Keppel of Laag Keppel mocht zijn doorgedrongen. (De B.C. geeft de richting aan.)

Tegenstoot uitvoeren op mijn last of op sein

Aan C.—3—III—12 R.I.

Richt het gindsche boomgaardencomplex tot een krachtig steunpunt in.

De B.C. wijst in het terrein de plaats der sectiën en de terreinen, die deze bevuren moeten, aan.

Tegenstoot voorbereiden tegen een vijand, die in het boschperceel, zuid van Goedenberg, mocht zijn doorgedrongen. (De B.C. geeft de richting aan.)

Tegenstoot uitvoeren op mijn last of op sein

Aan C.—12 C. Mr.

In stelling in het boschperceel zuid van Goedenberg. Hiertoe overleg plegen met C.—I—12 R.I. in wiens vak gij komt te staan.

Vuur voorbereiden op:

Klein Kell.

Broekhuizen.

Eldrik.

Enghuizen.

Kasteel van Keppel.

IJzergieterij.

Huizencomplex west van het kruispunt bij Gouden Leeuw op den kunstweg van Doesburg naar Doetinchem.

Vuuropening op mijn last.

2e stelling in gereedheid brengen in het boschperceel noord van De Reuze, *vuur voorbereiden* op zelfde doelen.

Bespreking van het bevel van C.—III—12 R.I.

Uit de gegeven bevelen blijkt, dat de zw. mitrs. weer het geraamte van het vuurplan van dit bataljon vormen. Het eerste werk van den B.C. is dan ook het bepalen van de terreinen, die hij met deze wapenen wil laten bevuren en in verband daarmee de plaats, die zij moeten bezetten.

De Iste en 2de sectie blijven onder de bevelen van den C.—M.C. De 3e sectie, die in het steunpunt Hummelo komt, moet logisch ook onder de bevelen van den C. van dit steunpunt staan.

De vuren, die de hoofdopdracht vormen, worden op bevel van C.—M.C. of C.—3—III—12 R.I. ontketend. De vuren echter op Soppersbrug en op andere plaatsen zuid van de frontlijn passen in het stelsel van storende en tegenvoorbereidingsvuren der divisie en worden dus afgegeven op bevel van hoogerhand. Het vuur wordt daarbij afgegeven uit andere opstellingen, dan van waar de hoofdopdracht wordt uitgevoerd, primo om de uiteindelijke opstellingsplaats niet ontijdig te verraden, secundo, omdat een plaatsing meer naar het noorden gunstiger is met het oog op de tusschenliggende terreinhindernissen bij het bevuren van doelen zuid van de frontlijn.

In de aan de commandanten der tirailleurcompagnieën gegeven bevelen, komt in de eerste plaats het streven tot uiting om onbeweeglijk te zijn. Eerst wanneer de vijand, die in de hws mocht zijn doorgedrongen tot staan is gebracht, wordt van de beweging gebruik gemaakt door het uitvoeren van tegenstooten. Daarom moet het bataljon dan ook hecht en sterk in het terrein worden genesteld en daarom heeft de B.C. ook het oord Hummelo tot steunpunt doen inrichten. De aanval op een oord is zeer moeilijk en kost veel offers, terwijl de verdediging dikwijls onder gunstige voorwaarden kan worden gevoerd. Een nadeel is het, dat een oord vuur tot zich trekt. De verdediger zal er daarom goed aan doen, zijn voorste vuurwapenen niet in den rand der huizencomplexen maar meer naar voren op te stellen.

De aanvaller zal, wetende welke groote moeilijkheden hem bij den aanval op een oord wachten, trachten dit oord aan een of aan beide zijden te omvatten, om daarna het oord in de rugzijde aan te kunnen grijpen. Het is daarom van veel belang, de flanken van het oord krachtig te verdedigen, hetgeen bij III—12 R.I. is geschied door de Iste en 2de sectie zw. mitrs., alsmede door de sectie Z.O. van Hummelo geplaatst.

Omtrent het bevel aan C.—12 C.Mr. merken wij op, dat het noodzakelijk was, de Iste stelling zoo ver naar het zuiden te bepalen (in een ander bataljonsvak), omdat de opgegeven doelen in de vps anders niet zouden kunnen worden bereikt. Indien de compagnie op deze doelen tijdens een vijandelijken aanval op de voorposten mocht hebben gevuurd, verdient het aanbeveling haar daarna van stelling te doen veranderen, omdat haar opstellingsplaats den vijand wellicht bekend is geworden. Het is om deze reden, dat de compagnie de tweede stelling in gereedheid moet brengen.

Bevelen en maatregelen van den voorpostencommandant.

In punt 6 van het regimentsbevel is de samenstelling en de taak der voorposten vermeld.

Zij bestaan uit:

1—III—12 R.I.

een sectie zw. mitrs.

een peloton wrs.

Zoodra de R.C. wist, welke taak hem te wachten stond, heeft hij zoo spoedig mogelijk zijn voorposten uitgezonden. Reeds om 16.00 kon daardoor de voorpostencommandant er toe overgaan, eenige voorloopige bevelen te geven.

Het waren:

1e Mondeling bevel aan C.—peloton wrs van 3 E. W.

Mijn compagnie zal de voorposten in ons regimentsvak betrekken met weerstandbiedende taak. Uw peloton komt onder mijn bevelen.

Buitengrens vps: De Gieteling = Zuidrand boerderij 200 m Z.W. van Kl. Kell = boerderij 150 m Z.W. van de E van Eldrik = Enghuizen.

Rijd met uw peloton naar Oost-Vriesland.

Neem van daar uit verband op met II Verk. A. aan den Rijn; cp van C.—II Verk. A. te Elten.

Beveilig mij tusschen Holthuizen (vt. 27—65) en het open terrein West van Loerbeek.

Ga voor overmacht terug over Wehl.

Berichten naar mijn cp. te Broekhuizen.

2e Mondeling bevel aan den oudsten luitenant van I—III—12 R.I.

Onze compagnie komt op voorposten. *Marcheer* met de compagnie met veiligheidsmaatregelen *naar Soppersbrug*, waar nadere bevelen volgen.

Zelf gaat de C.C., met een kleine bedekking, *ter verkenning op zijn rijwiel vooruit*. Deze verkenning is lang niet zoo tijdroovend als die van de bataljonscommandanten en de C.C. kan dan ook reeds om 18.00 mondeling het voorpostenbevel geven.

Wij laten het hieronder volgen.

Voorpostenbevel.

1. Vijand.

De vijand bereikte heden om \pm 15.00 met de voorste patrouilles van zijn lichte troepen den Rijn en het Bylandsche kanaal. Zijn hoofdmacht bevondt zich op dit tijdstip nog 30 km en meer zuid van deze wateren.

2. Eigen toestand.

Onze troepen richten zich ter hardnekkige verdediging in achter den Ouden IJssel.

II Verk. A is vooruit en bewaakt het riviervak van Pannerden tot Emmerich (niet inb.).

Ons regiment neemt stelling in het vak met de grenzen:

— — — — —
— — — — —

West van ons staat 9 R. I.

Oost staat 8 R.I.

Frontlijn hws.

— — — — —
— — — — —

3. Samenstelling der voorposten.

1—III—12 R.I.

1 sectie van M.C.—III—12 R.I.

1 peloton van 3 E.W.

4. Onze taak is tot het uiterste weerstand bieden.

5. Voorpostenstrook.*Buitengrens:*

De Gieteling = Zuidrand boerderij 200 m Z.W. van Kl Kell = boerderij
150 m Z.W. van E van Eldrik = Enghuizen.

Binnengrens:

Siebieberden = Broekhuizen = Soppersbrug.

6. Lichte troepen.

Het peloton van 3 EW is vooruit naar Oost Vriesland met opdracht . . .

— — — — —

7. Steunpunten.*Steunpunt 1 Kl. Kell.*

Bezet door 1ste sectie.

Taak:

Afsluitingsvuur voorbereiden:

- 1 mitr. groep in zuidelijke richting tot De Welsche Beek;
- 1 mitr. groep in oostelijke richting vóór steunpunt 2;
- de geweergroep vóór de Gieteling.

Steunpunt 2 Eldrik.

Bezet door 2de sectie.

Taak:

Afsluitingsvuur voorbereiden:

- 1 mitr. groep in zuidelijke richting tot De Welsche Beek;
- 1 mitr. groep in oostelijke richting tot vóór Enghuizen;
- de geweergroep volgens bevelen van steunpunt-commandant.

Steunpunt 3 Enghuizen.

Bezet door 3e sectie.

Taak:

Afsluitingsvuur voorbereiden:

- 1 mitr. groep langs den kunstweg in zuidelijke richting;
- 1 mitr. groep in west. richting tot vóór Eldrik;
- 1 gewegr. naar het oosten tot vóór Bartham.

Steunpunt 4 Broekhuizen.

In dit steunpunt bevindt zich de vakreserve, bestaande uit:

4e sectie en

de sectie zw. mitrs.

Commandant is C.—4e sectie.

Taak zw. mitrs.

Vuur voorbereiden:

- a. op Vogelhorst (hoofdopdracht);
- b. tusschen Soppersbrug en Enghuizen,
- c. vóór steunpunt 1,
- d. vóór Bartham.

Taak 4e sectie.

Vuur brengen in het terrein tusschen de voorste steunpunten en Broekhuizen.

8. Verlichting.

Door mijn zorg ontvangt elk steunpunt hedenavond om \pm 20.00 een gaszoeklicht.

9. Werkzaamheden.

De *opstellingsplaatsen* der *vuurwapenen* moeten voor het invallen der duisternis zoo ver gereed zijn, dat het vuur in de bevolen richtingen ook bij duisternis kan worden ontketend.

Alle *gevechtdekkings* morgen bij het aanbreken van den dag gereed.

Opruimingen:

Ter beschikking van elken steunpunt-commandant 10 burgerwerklieden (gevorderde krachten).

Steunpunten 1, 2 en 3 heggen opruimen zuid van het steunpunt, voor zoover dit voor een goed zicht noodig is, tot De Welsche Beek.

Steunpunt 4 verricht eveneens de noodige opruimingen in zuidelijke, westelijke en oostelijke richting.

Versperringen:

Alle steunpunten omringen met een doorlopende draadversperring.

Een detachement van 3 C.P. is belast met het versperren van de brug noord van Vogelhorst met Friesche ruiters en het vervaardigen van een hindernis tegen pantserwagens zuid van Enghuizen. De det. commandant heeft opdracht zich met C.-steunpunt Enghuizen in verbinding te stellen.

Volgorde van werkzaamheden.

1. Gevechtsofstellingen,
2. Lichte dekkingen,
3. Opruimingen,
4. Hindernissen.

Bij alle werkzaamheden bijzondere zorg aan de maskeering wijden.

10. Verband met neventroepen.

Het *rechter neven-steunpunt* staat bij de Gieteling.

Het *linker neven steunpunt* bij Bartham.

Vóór de neven-steunpunten moet met minstens 1 geweergroep vuur kunnen worden gebracht; bij ernstige bedreiging dier steunpunten ook met lichte en zware mitrs., mits de eigen steunpunten niet aangevallen worden.

Omgekeerd worden onze steunpunten 1 en 3 door lichte mitrs. uit het nevenvak geflankeerd.

11. Vuuropening.

Bij dag op initiatief van de steunpuntcommandanten.

Bij nacht eveneens op initiatief van de steunpuntcommandanten of op sein . . . af te geven op mijn cp te Broekhuizen.

12. Verbindingen.

Alle steunpunten worden door mijn zorg optisch met mijn cp te Broekhuizen verbonden. De R.C. draagt zorg voor telefonische verbinding van de steunpunten via de regimentscentrale met de rechtstreeks steunende artillerie.

13. Herkenningsteeken: linker hand op rechter schouder.

Woord: Schedelbreuk.

Alarmsein: groene vuurpijl afgestoken bij Soppersbrug.

14. Artillerie.

Door de artillerie tot rechtstreekschen steun der voorposten is voorbereid:

- vuur 51 vóór steunpunt Kl. Kell;
- vuur 52 op boschperceel Z.W. van Eldrik;
- vuur 53 vóór steunpunt Eldrik;
- vuur 54 vóór steunpunt Enghuizen;
- vuur 55 vóór steunpunt Broekhuizen.

Deze vuren zullen op rechtstreeksche aanvraag van den C. van het betrokken steunpunt aan de steunende artillerie worden ontketend.

Doór de artillerie zijn verder nog voorbereid:

Storend vuur op: p.m.

Vuurconcentraties op: Zevenaar, Didam, 's-Heerenberg, Zeddam, Wehl en Loil.

Laatstgenoemde vuren worden slechts op last van den D.G.C. ontketend. Alle genoemde oorden kunnen voorloopig zonder gevaar door eigen troepen worden betreden.

Verdere afsluitingsvuren in het voorterrein: p.m.

15. Mijn cp is te Broekhuizen.

Wij zullen aan het voorpostenbevel geen verdere beschouwingen wijden en hopen, dat het voldoende voor zich zelf spreekt. Wij verwijzen ten slotte naar *schets* 3, waarin de opstelling van 12 R.I. in hws en vps is opgenomen.

ADVIEZEN EN INLICHTINGEN

Vraag 18. Wanneer en in hoever is een niet in werkelijken dienst zijnde reserve-officier, gerechtigd een vuurwapen te dragen?

Antwoord. Bij de beantwoording van deze vraag hebben wij aangenomen, dat de steller van de vraag bedoelde wanneer een reserve-officier, *uit hoofde* van deze bijzondere functie tot een en ander gerechtigd zou zijn.

In de wapenwet 1919 is het dragen o.a. van vuurwapenen verboden aan een ieder behalve o.a. aan hen: die „deel uitmaken van de gewapende macht, van de rijks- of van de gemeentepolitie, voor zoover het wapen, dat zij bij zich hebben tot hun uitrusting behoort" (sub 2e, eerste lid van art. 3).

Hieruit blijkt, dat, ook al rekenen we een niet in werkelijken dienst zijnde reserve-officier, tot de gewapende macht, dan nog het dragen van een wapen beperkt is, tot het tot zijn uitrusting behorende.

Vermits nu een reserve-officier, tijdens zijn groot verlof niet in het bezit is van het tot *zijn uitrusting* behorend wapen, daar dit wapen door het Rijk voor hem wordt bewaard, is een reserve-officier — niet in werkelijken dienst zijnde — niet gerechtigd tot het dragen van een vuurwapen.

Wij verwijzen in dit verband o.m. nog naar de behandeling in de Staten-Generaal van de *Vuurwapenwet* 1919, laatstelijk gewijzigd bij de Wet van 8 Juli 1932, S. 345, waarbij de Minister van Justitie naar aanleiding van een gestelde vraag, o.a. antwoordde:

„Militaire officieren, die een revolver, niet behorende tot *hunne uitrusting*, voorhanden wenschen te hebben, zullen, evenals andere burgers, daarvoor een machtiging hebben te vragen.

EEN GEVAARLIJK OOGENBLIK VOOR DEN VADER DES VADERLANDS

DOOR FR. DE WITT HUBERTS.

Generaal-Majoor b.d.

Nu in het herdenkingsjaar van de geboorte van onzen grooten Vaderlander de ramen van alle boekwinkels prijken met zijn portretten en met publicatiën over zijn leven, er talrijke lezingen gehouden zijn om dat leven van alle zijden te belichten en wij zijn figuur ook op het tooneel kunnen aanschouwen, willen wij uit zijn jeugd een weinig bekend voorval beschrijven, waarbij het weinig gescheeld had, of zijn levensdraad was toen reeds plotseling afgesneden.

Het feit, dat, voor zoover ons bekend, geen enkele schrijver of spreker dezer dagen melding heeft gemaakt van die gebeurtenis, die, ware zij noodlottig afgelopen zulke onberekenbare gevolgen voor onze geschiedenis zou gehad hebben en de overweging dat het voorval plaats had tijdens de militaire loopbaan van den Prins, deed ons besluiten voor het volgende de gastvrijheid van „De Militaire Spectator” in te roepen.

Nauwelijks 21 jaar oud had Karel V hem, den 22 Juni 1554, benoemd tot chef van 5 Compagnien te paard, die onder commando stonden van HENDRIK VAN BREDERODE, ROSENBERGHEN, HANS VAN BUREN en baron GUNTHER V. SCHWARTZENBURG, terwijl de 5e afdeling zijn eigen Compagnie vormde.

De Keizer was in oorlog met Hendrik II van Frankrijk en had zijn leger, waarbij ook WILLEM VAN ORANJE, verzameld bij Namen, waar den 19en Juli 1500 ruiters aankwamen, de z.g. Zwarte Ruiters, onder bevel van bovengenoemden SCHWARTZENBURG.

In een Dagverhaal van den veldtocht van KAREL V in 1554, reeds in 1851 in de Kroniek van het Hist. Genootsch. door RETHAAN MACARÉ uitgegeven, komt een beschrijving voor van de komst van dit ruiterkorps. Vooraan reed de commandant met zijn zoon, „zeer costelyck gehabitueert en zyn peert mit gouden laken gebardeert”, d.w.z. over de ijzeren platen, welke borst en flanken van zijn ros beschermden, waren goudlakensche kleeden gehangen. De troepen hadden „vuytnemende scoone peerden”, droegen zwarte kleeding, vandaar hun naam ¹⁾, en haneveeren op de helmen, terwijl op het vaandel, van rood taffetas, een vos was afgebeeld met een haan onder zijn pooten, daarmee bedoelende, dat SCHWARTZENBURG den Gallischen haan ten onder wilde brengen.

Tot de Nederlandsche edelen, die de campagne in Frankrijk medemaakten, behoorden verder ook graaf HOORNE, AREMBERG, de hertog van AERSCHOT en eenige anderen.

Den 3en September kampeerde het leger van KAREL op een halve mijl afstand van HESDIN, waar den 6en een aanvang gemaakt werd met het oprichten van een veldversterking bij Mesnil.

Pioniers telden de legers toenmaals niet; in den regel werden er burgerpersonen gebruikt of krijgsgevangenen, daar de soldaten het arbeiden met schop, houwel en bijl als een minderwaardig werk beschouwden, al werd er ook extra voor betaald. Doch menigmaal, wanneer burgerwerkkrachten niet beschikbaar waren, moesten de bevelhebbers, noodgedwongen, de troepen gebruiken om aan den schansarbeid mede te doen.

Zoo ook bij Mesnil, waar een bevel werd uitgevaardigd, dat alle regimenten, „ruyteren ende knechten, hoeren ende boeven, groothans en cleynhans, niemant exempt”, om beurten naar de bosschen moesten gaan, om hout te kappen voor het op te richten veldwerk. Ieder regiment zou twee uur per dag arbeiden en naar het werk marcheeren met vaandels, trommen, pijpers en trompetten en, om aan de soldaten een goed voorbeeld te geven, geschiedde dit met de „groothanzen” voorop, n.l. „haeren overste capiteyn voortredende ende werckende mitten anderen.”

Zelfs een der opperbevelhebbers, hertog EMANUEL VAN SAVOYEN, ging „mit eenen spaede op schouwer”, waarop „die prince van Araiguen” en vele andere commandanten volgden.

Toch ging het werk niet van harte, zoodat er „grootte murmuratie” onder de knechten ontstond.

Daar levensmiddelen en fourage schaars waren, trokken den 11en September vele Duitsche knechten uit, om deze uit de Fransche hoeven te halen en het gestolen graan

¹⁾ Bij het treffen tusschen beide vijandelijke legers, den 13en Augustus 1554, in de nabijheid van het bosch van Foquemberge, hadden deze ruiters zich zelfs geheel zwart gemaakt; FRANÇOIS DE RABUTIN schrijft n.l. in zijn „Commentaires”, dat zij, „pour mieux . . . nous intimider, s'estoient tous faits noirs comme beaux diables.”

te dorschen, doch 's nachts vereenigden de boeren zich en verdreven de roovers, waarvan zij er 100 doodslagen.

Den 19en September verlieten weder eenige benden, met toestemming van hunne commandanten, de legerplaats, thans Spanjaarden en vele Zwarte Ruiters. Deze laatsten maakten weldra een kudde schapen buit, die zij naar hun kamp wilden drijven, doch de Spanjaarden, die sterker in aantal waren, maakten hun de dieren afhandig en joegen ze naar de plaats, waar hunne hutten stonden opgericht. Op weg daarheen ontmoetten zij echter Spaansche zoetelaars en vivandiers, die hun een gedeelte van de schapen afkochten en deze naar hun afzonderlijk kamp brachten.

Den 20en September zagen eenige van de Zwarte Ruiters, die den vorigen dag de kudde hadden buitgemaakt, bij de logementen van de zoetelaars vele schapen, die zij herkenden aan de teekens, waarmede zij den 19en de dieren hadden gegerkt en vroegen hoe dit vee in hun bezit gekomen was. Zij hoorden nu, dat dit gekocht was van de Spanjaarden, die beweerden het bij de Franschen te hebben weggehaald.

Woedend over dit bedrog, gingen de ruiters naar hunne kameraden, kwamen weldra in grooten getale terug en ontnamen de schapen met geweld aan de zoetelaars. Het gevolg hiervan was, dat deze bij den hertog van Savoyen hun beklag deden over de ruiters van SCHWARTZENBURG. Toen eerstgenoemde hun woordvoerder had aangehoord, steeg hij onmiddellijk te paard en begaf zich met zijn „trouwanten”, d.w.z. zijn lijfwacht, naar de kampplaats van SCHWARTZENBURG, „mit hem rydende den prince van ARAINGEN mit andere groote heeren.”

De vervolgen ruiters werden „mit goede worden” toegesproken en hun gevraagd waarom zij den vivandiers het vee hadden ontweldigd. Deze vertelden toen wat er geschied was en dat de Spanjaarden, na hun den buit te hebben ontstolen, dien aan de zoetelaars hadden overgedaan; deze laatsten moesten dus maar zien, dat zij van de Spanjaarden hun geld terugkregen.

De Zwarte Ruiters, die toch reeds opgewonden waren, wegens het verplicht deelnemen aan den sappenarbeid, „spraken den heeren seer dwersselyk toe,” van het eene woord kwam het andere, zij „begosten malcanderen te iniurieren”, zoodat de PRINS VAN ORANJE, zijn geduld verliezende door hun onbeschaamd optreden tegen hun meerderen, „den ruyteren schölt altsamen scellemen te wesen.”

Nauwelijks had hij deze woorden geuit, of een der cavaleristen drong plotseling naar voren en „slouch den PRINCE VAN ARAINGEN mit eenen knefstaff¹⁾ in den hals, dat hy byna vanden paerde was gevallen.”

Vermoedelijk verdoofd door den hevigen slag, was hij niet in staat zich te verdedigen en zijn woedende aanrander zou hem zeker opnieuw getroffen hebben, wie weet met welk een ernstig gevolg, indien de hertog VAN SAVOYEN, die zag wat er gebeurd was en het gevaar begrijpende waarin WILLEM verkeerde, niet op den opstandigen troep was ingerend, met het voornemen zijn pistolen te lossen. Maar onmiddellijk reed een der Zwarte Ruiters hem na en schoot op den hertog, gelukkig zonder hem te treffen.

Ook 's hertogs lijfwacht mengde zich in het gevecht, dat nu dreigde algemeen te worden, doch na een korte schermutseling sloeg de opstandige bende op de vlucht, achtervolgd door EMANUEL VAN SAVOYEN en de zijnen, aan wien het, met het pistool in de hand, gelukte een der ruiters in te halen.

Meenende den man voor zich te hebben, die op hem geschoten had, wilde hij juist den trekker van zijn wapen overhalen, toen de ruiter op de knieën viel en met gevouwen handen om genade smeekte, terwijl hij uitriep: „genadige heere, ick en bents niet die naer u schoot”, terwijl hij een ander als de ware schuldige aanwees. De hertog maakte korte metten en schoot zijn aanvaller neer. Later bleek het een jonge Duitsche graaf te zijn, die, als zoo vele jeugdige edellieden, als gewoon ruiter onder de troepen diende.

Er werden nog talrijke krijgsknechten gevangen genomen en toen een van hen hierover „murmurende was”, hing hij weldra aan een boom, terwijl vele anderen gedurende acht dagen spitsroeden moesten loopen; op zulk een harde wijze moest in die tijden onder het ruwe soldatenvolk de krijgstucht worden onderhouden.

„Ten lesten soe wordet gesoent ende in vrede gestelt.”

De veldtocht duurde tot den 15en November, toen bij Atrecht de busmeesters, conducteurs en administrateurs van de artillerie en munitie werden afgedankt en de ruiters de winterkwartieren betrokken.

Gelukkig dat het hiervoren beschreven gevaarlijk oogenblik voor onzen Zwijger zóó afliiep en hij althans tot 1584 voor ons Vaderland gespaard is gebleven!

¹⁾ Het woord „knepstaff” beteekent waarschijnlijk de steel of het handvat van een bijl (men denke aan het Engelsche „knife”). In de 15e en 16e eeuw werd de zware strijdbijl ook te paard gebruikt.

BEOEFENING VAN HET TUCHTRECHT IN DE WEERMACHT

In verband met de verhoogde belangstelling, welke wij in de weermacht meenen waar te nemen met betrekking tot de beoefening van het tuchtrecht en de vraagstukken welke met de tuchthandhaving verband houden, hebben wij gemeend ook in ons tijdschrift dit streven te moeten steunen, door aan dit voor leger en vloot hoogstbelangrijke vraagstuk de noodige aandacht te wijden.

Wij stellen ons voor alleen die onderwerpen te behandelen, welke op het gebied van de dagelijksche praktijk liggen.

Wij leiden deze rubriek in met het aan onze lezers voorleggen van een drietal vragen. Reeds bij eerste lezing van deze vragen zal de lezer ontwaren, dat voor de goede beantwoording, een meer dan oppervlakkige bekendheid met het tuchtrecht wordt vereischt.

In de volgende aflevering zullen de antwoorden op deze vragen worden vermeld, met zoo noodig een verwijzing naar de voorschriften en bepalingen, welke kennis voor een goede beantwoording noodzakelijk is.

Indien belangstellende lezers tevoren mededeeling wenschen te doen van de antwoorden, welke zij meenen op de gestelde vragen te moeten geven, zal dit zeer op prijs worden gesteld.

De Redactie stelt zich voor, die beschouwingen — voor zooveel de antwoorden daartoe aanleiding geven — mede tot een punt van bespreking (zonder naamsvermelding) te maken, ten einde de ter hand genomen vraagpunten zoo veelzijdig mogelijk te belichten en vruchtdragend te doen zijn.

1. a. Wanneer kunnen twee militairen in een verhouding staan van meerdere tot mindere?
b. Ten aanzien van welke misdrijven wordt een troepenafdeeling, belast met wacht of patrouilledienst, of een schildwacht, gelijkgesteld met een meerdere?
Noem de uitzondering.
c. Wat weet ge omtrent:
 1. Het luchten van arrestanten;
 2. Het schieten op arrestanten?
2. Ge zijt wachtcommandant in de kazerne, op den dag, dat een lichter voor herhalings-oefeningen in werkelijken dienst is gekomen.

's Avonds te 21.00 hoort U op straat vóór de kazerne lawaai en rumoer.

Ge overtuigt U wat dit te beteekenen heeft en ziet:

De post voor 't geweer omgeven door een viertal burgers en twee grootverlofgangers in uniform met de gedeeltelijke uitrusting nog om en met open jas, zonder veldmuts. Bedoelde burgers en militairen dringen den schildwacht in een hoek en grijpen naar zijn geweer. De schildwacht *laat* zich in een hoek dringen.

Welke zijn Uw maatregelen, indien U bovendien nog weet, dat Uw wacht een sterkte heeft van 14 man, op een afstand van \pm 200 meter van Uw wacht een burger-politiepost is gevestigd, terwijl het U bekend is, dat voor een policiair onderzoek, een patrouille van het Korps politietroepen in de kazerne aanwezig is.

3. Ge ontmoet in een vreemde garnizoensplaats een in uniform gekleed persoon, loopende met een bord, waarop geschreven staat „Weg met leger en vloot.”
Naderbij gekomen herkent ge in hem een dienstplichtige, die reeds twee maanden geleden met groot verlof is vertrokken; ge weet zijn naam echter niet meer.

Gevraagd: Welke gedragslijn (handelingen in volgorde te vermelden) wordt door U ten aanzien van dezen persoon ingenomen, daarbij in aanmerking nemende, dat hij geen der hem gestelde vragen beantwoordt en de aan hem gegeven bevelen niet opvolgt.

Een exemplaar van het boekwerk „*De praktijk van het militaire tuchtrecht*” wordt beschikbaar gesteld voor den inzender, wiens antwoorden het meest juist worden geacht.

LEVEN EN STREVEN IN DE KONINKLIJKE LANDMACHT

RUITERFEEST VAN HET 3e HALF-REGIMENT HUZAREN.

Bij het op 1 Mei j.l. ter viering van den verjaardag van H.K.H. Prinses Juliana door het 3e half-Regiment Huzaren gegeven groote ruitersfeest op het Alexander-veld, (waarbij het in zeer grooten getale opgekomen publiek gratis werd toegelaten) vonden o.m. eenige demonstraties plaats, waarbij de oefeningen van het mitrailleur-peloton in springen, zeer snel afpakken en vuur afgeven wel bijzonder de aandacht trokken.

FEESTELIJKE INGEBRUIKNEMING DER GERESTAUREERDE KAZERNE VAN 7 R.I. TE HARDERWIJK.

Na eene grondige restauratie is op 3 Mei j.l. door het 7e R.I. weder in gebruik genomen de Oranje Nassaukazerne te Harderwijk.

Deze kazerne, die eertijds als klooster, daarna als Munt heeft dienst gedaan om later voor kazerne te worden bestemd en waarin het Koloniaal Werfdepôt tal van jaren heeft gelegd, is in 1922 door het 7e Regiment-Infanterie uit Amsterdam betrokken. Dit oude gebouw voldeed al sinds lang niet meer aan redelijk te stellen eischen, zoodat dan ook eene verbetering dringend noodzakelijk was. Augustus 1932 is begonnen met de herstelling.

Hoewel het uiterlijk der kazerne geen noemenswaardige verandering heeft ondergaan, is het inwendige grondig onder handen genomen. De oude smalle houten trappen zijn door breede betonnen vervangen; de soldatenkamers, eertijds somber en ongezellig, hebben een ooglijker aanzien gekregen. Muren en wanden hebben thans een heldere, frissche tint

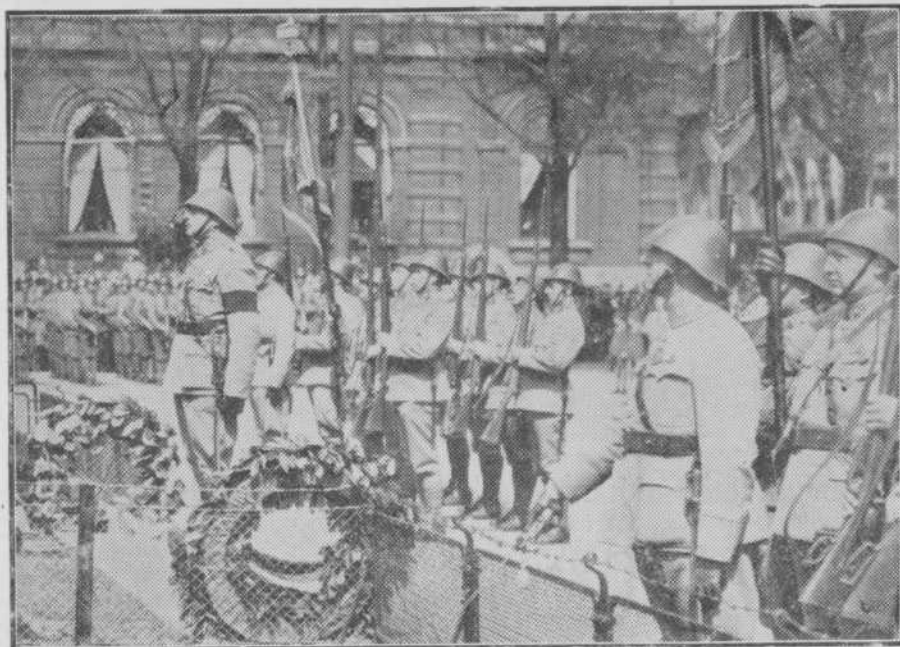
terwijl door het veranderen der ramen licht en lucht in ruime mate kunnen binnenkomen.

Een modern ingerichte badkamer heeft aan den ongewenschten toestand, dat de soldaten een bad moesten nemen in de kazerne van 20 R.I. (\pm 20 minuten afstand) een einde gemaakt. Een nieuw gymnastieklokaal, volgens de eischen des tijds ingericht, voorziet in een voorheen bestaand tekort. De cantines hebben ook een grondige beurt gekregen en geven nu een gezelligen indruk. Een keurig ziekenverblijf annex dokterskamer en wachtkamer voldoen aan de meest strenge eischen. De soldatenkeuken met de daar-aangelegen bergplaats en lokaal voor het gereedmaken en schoonmaken van aardappelen, groenten enz. geven een helderen indruk. De waschkolalen zijn goed in orde en in één dezer zijn als proef vaste waschtafels aangebracht wat de zindelijkheid wel bevordert. De bureaux, rustkamers, vereenigingszaal en schoollokaal zijn ruim en voorzien in een groote behoefte. Door de electrificatie van de kazerne is een einde gemaakt aan de sobere verlichting, met gas-gloeilicht.

Het in gebruik nemen van de kazerne is met eenige plechtigheid gepaard gegaan. Den 3den Mei, 's morgens half elf heeft de Regiments-Commandant, de Luitenant-kolonel D. J. C. H. BRUSSEN de officieel genoodigden door de kazerne rondgeleid. De troep maakte inmiddels een rondgang door de stad, voorop de militaire kapel uit Amersfoort. Om 12 uur kwam de troep binnen, waarna de Regiments-Commandant een toespraak hield, waarbij hij de autoriteiten die hadden medegewerkt tot verbetering van de kazerne hartelijk dank bracht. Hij drukte den troep op het hart zijn nieuwe woning netjes te houden, vermits reinheid en zindelijkheid de kenteekenen zijn van een ordelijk huisgezin, doch niet minder ook de grondslagen voor eene goede en gezonde discipline.

Nadat de troep was ingerukt had des middags een concert plaats op de binnenplaats van de kazerne, waarna een meer uitgebreid menu de magen versterkte.

HERDENKING VADER DES VADERLANDS.

Op 24 April jl. werd bij alle onderdeelen van de Koninklijke landmacht de geboortedag van Prins WILLEM VAN ORANJE, Vader des Vaderlands, herdacht. Hierboven is afgebeeld de kranslegging bij het standbeeld op het Plein te 's-Gravenhage door de Regimenten Grenadiers en Jagers. Het cliché is welwillend afgestaan door de redactie van het maandblad „De Garde.”

NIEUWE GEZICHTEN IN DE LEGERLEIDING.

Kolonel H. ROOSEBOOM,
Commandant VIIIe Infanterie
Brigade.

Generaal-Majoor W. J. D. HAVELAAR.
Directeur voor het materieel der
landmacht, tevens Hoofd IVde Afd. B
van het A. v. A.

Luitenant-Kolonel H. EGGINK, die
per 1 Juni bevorderd zal worden tot
Kolonel en Inspecteur der Militaire
Administratie.

BERICHTEN VAN PERSONEEL AARD.

Bij de Lichte troepen.

Overplaatsingen.

Ritmeester I. L. D. BARON SIRTEMA VAN GROVESTINS, van den Grooten Staf, op verzoek eervol ontheven uit de betrekking van ordonnans-officier van H. M. de Koningin, overgeplaatst bij het wapen der cavalerie en ingedeeld bij het I R.H. te Deventer (1 Mei).

Eerste-luitenant Jhr. G. H. A. VAN KINSCHOT, van het II R.H., bij den Grooten Staf benoemd tot ordonnans-officier van H. M. de Koningin (1 Mei).

Ritmeester P. W. PIETERS, van het II R.H., voor onbepaalden tijd gedetacheerd bij de Hoogere Krijgsschool ten einde op 1 Juli a.s. op te treden als adjudant van den directeur dier inrichting (1 April).

Majoor H. W. C. v. D. REIJDEN, van het 3e half Reg. Huz., met ingang van 1 Juni a.s. benoemd tot Controleur Mil. Adm., met standplaats te 's-Gravenhage.

Eervol ontslagen.

Reserve-eerste-luitenant J. G. W. H. BARON VAN SIJZAMA, van het I R.H. (7 April).

Decoratiën.

Ritmeester I. L. D. BARON SIRTEMA VAN GROVESTINS, ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Reserve-ritmeester W. A. M. WESTEROUEN VAN MEETEREN, van I R. H., officier in de orde van Polonia Restituta.

Bij de overige wapens en dienstvakken.

Benoemd.

tot officier van gezondheid der tweede klasse:

de artsen A. STOK (22 April), W. F. H. BRUNET DE ROCHEBRUNE (3 Mei), J. BOER (3 Mei), en H. C. VAN HATTUM (6 Mei).

Bevorderd.

tot reserve-kapitein, gerekend van 18 Maart reserve-eerste-luitenant Ir. N. SOETEMAN, van het R. G. Tr.

Overplaatsingen, detacheringen, enz.

Eerste-luitenant C. F. HEIJNEN, van R.J., overgeplaatst bij het 19 R.I. (6 April).

Eerste-luitenant J. D. HATTINK, van 14 R.I., overgeplaatst bij de S. D. O. A (1 April).

Tweede-luitenant A. L. M. VREESWIJK, van 2 R.I., overgeplaatst bij 13 R.I. (1 April).

Eerste-luitenant J. D. S. PATERS, van 19 R.I., bestemd tot adjudant van den Chef van den Generalen Staf en overgeplaatst bij den Staf der infanterie (10 April).

Eerste-luitenant L. M. J. F. VAN KLAVEREN, van 19 R.I., werkzaam gesteld bij den Vrijw. landstorm, bij het landstormverband Eindhoven (1 April).

Kapitein H. C. BERGHUIJS, van 16 R.I. benoemd tot adjudant van het korps (18 April).

Eerste-luitenant G. R. TIMMER, op 1 April overgegaan bij het R.M.A. met handhaving van zijn detachering bij de Commissie van proefneming.

Eerste-luitenant G. A. STOUT, als voren met handhaving van zijn detachering bij 2 R.V.A.

Kapitein Jhr. H. LAMAN TRIP, van 3 R.V.A., eervol ontheven uit de functie van adjudant van den Directeur der Hoogere Krijgsschool en overgeplaatst bij 6 R.V.A., 1 Juli.

Eervol ontslagen.

Militair-apotheker der eerste klasse aan wien reeds vroeger de titulaire rang van dirigerend-militair-apotheker met den rang van majoor werd verleend, D. G. J. BOLTEN, (1 Juni).

Reserve-kapitein P. G. A. DE GAAIJ, van R.J. (11 April).

Reserve-kapitein D. J. VAN RIJSEWIJK, van 8 R.I. (18 April).

Reserve-kapitein Ir. J. HEIJKOOP, van R. G. Tr. (5 Mei).

In actieven dienst hersteld.

Bij 4 R.I.: majoor A. P. Uni, als hoofdinstructeur, commandant van de regimentsschool (1 Mei).

Bij 12 R.I.: eerste-luitenant A. F. LANCKER, met bestemming om te worden werkzaam gesteld bij den Vrijw. landstorm, landstormverband Leeuwarden (1 Mei).

Op nonactiviteit gesteld.

Eerste-luitenants E. LINDEBOOM en C. C. FR. STRIJERS, beiden teruggekeerd van detachering in Ned.-Indië (14 April).

Decoratiën.

Eerste-luitenant U. DE STOPPELAAR, van het Korps politietr. Officier in de Orde van de Ster van Anjouan, hem verleend door den President der Fransche Republiek.

Reserve-kapitein voor spec. diensten C. L. BOISSEVAIN, van het Vrijw. landst. korps vaartuigendienst, eere-teeken 2de klasse van het Oostenrijksche Roode Kruis.

Reserve-luitenant-generaal J. H. BOREL, Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau.

Kapitein P. J. H. MARCELLA, van den staf der genie, ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Kapitein G. J. M. VAN WEEL, van den Generalen Staf, Hoofd der IIde Afdeling B van het Departement van Defensie, Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

UIT DE LEGERORDERS.

L.O. 1933, Nr. 75. Ministerieele beschikking van 2 Maart 1933, IIIde Afd. B. nr. 7 (in uittreksel).

RANGEN VAN LEDEN VAN HET NEDERLANDSCHE ROODE KRUIS, ENZ.

Bij K.B. van 21 Februari 1933 nr. 47 is bepaald, dat de hieronder genoemde personen, behorende tot het Nederlandsche Roode Kruis, worden gelijkgesteld met den achter elk hunner vermelden militairen rang en, in uniform gekleed zijnde, de onderscheidings-teekenen van dien rang dragen, met dien verstande, dat de personen, die bij de krijgsmacht een hooger rang bekleed of nadien verkregen hebben, dien hooger rang behouden en, in uniform gekleed zijnde, de onderscheidingsteekenen van dien hooger rang dragen.

Hoofdcommissaris: Kolonel;

Legercommissaris: Luitenant-kolonel;

Militair commissaris: Majoor;

Arts: Eerste Luitenant; na het bereiken van den 35-jarigen leeftijd: Kapitein; na het bereiken van den 50-jarigen leeftijd: Majoor; Rechtsridder der Johanniterorde en Malthezerridder: Majoor; Eereridder der Johanniterorde: Kapitein;

Reserve-sectiecommandant: Adjudant-Onderofficier;

Ploegcommandant, werkzaam of werkzaam geweest als hoofdverpleger: sergeant; na een dienst van 15 jaren als ploegcommandant: Sergeant-Majoor;

Helper: Soldaat.

L.O. 1933, Nr. 84. Ministerieele beschikking van 7 Maart 1933, Iste Afd. nr. 44 (in uittreksel).

VERSTORING VAN DE ORDE BIJ MARCHEERENDE TROEPEN.

In L.O. 1932, nr. 253 (zie „De Militaire Spectator” 1932 blz. 749) voor „Commandant van het Korps Politietroepen” te lezen: „Commandant van de meest nabij gelegen groep van het Korps Politietroepen”.

L.O. 1933, Nr. 108. Ministerieele beschikking van 22 Maart 1933, VIIIste Afd. nr. 66 (in uittreksel).

BELOONING VOOR MILITAIREN, WERKZAAM BIJ MILITAIRE OEFENINGEN BUITEN HET LEGER.

Bovenbedoelde belooning wordt, met ingang van 1 April 1933, nader bepaald op, voor officieren:

indien de officier werkzaam is bij het onderricht of hulp verleent bij oefeningen:	
in zijn woonplaats of 5 km of minder daarvan verwijderd	f 1.30
tusschen 5—10 km van zijn woonplaats	- 1.65
tusschen 10—15 km van zijn woonplaats	- 1.80
tusschen 15—20 km van zijn woonplaats	- 1.90
op meer dan 20 km van zijn woonplaats.....	- 2.05.

L.O. 1933, Nr. 138. Ministerieele kennisgeving van 26 April 1933, IIde Afd. B. nr. 12 (in uittreksel).

MILITAIRE BELANGENVEREENIGINGEN.

Bij Ministerieele Resolutie van 18 April 1933, IIIde Afd. A. en IIde Afd. B., nr. 60 is vastgesteld een *Reglement houdende beginselen nopens de werkzaamheid van militaire belangenverenigingen, toegelaten voor militairen beneden den rang van officier.*

Enkele der belangrijkste beginselen uit dit reglement zijn:

1. De werkzaamheden worden beperkt tot het bespreken en aan de bevoegde macht kenbaar maken van de met de militaire positie verband houdende belangen der leden.
2. Het lidmaatschap van elke vereeniging wordt beperkt tot één der volgende categorieën: onderofficieren, korporaals, militairen zonder rang, behoorende tot het beroepspersoneel, welke meerderjarig zijn en hun eerste opleiding hebben voltooid. Het lidmaatschap en het deel uitmaken van het bestuur door burgers is derhalve verboden.
3. In kazernes of andere inrichtingen van de landmacht mogen geen afdelingen of andere vertakkingen worden gevormd.
4. De militaire belangenvereniging mag zich niet aansluiten bij een vereeniging van burgers, noch zich fedeeren met een andere militaire vereeniging.
5. De bestuursleden zijn krijgstuuchtelijk verantwoordelijk voor alle handelingen, geschriften en publicaties van de vereeniging.
6. Vergaderingen zijn uitsluitend toegankelijk voor leden gekleed in uniform. De garnizoenscommandant is bevoegd deze vergaderingen bij te wonen of te doen bijwonen.
7. De vereenigingen moeten zich bij haar arbeid voegen naar de voorschriften van den M. v. D., die daarbij ten allen tijde de werkzaamheden tijdelijk kan beperken of doen stopzetten.

NIEUWE REGLEMENTEN EN VOORSCHRIFTEN.

VOORLOOPIGE AANWIJZINGEN TEN DIENSTE VAN DE ARTILLERIE.

In verband met den overgang van het geschut van 12 l.st. naar de regimenten veldartillerie zijn door den Inspecteur der Artillerie een drietal voorloopige aanwijzingen uitgegeven, en wel:

- 1e. Voorloopige aanwijzingen ten dienste van de artillerie. 12 l.st. Bediening van het enkele stuk.
Deze aanwijzingen zijn geheel in den zelfden geest als de reeds bestaande aanwijzingen voor de andere soorten geschut.
- 2e. Voorloopige aanwijzingen voor de toepassing van R. B. A. IV (No. 282 IV.) bij 12 l.st.
Deze aanwijzingen bevatten in hoofdzaak enkele aanvullingen van R. B. A. IV omdat bij 12 l.st. enkele gegevens op een andere wijze gecommandeerd worden dan bij het meer moderne geschut.
- 3e. Voorloopige aanwijzingen ten dienste van de artillerie. 12 l.st. Beschrijving van het materieel.
Voorts is door den I. d. A. uitgegeven, een nieuw *Hoofdstuk IV. De Batterij*, van de *Aanwijzingen voor de artillerie op het gevechtsveld*, welke aanwijzingen destijds door de Artillerie reglementen commissie werden ontworpen en — in afwachting van de in bewerking zijnde voorschriften — in de practijk thans overal worden gevolgd.

Het nieuwe Hoofdstuk IV sluit geheel aan bij de bestaande aanwijzingen en geldt voor alle soorten geschut, behalve voor de motorartillerie.

Voor 12 l.st. zijn in dit nieuwe hoofdstuk, telkens waar dit noodig was, bijzondere aanwijzingen gegeven.

De vroegere *Commandant-Voorwagens* heeft nu de meer juiste naam van *Commandant-voertuigen* gekregen; de *Wachtmeester-voorwagens* is, in verband met de nieuwe oorlogsorganisatie, vervangen door een *korporaal-voertuigen*.

Het innemen van de stelling door de batterij is gewijzigd. Om een vlug en ongestoord verloop van het innemen van de stelling zooveel mogelijk te verzekeren en het zoo kort mogelijk in de stelling doen blijven van paarden en voertuigen te bevorderen, zal het in den regel — bij geschut op beddingen steeds — gewenscht zijn alvorens de batterij in de stelling te doen oprijden, de St. Cn. op de hoogte te stellen van de opstellingsplaats van hun stuk en van de wijze waarop dit in stelling moet worden gebracht. Daartoe zal de Bt.C., na de batterij tot een daartoe geschikt, zooveel mogelijk in de nabijheid van de batterij gelegen, punt (*de oprijplaats*) te hebben doen aantrekken en aldaar te hebben doen halt houden, de Bt. O. en de (bereden) St. Cn. naar de stelling doen komen, naar omstandigheden te paard of te voet.

Nadat zoo noodig een aanvullende verkenning door de St.Cn. onder leiding van den Bt.O. heeft plaats gehad, begeeft deze zich met de St.Cn. weder terug naar de batterij.

In bijzondere gevallen kan het gewenscht zijn de Bt.O. en de St. Cn. reeds naar de stelling te ontbieden vóór de batterij de oprijplaats heeft bereikt; de verdere opmarsch van de batterij naar de oprijplaats geschiedt dan voor zooveel noodig onder commando van den oudsten S.C.

De verkenning van het stellingnemen door den Bt.O. en de St. Cn. mag alleen achterwege blijven, wanneer de terreinsomstandigheden van zoo eenvoudigen aard zijn en het stellingterrein zoo overzichtelijk is, dat een ongestoord stellingnemen verzekerd is.

In verband hiermede zal ook de hulprichter in de meeste gevallen nu niet meer aan den Bt.O. het bevel voor het stellingnemen brengen, maar alleen bevelen voor het aantrekken van de batterij naar de oprijplaats en het naar de stelling komen van den Bt.O. en de St.Cn.

De Bt.O. ontvangt nu van den Bt.C. in de stelling het bevel voor stellingnemen, daarna verricht hij met de St. Cn. de noodige aanvullende verkenningen en begeeft zich na afloop daarvan naar de batterij om deze in stelling te brengen.

Was in het vorige Hoofdstuk IV nog sprake van *beveldsmiddelenwagens of 5e caisson*, nu hebben we per batterij een *bevelds- en verbindingsmiddelenwagen*.

De *opstelling van deze bevelds- en verbindingsmiddelenwagens* is in den regel nabij den commandopost van den Bt.C., of, indien deze dit niet gewenscht acht, bij de voorwagens, dus niet meer, zooals vroeger de 5e caisson, in de batterij.

REGLEMENT VOOR DE BEREDEN ARTILLERIE, DEEL IIIA.

Ter vervanging van de bestaande „Aanwijzingen ten dienste van de Artillerie, 7 veld, Bediening van het enkele stuk”, is verschenen het Reglement voor de Bereden Artillerie, Deel IIIa, dat hetzelfde onderwerp behandelt.

Behalve dat het noodig was, de „Aanwijzingen” in een reglement vast te leggen, moesten ook eenige wijzigingen worden aangebracht, teneinde het geheel op de hoogte van den tijd te brengen. Zoo zijn opgenomen het verzekeren van de zijdelingsche richting met behulp van een tweede baak (hulpbaak) en het plaatsen van de buizen op de projectielen; verder zijn de aanvullingen aangebracht, die werden vereischt door de invoering van den nieuwen Batterijdienst, en zijn de nieuw-vastgestelde benamingen van het materieel in den tekst verwerkt. Eindelijk is al hetgeen betrekking heeft op het kanon van 7 veld A.M. in een afzonderlijk „Aanhangsel” verzameld, teneinde het reglement beter leesbaar te maken.

TACTIEK EN VUURTECHNIEK DER ARTILLERIE.

RECTIFICATIE.

In het Vuurplan voor de Afsluitingsvuren vóór de frontlijn op blz. 229 van het Aprilnummer moet in de derde kolom achter III-5 R.A. voor (x)¹) worden gelezen (x)²).

UIT DE VAKPERS

HET VUREN OP GROOTE AFSTANDEN DOOR ZWARE MITRAILLEURS

De Commandant G. PAILLÉ wijdt een uitvoerige, goed gedocumenteerde, studie aan bovenstaand onderwerp.

In deze studie betoont de schrijver zich een tegenstander van een te veelvuldig gebruik van den zwaren mitrailleur voor het vuur op groote afstanden.

Hij haalt het Reglement van 1928 aan om aan te toonen, dat dit vuur niet als het normale moet worden beschouwd, doch alleen als mogelijkheden, waarvan men, onder omstandigheden, gebruik kan maken.

Ook de circulaire van Maart 1932, betrekking hebbende op de „technische opleiding van het infanteriekader in het schieten” huldigt ditzelfde beginsel, wanneer dit zegt:

„De mitrailleur geeft het maximum-rendement, wanneer hij wordt gebruikt met directe richting, op korte afstanden en vooral flankerend”.

„Intusschen moet men — op grootere schaal dan eertijds — het gebruik op groote en zeer groote afstanden voorzien, wanneer de tactische omstandigheden dit vereischen en in het bijzonder bij de verdediging.”

De schrijver geeft aan, dat, hoewel ongetwijfeld het vermogen van den geweermitsrailleur is verbeterd, men niet kan zeggen, dat dit wapen tot op 1200 m den mitrailleur kan vervangen.

Nog altijd vormen de zware mitrailleurs het geraamte van een „vuursysteem”, ongeacht of dit voor den aanval dan wel voor de verdediging geldt. Hieruit volgt, dat belangrijke opdrachten, welke vuren van voldoende dichtheid en voldoende juistheid eischen, aan de zware mitrailleurs moeten worden gegeven.

De schrijver bespreekt dan verder de factoren, welke de uitwerking beïnvloeden en gaat na, welken invloed deze uitoefenen bij de vuren op groote afstanden. De schrijver ziet slechts 3 practische opdrachten:

- a. Een vijandelijke troep tot staan brengen, welke zich ongedekt verplaatst. Dit eischt afsluitingsvuren van zoodanige dichtheid, dat deze troep wordt vernietigd, wanneer zij in dat vuur geraakt.
- b. Een vijandelijke eenheid, welke voor eenigerlei handeling ergens is opgesteld, te neutraliseeren, d.w.z. haar de uitvoering van deze handeling onmogelijk te maken.
- c. Een vijandelijke troep „hinderen” door een vuur, dat deze troep niet met vernietiging bedreigd, maar haar dwingt zich te dekken of te verspreiden op straffe van kleine, in wezen vrijwel onbetekenende verliezen.

De schrijver wenscht niet met behulp van een min of meer ingewikkelde formule een hoeveelheid projectielen per ha te zien berekend, het is alleen noodig te weten hoe groot de dichtheid van het vuur op het doel moet zijn om zeker en binnen den gewenschten tijd het gewilde resultaat te bereiken.

Schrijver eischt voor een afsluitingsvuur op een frontbreedte van 80 m op een afstand van 1200 m één groep à 2 mitrailleurs, voor een neutraliseevend vuur hetzelfde. Ieder vuur van mindere dichtheid geeft slechts „storend vuur” en niet meer.

Om een doel van 35 à 40 m breedte (aangenomen breedte van een verspreide groep infanterie) afdoende te neutraliseeren zou — theoretisch — noodig zijn:

- tot 1800 à 1900 m een groep van 2 mitrailleurs.
- 2000 tot 2300 „ een sectie van 4 „
- 2400 tot 2600 „ een halve compagnie (8 mitr.).
- 2700 tot 3000 „ een compagnie (16 mitr.).

Deze moeten dan 500 schoten per stuk verschietsen om dit resultaat te bereiken.

Zooals boven gezegd, voor afsluitingsvuren gelden dezelfde getallen.

De schrijver acht boven 2000 m iedere poging tot neutraliseeren, behalve in zeer gunstige omstandigheden, vrijwel een utopie.

Zooals in het voorgaande gezegd, gebruikt de schrijver dit betoog om te waar-
schuwen tegen te optimistische verwachtingen van het vuur op groote afstanden.

In ieder geval zal men — rekening houdend met de beschikbare middelen — zorg-
vuldig moeten nagaan, welke punten op grootere afstanden in aanmerking komen om
te worden bevuurd.

Als vuurmethode geeft hij aan: vuurstooten van eenige seconden, gescheiden door
tusschenpoozen van ongelijken duur, zoodanig dat de mitrailleur ± 500 schoten in
5 min verschiet.

Voor *storend vuur* geeft de schrijver:

sectie van 4 stukken:	op 1500 m frontbreedte	400 m	} diepte ± 150 m
	op 2000 m	200 m	
	op 2500 m	100 m	
compagnie van 16 stukken:	op 2500 m	400 m	} diepte 200 à 250 m
	op 3000 m	200 m	
	op 3500 m	100 m	

Tenslotte zij opgemerkt, dat de Redactie van de *Revue d'Infanterie*, zich
met de beschouwingen van den auteur niet geheel kan vereenigen.

De Commandant PAILLÉ geeft als slot op zijn artikel van bovengenoemd onderwerp
een overzicht van een gehouden schietproef in een schietkamp.

Wij zullen in dit overzicht geen cijfers noemen. De belangstellende lezer kan deze zelf
vinden in het artikel.

Belangrijker nog dan het vorenstaande zijn eenige opmerkingen van een ongenoemd
schrijver, gemaakt over het artikel van Commandant PAILLÉ.

Deze schrijver waarschuwt voor de overdrijving in andere richting, n.l. het verwaar-
loozen van de vuurkracht van zware mitrailleurs op groote afstanden.

Het eene, zoowel als het andere is onjuist.

„op de kleine en middelbare afstanden zijn de normale doelen voor den zwaren mi-
trailleur de elementen van het „échelon de feu” of de nesten. Doelen, welke het vuur
„van zware mitrailleurs op de groote en zeer groote afstanden rechtvaardigen zijn van
„geheel anderen aard: „steunpunten, uitgangen van oorden, troepenverzamelingen,
„verzamelplaatsen voor het doen van tegenaanvallen enz.”

Zooals men ziet, gaan — theoretisch — de conclusies parallel. Ook Commandant
PAILLÉ toonde zich geen tegenstander van het *juiste gebruik* van het vuur van zware
mitrailleurs op de groote afstanden. Hij waarschuwde slechts tegen een *onjuist gebruik*
en tegen *overdreven verwachtingen* van dit vuur.

Revue d'Infanterie, Januari—Februari '33.

B.

DE TEGENAANVAL VAN JAULGONNE.

De Luitenant-Kolonel G. BESNARD en de Commandant VOILLOT geven een zeer ge-
slaagde en duidelijke beschrijving van bovenstaande actie, waarbij een Fransch
bataljon er in slaagt om door een nachtelijken tegenaanval Duitsche troepen, die reeds
vasten voet op den zuidelijken Marneoever hadden gekregen, terug te werpen.

Dit verhaal bevat allereerst een korte beschouwing over het optreden van dit bataljon
tusschen 28 Mei en 2 Juni, in welk tijdperk het bataljon deelneemt aan de achternoede-
gevechten tijdens het voortdringen van de Duitschers naar de Marne. Merkwaardig is
in dit korte overzicht het voorbeeld van gezond „initiatief” van den betrokken B.C.
Deze krijgt n.l. op een gegeven oogenblik de opdracht om „ter plaatse stand te houden
en eerst terug te gaan op een schriftelijke order.”

De B.C. wijkt van dit bevel af als hem blijkt, dat de Duitschers langs zijn beide flanken
zijn doorgedrongen en hij, vrijwel zonder nut, gevaar loopt om te worden omsingeld.

En thans de tegenaanval.

Allereerst treft de zorgvuldige voorbereiding. De B.C. gaat, vergezeld van al het kader,
bij daglicht het terrein verkennen, stelt daarna zijn aanvalsplan op. Aangezien hij vóór
alles zijn tegenstander wil verrassen, wijst hij de hem aangeboden artilleriesteun af.

In de tweede plaats valt ons de bijzondere toestand van de Duitschers op. Deze ver-
dedigen zich met een vrij breede rivier in den rug, waarover nog een onvoldoend aantal
overgangsmiddelen met de achtergelegen troepen verzekerde.

In de derde plaats treft de vrij ingewikkelde manoeuvre, welke de B.C., althans voor een nachtaanval, ontwerpt.

Volgens dit aanvalsplan toch zullen twee compagnieën van Oost naar West aanvallen, terwijl tegelijkertijd een compagnie van West naar Oost zal aanvallen. Om dit nog ingewikkelder te maken zal ongeveer van het midden uit een groep vrijwilligers aanvallen van Zuid naar Noord. De laatste zal voor verovering van een belangrijk steunpunt moeten samenwerken met de compagnie, welke van West naar Oost zal aanvallen.

Inderdaad voor onze begrippen een vrij ingewikkelde manoeuvre, welke alleen uitvoerbaar is omdat het kader in de gelegenheid is geweest om te voren het aanvalsterrein zorgvuldig te verkennen.

Daarenboven maakt de B.C. gebruik van de hem geboden gelegenheid om zijn aanvalsbevel met zijn ondergeschikten te bespreken en om dit, waar noodig, toe te lichten. Opmerking verdient, dat de A.B., die dezen aanval heeft gelast, op een gegeven oogenblik door berichten van gevangenen het vertrouwen in de onderneming verliest en den B.C. het bevel geeft den aanval te stoppen en terug te gaan.

De B.C. toont weer initiatief en oordeelt het onmogelijk om aan dit bevel te gehoorzamen en besluit om, tegen den wil van den A.B. in, den aanval voort te zetten. Hiervan wordt den A.B. bericht gezonden.

De uitkomst geeft den B.C. gelijk. Dank zij de zeer zorgvuldige voorbereiding gelukt deze nachtelijke tegenaanval en levert het bataljon veel buit op.

Revue d'Infanterie, Februari '33.

B.

DE VUURDOOP.

Wij verwezen reeds meermalen naar de militair-psychologische studiën van den Majoor b.d. van het Duitsche leger Dr. KURT HESSE. Deze schrijver geeft in een artikel zeer belangwekkende beschouwingen over den vuurdoop en over de moreele krachten, „die men niet zooals bataljons, batterijen en mitrailleurs berekenen kan”, die daarbij voor het eerst naar voren komen. Hij wijst op de beteekenis van het feit, dat langzamerhand het aantal van hen, die den oorlog meemaakten, in de legers kleiner wordt en dat voorts de overweldigende indrukken uit den stellingoorlog hun stempel drukken op de oorlogsliteratuur, terwijl de vuurdoop in den bewegingsoorlog in die literatuur meestal zeer kort wordt besproken.

In het bijzonder voor ons leger is het noodzakelijkheid om — bij gemis aan oorlogservaring — dit onderwerp te bestudeeren. De studie van Dr. HESSE, die aan de hand van voorbeelden en persoonlijke ervaringen ons een duidelijk beeld geeft van de spanningen, die in het voor den soldaat belangrijkste moment van zijn leven op hem inwerken, leent zich hiervoor in het bijzonder.

Schrijver's conclusies zijn o.m.:

„Juist nu, nu de wapenwerking zoo heel veel krachtiger is dan in 1914, zal het er op aankomen om den troep moreel op de juiste wijze op de komende zware beproevingen voor te bereiden. Het heldendom van den volgenden oorlog zal onnoemelijk zwaar zijn en zal slechts op een zeer stevigen moreelen basis gegrondvest kunnen zijn”.

„De commandant heeft ook thans verschillende opdrachten, moet ook heden een voorbeeld zijn, zelfs nu dit niet meer in zoodanige mate mogelijk is als in 1914, toen hij enkele meters vóór zijn compagnie of sectie voorwaarts ging. Het oogenblik van den vuurdoop zal evenals vroeger zijn persoonlijke inzet vragen. Zijn voorbeeld zal over den geest van den troep na den eersten gevechtsdag beslissen”.

„Anders dan in 1914 en wel dieper den menschelijken geest aangrijpend, zullen de uren van den vuurdoop in een komenden oorlog verlopen. Zal de tegenwoordige mensch die emoties nog kunnen doorstaan? De studie van de psychologie voert licht tot twijfel. Daarom moet tot slot het volgende worden gezegd: Zooals de troep een gezond zelfvertrouwen noodig heeft, als hij voor de eerste keer in het vuur gaat, zoo zal een niet minder groot optimisme den commandant moeten beheerschen, die evenzeer aan zijn manschappen als aan zichzelf zal moeten gelooven. De vuurdoop bewijst of de wil tot overwinnen in voldoende mate aanwezig is.”

Het artikel is zeer geschikt om met officieren, reserve-officieren en kader te worden besproken.

Militärwissenschaftliche Mitteilungen, Maart 1933.

W.

CAVALERIE EN VECHTWAGENS.

Bien étonné de se trouver ensemble? Punt 33 van de Gevechtshandleiding, Deel I, leert ons dat in het gevecht te voet cavalerie en wielrijders, zowel in den aanval als bij de verdediging in algemeenen zin optreden als infanterie. Nu is het, in 't bijzonder in het buitenland, een uitgemaakte zaak, dat tot het bereiken van vele gevechtsdoelen infanterie en vechtwagens gezamenlijk moeten strijden. Waarom dan niet Cavalerie en Vechtwagens? De „Instruction sur l'emploi des chars de combat du 24 janvier 1919 (Chapitre IV)“ drukt zich aldus uit:

„Les chars légers portés sur camions sont aptes à suivre les mouvements des grands unités de cavalerie employées en exploration. Ils constituent un appoint puissant „dans les actions offensives violentes et rapides que peuvent avoir à mener ces unités“.

Het is dit onderwerp, dat in een vrij uitgebreid artikel verwerkt wordt in de *Revue de Cavalerie* van Maart—April 1933 en waarin in 't bijzonder onder 't oog wordt gezien de toebedeeling van een S. vew. aan ieder der brigades van een Cav. Div., alsmede de mogelijkheid de geheele Comp. vew. in handen te houden van den Div. C.

Dat de oplossing van deze kwestie in hooge mate afhankelijk is van de kunstwegen in het operatiegebied en van het gevechtsplan, spreekt vanzelf. Maar sterker dan ergens anders spelen de moeilijkheden van aanvulling van bedrijfsstoffen, van verpleging en aanvulling hier een rol, te meer, daar de Comp. vew. toebedeeld aan een Cav. Div. niet meer kan steunen op de korpstrein van den bataljonsstaf.

Dat echter de toebedeeling van vew. aan een gevechtsgroep C. diens taak belangrijk verzwaart t.o.v. het geven van bevelen, het tijdig aantrekken van deze logge gevaarten op vrachtauto's spreekt vanzelf; ook de zorg voor de gereedstelling, voor het inzetten, enz., eischt aparte overweging. Ziet men tegen deze moeilijkheden niet op, zooals uit dit artikel blijkt, dan kunnen wij daaruit de conclusie trekken, dat onze bewapening wel ter dege rekening zal hebben te houden met den afweer van deze gepantserde strijdmiddelen, die naarmate de techniek voortschrijdt steeds meer en meer mobiel worden.

Revue de Cavalerie, Maart-April 1933.

P.

SCHUILPLAATSEN IN KELDERS OF LOOPGRAVEN.

De Maart-aflevering van *Gasschutz und Luftschutz* 1933, behandelt voornamelijk de collectieve bescherming van de burgerbevolking tegen luchtaanvallen en noemt dit een vraagstuk, hetwelk nog lang niet is opgelost.

Dit geldt vooral voor ons land; niet alleen is in de groote steden weinig schuilplaatsruimte beschikbaar (grondwaterstand, geen ondergronds spoorwegnet), maar ook het kostenvraagstuk (zelfs bij nieuwbouw) speelt een belangrijke rol.

Door Oberleutnant a D. HAAS wordt in „Kellerschutz oder Grabenschutz“, de aandacht gevestigd op loopgraven, welke in den wereldoorlog reeds met succes door de troepen te velde werden toegepast en met geringe moeite en kosten, overal waar naast de gebouwen open terrein (tuinen, parken, enz.) aanwezig is, kunnen worden ingericht.

Het zijn smalle, diepe loopgraven (1.80 m diep, bovenbreedte 0.80 m, bodembreedte 0.60 m), welke voornamelijk bescherming verleen tegen scherfwerking van brisante bommen en hier en daar kunnen worden voorzien van zeer eenvoudige schuilplaatsen of schuilnissen, al of niet met een gassluis. Zitgelegenheid kan worden aangebracht. Ze hebben een tracé, hetwelk om de 4 à 5 m rechthoekig is omgebogen (traversen), om de uitwerking van een treffer plaatselijk te beperken.

Dergelijke diepe loopgraven kunnen slechts in terreinen met niet te hoogen grondwaterstand worden ingericht; in ieder geval is het noodzakelijk voor een behoorlijke afwatering te zorgen (geul in de bodem) en de bodem van een roosterwerk van planken en latten te voorzien.

Een eenvoudig afdak, bestaande uit houten borden met asfaltpapier, tegen slecht weer, kan met weinig moeite worden aangebracht.

Het is noodzakelijk, dat het bezetten van zulke loopgraven te voren eenige malen wordt beoefend, opdat ieder persoon zijn vaste plaats weet en geen gedrang of paniek ontstaat.

Gasschutz und Luftschutz, Maart 1933.

v. R.

EEN STAR GASMASKER MET DOORZICHTIG GELAATSSTUK.

Schrijver bespreekt het door-hem-zelf-gefabriceerde masker, met geheel-doorzichtig gelaatsstuk. Het is van hard, hoogstens hard-elastisch type, uit acetylcellulose e.d. bestaand, en heeft een zachten rand aan de afsluitlijn.

De voordeelen er van zijn:

Hardheid gaat gepaard met elasticiteit, hierdoor geeft het meer beschutting dan de maskers uit zacht materiaal tegen granaat- en steensplinters, tegen houw en slag. Het heeft een betere steek-, snij-, trek- en scheurvastheid en splintert niet.

(Een reepje van 1 cm breed van het gebruikte materiaal draagt 84 kg!). Het heeft groote buig- en knikvastheid; de drager van een masker kan op zijn masker vallen, zelfs er op gaan zitten zonder nadeel voor het masker. Door den starren vorm is het gemakkelijk, zelfs met één hand, op te zetten, wat vooral voor onge oefenden van belang is. De tijd noodig voor gereedmaken en opzetten is dus aanzienlijk korter dan bij de zachte maskers, waardoor men korter aan de schadelijke atmosfeer is blootgesteld.

Voor het opbergen raadt schrijver een doos of tasch aan, welke ongeveer den vorm van het masker heeft; hierdoor blijven zwakke, dóórlatende plekken door het vouwen bij het opbergen uit.

De meeste waarde kent schrijver daaraan toe, dat het masker een zéér geringe schadelijke ruimte heeft; daardoor treedt geen onaangenaam „maskerklimaat” op en blijft de drager in beter conditie, ook al omdat de bevestigingsbanden minder strak gespannen zijn, daar zij het masker niet „stijf” behoeven te trekken. De netelige kwestie, groote of kleine glazen en de plaatsing daarvan, vervalt uiteraard. Men kan met dit masker beter springen en klimmen daar het niet verschuift; bij een val op het masker wordt de klap over den geheelen rand verdeeld. Het gezichtsveld is zóó groot, dat de man door eenvoudig het hoofd te buigen, zichzelf kan bezien. Het maskermateriaal kan brandvrij gemaakt worden. Van de maskerdragende is het gelaat geheel zichtbaar, waardoor individueele herkenning weer mogelijk wordt en bovendien op eenigen afstand niet te zien is of al dan niet een masker gedragen wordt. De vermelding, dat de „Tier-ähnliche Ausdruck” verdwenen is, is meer in de sensatie-litteratuur op z'n plaats.

Niet besproken zijn: beslaan en schoonmaken van het gezichtsstuk en goede doorzichtigheid, ook na lang bewaren, evenals het verkleuren of barsten bij veroudering. Mogelijk zijn deze bezwaren ondervangen, mogelijk echter ook niet. Zeker is dit een beschrijving van een uitermate belangwekkend maskertype.

H. STOLZENBERG. Chemiker Zeitung 1933, nr. 5, blz. 47.

K.

DE STRATEGISCHE DOORBREKING.

Een studie van de hand van Kolonel KISZLING, op wiens werk wij reeds meermalen de aandacht vestigden.

Schrijver behandelt in het kort de doorbrekingslagen van Gorlice-Tarnow, in Zuid-Tirol (1916), het BROESILOW-offensief in de Karpathen, de doorbreking in de Transylvanische Alpen tegen Roemenië, bij Zalozce in Juli '17, bij Flitsch-Tolmein en het Duitsche voorjaarsoffensief in 1918.

Aan elken slag knoopt hij beschouwingen vast, terwijl de studie eindigt met eenige conclusies:

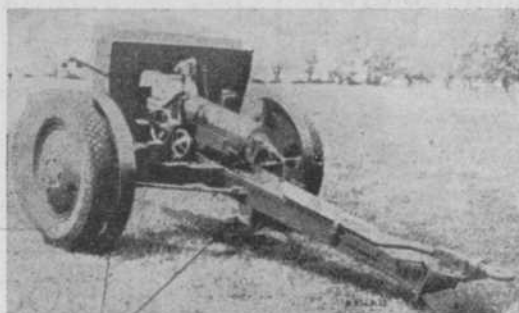
1. De grondgedachte der strat. doorbreking moet zijn operatieruimte te verkrijgen, want slechts inwerking op 's vijands flanken en rug kan groote gevolgen hebben.
2. Het verkrijgen van een zoodanig succes, dat een groot gat wordt verkregen, is uitermate moeilijk (BROESILOW-Flitsch). Meestal kan de verdediger den doorbreker opvangen in een stelling of treedt de bewegingsoorlog in.
3. De keuze van het doorbrekingspunt moet met het bovenstaande rekening houden (bij voorkeur in een inspringend deel van het front; de eigen flanken zijn daar beschermd en men werkt krachtiger op 's vijands flank in; Gorlice-Flitsch).
4. Verrassing en grondige voorbereiding zijn noodzakelijk.
5. In den wereldoorlog werden van Febr. '15 tot Novr. '18 alle groote successen door een doorbreking bereikt.

De vraag, welke rol de doorbreking in den toekomstoorlog zal spelen (lucht oorlog, gemotoriseerde troepen, tanks), laat schrijver aan den lezer ter beantwoording over.

Militärwissenschaftliche Mitteilungen, Febr. '33.

W.

GEMOTORISEERDE ARTILLERIE IN AMERIKA.

Besproken wordt een gemotoriseerde batterij, waarbij men alleen gebruik gemaakt heeft van normale handelsvoertuigen, zoowel 4- als 6-wielers.

Teneinde, het wegtempo te kunnen opvoeren zijn de vuurmond-raden vervangen door luchtbanden, die op een eenvoudige manier en zonder veel kosten zijn aan te brengen.

Een gemiddelde snelheid van 42 km/u werd met deze batterij bereikt.

Der Kraftzug in Wirtschaft und Heer. Heft 4, 1933.

v. D. Tr.

H. J. BINNENDIJK

SOPHIALAAN 3

APELDOORN

AANNEMER

VAN ONDERHOUDS-
GROND- EN WATERWERKEN

CORN. C. DITO

BRAKKEVELDWEG 140

DEN HELDER - TELEFOON 506

SCHOENHANDEL

MAATWERK

MODERNE

ELEC. REPARATIE FABRIEK

STOOMWASSCHERIJ

„DE HAAS”

TELEFOON 376 - GIRO 16392

Ijsselmuiden bij Kampen

N.V. G. VAN LOON'S

IMPORT MAATSCHAPPIJ

WAALWIJK

CHROOMGEITENLEDER VOOR
MILITAIRE KLEEDING ENZ.
LOOISTOFFEN

TEL. 6 EN 150

TELEGR. „CAPITOL”

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

N.V. de Vereenigde Brandstoffenhandelaren

WEG NAAR TERHEIDEN 2

BREDA :: TEL. 3366

N.V. AANNEMINGSBEDRIJF C. VAN LEEUWEN

TELEFOON 43844

STRAATWEG 111
HILLEGERSBERG

MELKINRICHTING E. J. VAN DIJK

St. PETERLAAN 92 - ARNHEM

LEVERANCIER AAN HET
GARNIZOEN VAN
ZUIVELPRODUCTEN

C. SCHOONHOVEN

WOLF EN DEKENPLEIN 1
TELEFOON 13082 - UTRECHT

GROOTHANDEL IN
GROENTEN, FRUIT
EN CONSERVEN.

STOOMWASSCHERIJ Fa. Wed. F. N. Corthals

ROOSEDAAL

Speciaal ingericht voor
— de militaire wasch —

H. VAN DER MEENT

SPIEGHELSTRAAT 54
TELEFOON 15446 - UTRECHT

GROOTHANDEL IN GROENTEN
FRUIT EN AARDAPPELEN.

Electrische Brood- en Banketbakkerij
„T SMULHUIS” (A. Mosterd)
AMERSFOORT — TEL. 890
Soesterw. 181-183 - St. Bonifaciusstr. 1-3
Bekroond te Amsterdam, Utrecht en Tilburg met
1e, 2e en 3e prijzen

Betrekt Uw

BROOD en GEBAK

uit Amersfoort's meest hygiënisch en
modern ingerichte bakkerij

HET SMULHUIS

Onze kwaliteit staat aan de spits

BEINS EDELZOUT

HET BESTE

TAFELZOUT

PRODUCT DER

ROTTERDAMSCHЕ-ZOUTZIEDERIJ

v/h KOLFF & VIS

KRALINGSCHЕ VEER

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

N.V. ASTO, Den Haag, Zwarteweg 77
Tel. 112426.

*Telefooncentrales en toestellen in elke uitvoering. Veldtelefoon-
toestellen, centrales en onderdeelen. Alle materialen voor signaal-
en alarminstallaties. Telefoongrond- en loodkabel, signaalkabel,
speciale antennekabel, veldkabel, kabeleindsluitingen, kabelkasten,
zekeringsmateriaal, pneumatische buispost- en andere
transportinstallaties.*

BARR & STROUD Ltd. GLASGOW

AFSTANDMETERS - PERISCOPEN
VUURLEIDINGSINSTRUMENTEN

VERTEGENWOORDIGERS VOOR NEDERLAND EN KOLONIËN:
Technisch Bureau SANDERS-BIRNIE - 's-Gravenhage

H. F. OCKERS - NIJMEGEN

DAALSCHEWEG 163

TELEPHOON 2030

HANDELAAR IN
AARDAPPELEN, GROENTEN EN FRUIT

Leverancier aan het garnizoen

Fa. M. BUNTE—HILHORST

TEL. 51 -:- HARDERWIJK

VISCHBAKKERIJEN

Ingericht voor het leveren van alle soorten
gebakken visch aan groote instellingen

LEVERANCIERS AAN HET LEGER

LEVEREN ALLE
**VRUCHTEN- en
GROENTENCONSERVEN**
voor Leger en Vloot

Vragen speciaal Uwe aandacht voor onze
Rantsoenblikjes „Confituren”

Hotel-Café-Restaurant
„Zum Franziskaner”
Breda

Groote Markt 23 - Tel. 209

De Bittertafel
waar U Uw vrienden ontmoet!

Stoom Wasch- en Strijk-
inrichting

„DE ZON”

W. A. A. VERMEULEN - BREDA

BLEEKSTRAAT 13 - TEL. 1496

KWATTA'S MANOEUVREREPEEN

(PUUR EN MELK)

met geldige Kwatta Soldaatjes - slechts **5 cent** per reep

N.V. STOOMZUIVELFABRIEK, MELKINRICHTING EN IJSFABRIEK

„DE HOOP”

GINNEKENSTRAAT 115 - BREDA - TELEF. 167 en 472

FIRMA J. TUYP & ZONEN

VOLENDAM

— TELEFOON No. 215

GROOTHANDEL IN ZEEVISCH

GROOTSTE EN MODERN INGERICHTE VISCHBAKKERIJ

HANDEL IN

GEBAKKEN-, VERSCHE-, GEROOKTE- EN GEZOUTEN VISCH

ANSJOVIS EN ZUURWAREN

GARNALENPELLERIJ EN VISCHCONSERVEN